

La principal relació amb altres entitats o institucions es produeix amb aquelles que intervénen en l'àmbit de l'ensenyament, amb una co-participació que va des del suport moral fins a la col.laboració pràctica i efectiva segons els casos.

En un àmbit supra-municipal les relacions s'han canalitzat prioritàriament per la Federació de la qual formem part: la de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya. Aquestes relacions han estat fonamentalment amb les distintes administracions amb competències educatives o àmbits d'ensenyament (Dept. d'Ensenyament de la Generalitat, Diputació de Barcelona, MEC, etc.), amb entitats i institucions (partits, sindicats, organitzacions culturals...), així com amb la resta de Moviments de Catalunya o d'arreu de l'estat.

4.- RECERCA DE RECURSOS

4.1. PRESSUPOST I FINANCIACIO

El pressupost té, aproximadament, un volum entre els 4 i 5 milions anuals. El real és menor sempre perquè sempre ens cal reduir el volum de despeses previstes perquè depenem molt de les subvencions per a activitats de formació que atorguen les administracions.

Per a infraestructura és aproximadament d'un 35%

Per a activitats un 50%

Diversos i necessitats puntuals, la resta, el 15 %

La diferència entre el pressupost previst, ideal, i el real de despeses, és pot mantenir gràcies a la feina desinteressada i voluntària dels associats que renuncien a cobrar les hores de dedicació pressupostades, o bé a rebre els diners corresponents molt posteriorment.

Els associats i associades paguen dues quotes semestrals. Tenim subvenció de l'Ajuntament i ocasionalment de la Generalitat (Dept. d'Ensenyament).

MONOGRAFIA

LA TERMINAL

MAIG / 1992



ASSOCIACIONISME

1.- DEFINICIO D'OBJECTIUS / PROGRAMACIO ACTIVITATS

1.1. OBJECTIUS

L'objectiu de l'entitat és més el d'oferir serveis que no pas el de créixer en volum de socis. Som tres socis que formem el cos bàsic de l'entitat. Per a cada servei dels que oferim es cerca l'equip adient. Ens movem, doncs, dins el sector de l'economia social.

1.2. COM ELABOREN ELS PLANS D'ACTUACIO

Els nostres objectius són absolutament clars: oferir la millor gestió per a determinats serveis públics dins el camp de l'acció cultural. En aquest sentit els nostres plans d'actuació estan molt "treballats", com no podria ser d'altra manera i sabem ésser competitius.

1.3. POSICIO QUE ADOPTEN RESPECTE A LES OFERTES SIMILARS PUBLIQUES I PRIVADES EXISTENTS

Intentem esdevenir complementaris pel que fa a ofertes similars que fa el sector públic.

Intentem fer rendible la gestió de la cultura. Els beneficis d'alguns serveis, si n'hi ha, reverteixen en d'altres.

2.- ORGANITZACIO I GESTIO

2.1. ORGANIGRAMA / ESTRUCTURA ORGANITZATIVA

Dues persones tenen dedicació exclusiva a l'entitat. Aquestes cerquen els equips necessaris per a desenvolupar cada una de les diferents activitats, que assenyalen a continuació:

TEATRE PER A INFANTS

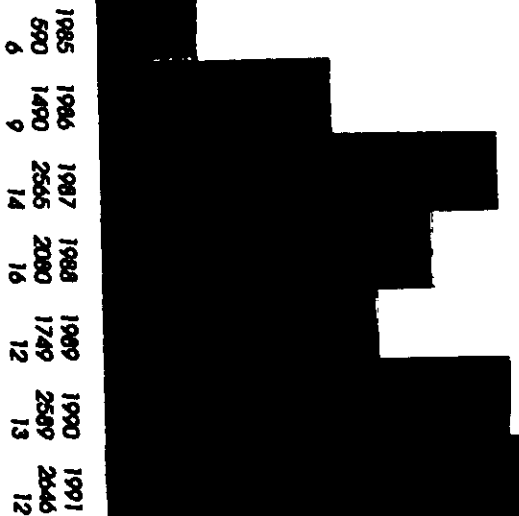
Sota el títol de Teatre per a Infants trobem la definició en totes les vessants del servei que oferim: espectacles fets per professionals especialment adreçats a l'infant. No es pot considerar com a un art menor o una proposta més senzilla o més fàcil. Ben al contrari, el teatre per a infants comporta una dificultat afegida, que és la del públic a qui s'adreça.

1991 és el setè any de funcionament. Podem parlar de 82 espectacles i quasi 15.000 espectadors, però el que cal destacar és l'esforç de creació d'un públic fidel a la proposta. Per falta de mitjans no hem omplert mai la ciutat de cortals. Però, molt paciència! hem aconseguit que molts nens i nenes descobrissin per primer cop el teatre, i hem mantingut un contacte quasi personal per tal d'aconseguir una assistència regular.

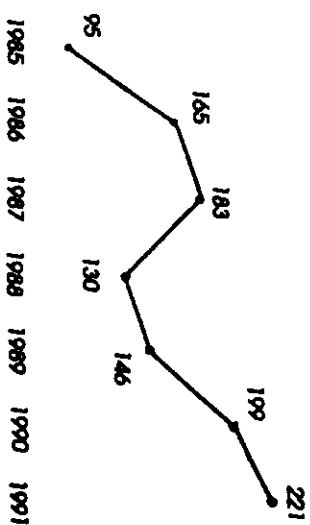
Com a servei esdevé únic, doncs aplega la col·laboració entre diversos entitats i això implica l'oportunitat de diferents ambits de l'Administració. Això dona una fórmula un tant especial: un espectacle gratuït al mes i un altre amb una entrada.

Els resultats dels últims anys, amb un nivell molt alt d'acceptació, consolida el servei i renova la il·lusió per seguir endavant i esdevenir en un punt de referència en una ciutat com L'Hospitalet.

ASSISTÈNCIA I ESPECTACLES (1985-1991)



MITJANES D'ASSISTÈNCIA (1985-1991)



QUADRE D'ASSISTENTS ALS ESPECTACLES

DATA	GRUP	Nº ASSISTENTS
13/01/91	CIA, NERMA LA PUÇA	280
27/01/91	LESTEJADOR	132
03/02/91	TITELLES BARI	285
17/02/91	ALVIC-2	145
03/03/91	ENRIC MAGOOD	287
07/04/91	L'ÀVIA PEPÀ	137
28/04/91	ALEDA DANSA	263
06/10/91	MAG XENIA	283
27/10/91	LESTEJADOR	123
10/11/91	TEAIRE KOBEL	285
24/11/91	FLC-RAC TEAIRE	141
01/12/91	LA SABAÇAIA	285
TOTAL DESPECTACLES		12
TOTAL DESPECTADORS		2646
MITJANA DESPECTADORS		221
CAPACITAT SALA		79%

QUADRE DE MITJANES D'ASSISTÈNCIA

ESPECTACLES	ESPECTADORS	MITJANA	CAPACITAT
LA RODA	1968	281	100%
LA TERMANAL	678	136	49%
TOTALS	12	2646	221
			79%

MONOGRAFIA

U.G.T
Unión General de
Trabajadores

MAIG / 1992



UNION COMARCAL DE L'HOSPITALET

1- HISTORIA DE LA U.G.T.

- 1-1 ORIGENES HISTORICOS
- 1-2 EVOLUCION Y CONSOLIDACION
- 1-3 PERSPECTIVAS DE FUTURO

2- ASPECTOS ORGANIZATIVOS

- 2-1 OBJETIVOS Y FINALIDADES
- 2-2 ORGANIZACION INTERNA

3- DESCRIPCION DE SERVICIOS

- 3-1 PLANES DE FORMACION
- 3-2 ASESORIA JURIDICA
- 3-3 OCIO Y TIEMPO LIBRE
- 3-4 CAMPO ASEGURADOR Y VIVIENDA

4- CONCLUSION

1.- HISTORIA DE LA UNION GENERAL DE TRABAJADORES

1-1 ORIGENES HISTORICOS

Los Estatutos de la U.G.T se aprobaron en el Congreso fundacional de 1888, representando el punto de partida para el desarrollo de nuestra central sindical.

Examinando los Estatutos de 1888 , junto con los Congresos celebrados entre 1890-1905 se observa la existencia de dos rasgos basicos que definen el planteamiento organizativo de la U.G.T. en su etapa inicial:

-El primero de ellos, la ausencia de una definición ideologica rigida, en un claro deseo de la U.G.T. de presentarse como una Organización autonoma "Sus miembros son libres personalmente de defender y propagar las opiniones que consideren mas acertadas independientemente de la Organización".

-El segundo define a la Unión como una Organización dirigida "Al mejoramiento y defensa del trabajador por medio de la resistencia" y la conquista de un conjunto de leyes favorables a la clase obrera.

"Artículo 1º.

La Unión General de Trabajadores de España se propone:

1º. Reunir en su seno las diversas organizaciones obreras (Sociedades de oficio, Federaciones locales o Uniones nacionales) que tienen por abjeto el mejoramiento y defensa de las condiciones de trabajo por medio de la resistencia.



ASSOCIACIONISME

Federaciones locales y Uniones nacionales.

3º. Practicar debidamente el principio de solidaridad entre las organizaciones adheridas, con arreglo a las prescripciones de los presentes Estatutos.

4º. Mantener estrechas relaciones con las organizaciones obreras de los demás países que persigan el mismo fin que esta Unión, y practicar con ellas del mismo modo, siempre que sea posible, el principio de solidaridad.

5º. Recabar de los Poderes públicos leyes que favorezcan los intereses del trabajo, tales como la jornada legal de ocho horas, fijación de un salario mínimo, igualdad de salario para los obreros de uno u otro sexo, etc.

1-2 EVOLUCION Y CONSOLIDACION

Desde la celebración en el año 1976 del XXX Congreso de la U.G.T., en el cual nuestra organización pasa de la Clandestinidad a una situación de permisibilidad, nos hemos ido constituyendo en una central plenamente representativa, moderna y con implantación en todo el país.

En 1978 se realizan las primeras elecciones sindicales libres; era el inicio de la transición, y el país estaba saliendo de un alarga etapa de negación de las libertades, y con un trauma historico que tenia un a directa repercusión en la vida labroral y sindical.

Entre los trabajadores existe un gran desconocimiento de los planteamientos sindicales, y en el movimiento sindical se producen carencia de todo tipo, el lema central de nuestra campaña es "UGT, UN SINDICATO SOCIALISTA".

En 1980 se celebra el segundo proceso electoral, el Estatuto de los Trabajadores aprobado ese mismo año regula las formas de representación de los trabajadores en el seno de la empresa.

La U.G.T. concurre a estas elecciones como Sindicato de clase y abierto a todos los trabajadores, bajo el lema "UGT, UN SINDICATO PARA TODOS". El resultado de estas perfila a la U.G.T. y a CC.OO. como las dos centrales mayoritarias en el país.

Tras los procesos electorales de 1982 y 1986 se produce la consolidación de la U.G.T. como primera fuerza sindical, revalidándose de nuevo en las elecciones de 1990, en las cuales se fortalece nuestra presencia e implantación:

- La pequeña y mediana empresa -
- La Función Pública -
- Los colectivos de jóvenes que se incorporan por primera vez al mundo del trabajo -
- La mujer trabajadora -

1-3 PERSPECTIVAS DE FUTURO

La U.G.T. tiene un objetivo estratégico básico e irrenunciable que es traducir la mejora económica en mejora laboral.

La lucha contra el paro y sus efectos destructivos sobre la cohesión social es un objetivo fundamental de nuestro Sindicato, siendo la mejora y el aumento del empleo el sentido prioritario de la política económica.



Los rasgos fundamentales de nuestra propuesta para el futuro son tres:

1- El Giro Social

- La reivindicación de un giro social es un objetivo básico irrenunciable.
- Creación de empleo como única medida de la eficacia económica.
- Aumento del nivel de vida de los trabajadores y sus familias.
- Eliminación de las desigualdades, reivindicando una mayor participación de las rentas del trabajo en la Renta Nacional.

2- Construir la Europa de los Trabajadores.

- Equiparar socialmente a nuestro país con el resto de los países Europeos.
- Construir junto con la CES la Europa de los trabajadores.

3- Incrementar la Fuerza Sindical.

- Seguir perfeccionando los servicios, la información y formación de nuestros representantes.
- Tener las puertas abiertas a todos los trabajadores.
- Extender a todo el ámbito del mundo laboral el proyecto que representa nuestro Sindicato, potenciando la afiliación de los trabajadores y la sensibilización hacia los problemas que nos son comunes.

2.- ASPECTOS ORGANIZATIVOS.

2-1 OBJETIVOS Y FINALIDADES

La U.G.T de Catalunya es una Organización Autónoma, que se rige por la voluntad de sus afiliados y esta vinculada directamente a la Confederación.

La U.G.T. de Catalunya es autónoma en el seno de la Confederación en los asuntos de Nacionalidad y se constituye para la defensa de los intereses que le son propios. Forma parte de la Unión General de Trabajadores y suscribe los principios de esta, así como el acuerdo de sus Congresos y de sus Organos de Dirección y Control.

La U.G.T. de Catalunya hace de la lucha contra las desigualdades un objetivo fundamental.

El crecimiento económico que se ha producido en Catalunya en los últimos años, a tenido un efecto positivo sobre el empleo, no obstante y considerando como condición necesaria el crecimiento económico, creemos que este tiene que ser orientado hacia el progreso social, lo que implica tener que ser:

- Equilibrado en lo Territorial.
- Modernizador del tejido económico.
- Ecológico y respetuoso con el medio ambiente.

Los objetivos básicos a conseguir por nuestra Organización son:

- Mejorar en cantidad y calidad de empleo.
- Reducir las desigualdades entre las personas, estableciendo unos mínimos dignos y de carácter universal que vengán asegurados por los poderes públicos.



ASSOCIACIONISME

carencias.

- La mejora de la prestación Sanitaria.
- La consideración de la vivienda como una necesidad social.
- Conseguir profundizar y consolidar aspectos de la negociación colectiva como son:
 - a) Incrementos salariales reales como forma de mejorar el nivel de vida.
 - b) Reducción de jornada y de horas extraordinarias, que compensen o supongan una contrapartida a los incrementos globales de productividad de la empresa.
 - c) Mayor participación de la mujer en el seno del movimiento sindical y en el mundo laboral.
 - d) Consideración de la protección a la Salud Laboral como una parte integrante de la Gestión de la Empresa.
 - e) Fomentar la Formación permanente en el marco de la empresa y creación de una Comisión de Formación que determine las acciones formativas a emprender.

2-2 ORGANIZACION INTERNA

La U.G.T de Catalunya se estructura en base a :

- Secciones Sindicales de empresa, formadas por los afiliados al Sindicato en dicha empresa, representados a su vez por los Delegados y miembros del Comité de Empresa.
- Federaciones de Industria, integradas por los trabajadores pertenecientes a un mismo ramo.
- Sindicatos Comarcales o Intercomarcales que representan los intereses de los afiliados del mismo ramo o Federación a nivel Comarcal.

-Uniones Comarcales o Intercomarcales que integran a los Sindicatos Comarcales constituidos representando las peculiaridades propias tanto a nivel industrial como sindical de cada Comarca.

3.- DESCRIPCION DE SERVICIOS.

3-1 PLANES DE FORMACION

La formación vendria estructurada en tres areas :

1- Area de trabajadores.

La U.G.T ofrece a los trabajadores por medio del Instituto de Formación de Estudios Sociales (IFES), orientación, formación y perfeccionamiento.

Orientación profesional y ocupacional para el acceso al primer empleo y reciclaje para poder acceder a nuevos puestos de trabajo.

2- Area de afiliados.

Encaminada prioritariamente a fomentar el espíritu asociativo y participativo, así como temas de interés social, medio ambiente y calidad de vida.

3-Area de Delegados.

La formación en ésta area ira dirigida al aprendizaje del ejercicio de las funciones de representación y la capacitación para afrontar las situaciones sindicales que se presentan en el trabajo.

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

Los afiliados a la U.G.T se benefician de un completo servicio de asesoria en todos los campos del Derecho, ampliando los tradicionales servicios de asistencia juridica en el campo Laboral a otros como son Derecho Fiscal y Derecho Civil.

3-3 OCIO Y TIEMPO LIBRE

El amplio campo del turismo, ocio y tiempo libre es tenido muy en cuenta por nuestra organizaciòn con el fin de ofrecer servicios que gestionen y programen proyectos de turismo social que permitan el acceso de los trabajadores a vacaciones economicas; en tal sentido hemos profundizado en la difusiòn de los servicios vacacionales en las Residencias de Tiempo Libre tanto a nivel autonomico como estatal.

Del mismo modo gestionamos la promociòn de viajes y estancias en apartamentos por mediaciòn de agencias de viajes, consiguiendo condiciones y precios ventajosos para nuestros afiliados.

3-4 CAMPO ASEGURADOR Y VIVIENDA

En el ambito de la vivienda y considerandola como un bien social basico, la U.G.T está participando en la promociòn y construccion de viviendas sociales a precios muy competitivos en comparaciòn con los del mercado.

Dentro del marco de los seguros , la U.G.T participa con un proyecto propio : La Union Social de Seguros UNIAL, sociedad aseguradora de la cual es mayoria accionarial nuestra organizaciòn y por extensiòn sus afiliados.

El campo de acciòn de UNIAL abarca todas las opciones de su sector , incluyendo desde esguros de automovil,

pasando por planes de jubilación, hogar, vida....etc.

4.- CONCLUSION

Como conclusión sólo decir que la Unión General de Trabajadores, y en concreto la UNION COMARCAL DE L'HOSPITALET, engloba un proyecto moderno de sindicalismo actual entroncado y poseedor de las raíces del antiguo sindicalismo reivindicativo, que considera que el futuro del mismo pasa por una mayor y absoluta integración y participación del movimiento sindical en las inquietudes y problemas de la sociedad en la que se desenvuelve, y muy concretamente como es nuestro caso en la vida de nuestra ciudad L'Hospitalet.

L'Hospitalet de Llobregat 10 de Mayo de 1992.

MONOGRAFIA

CLUB MUNTANYENC L'HOSPITALET

MAIG / 1992



1.- DEFINICIO D'OBJECTIUS / PROGRAMACIO ACTIVITATS

1.1. OBJECTIUS

L'objectiu més important i bàsic del Club Muntanyenc l'Hospitalet és donar a conèixer la pràctica de l'excursionisme en tots els seus àmbits: muntanya, escalada en roca, esquí, alta muntanya, espeleologia, bicicleta de muntanya, descens de barrancs, etc.

La nostra fita per al soci és principalment que pugui: gaudir d'un lloc on trobar-se amb els seus amics i companys, és per això que estem posant tot el nostre esforç per a aconseguir que el local social sigui el punt vital de l'entitat. Continuament s'adapta a les necessitats de la nostra gent. Podem oferir una sala de projeccions, exposicions, reunions i xerrades.

Tenim una biblioteca temàtica on es pot preparar qualsevol itinerari, excursió, projecte o viatge a qualsevol lloc.

El soci actiu es pot valorar en dos blocs: els que fan l'activitat esportiva i són constants en les sortides, entrenaments i activitats en general relacionades amb l'àmbit esportiu i també hi ha el grup on es belluguen els qui fan unes tasques més de caire social.

La història de la nostra entitat es remunta al 1952 quan es fundà la delegació de la Unió Excursionista de Catalunya l'Hospitalet. En aquells temps els objectius eren de tipus cultural, associatiu i esportiu. Combinar l'excursionisme amb els actes culturals on es podia mantenir la cultura catalana, era una tasca molt important en aquells temps de repressions polítiques.

Els objectius de l'entitat han estat similars durant tota la nostra història, però es pot remarcar el fet que en els primers anys, des del 52 als anys 70, donant un cop d'ull als arxius, veiem que les activitats culturals i recreatives eren un munt: autocars, trens, visites culturals a museus, recitals, cursets de cançó, de català, de cant coral, conferències, exposicions, etc. Això es combinava amb les tradicionals excursions a la muntanya.

Avui s'ha donat un gir més important envers l'activitat primordial del Club, l'excursionisme, l'alta muntanya, l'escalada, etc., és la base de tot allò que envota la nostra entitat.

Aquest canvi potser no l'ha buscat l'entitat, sinó que ha vingut donat pels canvis a la societat del nostre país. La creació, amb l'entrada de la democràcia, de noves entitats o associacions. És a dir, una persona amb ganes de fer cultura o política o cant coral no té cap necessitat d'entrar en una entitat excursionista.

Ans al contrari, el qui vol fer muntanyava va un club excursionista, però no li parlis de fer actes culturals o similars perquè no hi trobes resposta positiva.

1.2. COM ELABOREN ELS PLANS D'ACTUACIO

Tenim uns punts molt clars i programats d'any a any els quals es plantegen a través de la nostra junta.

La nostra activitat com és natural és molt liberal i diversa, amb la qual cosa, i degut a què bàsicament la nostra dèria és sortir a la muntanya, no confeccionem cap tipus de programes gaire rígids per sortir a practicar l'excursionisme.

El que sí és cert, és que a nosaltres ens interessa molt la divulgació del nostre esport i per això programem els curssets d'iniciació i diverses activitats puntuals, preparades amb temps a través de les diferents vocalies que formen la nostra junta directiva.

Les dificultats més grans les trobem a l'hora de tenir la suficient gent per organitzar activitats o confeccionar noves propostes fora de l'àmbit excursionista.

1.3. POSICIO QUE ADOPTEN RESPECTE A LES OFERTES SIMILARS PUBLIQUES I PRIVADES EXISTENTS

Es pot dir que som quasi els únics a l'Hospitalet en aquest tema, actualment d'entitats excursionistes n'hi han poques que funcionin com nosaltres i al nostre nivell.

Això no vol dir que molts centres juvenils i grups d'esplai i lleure no practiquin l'esport de l'excursionisme però mai al nivell que el portem nosaltres.

El futur és esperançador: portem 40 anys i pensem celebrar-ne molts més. L'entitat, al nivell actual i tal com funciona, pot continuar molts anys, el soci l'estima i per això la manté, i tenim unes bones bases de gent jove per seguir la tasca d'ara.



2.- ORGANITZACIO I GESTIO

2.1. ORGANIGRAMA / ESTRUCTURA ORGANITZATIVA

Totes les nostres gestions i activitats socials surten de la Junta directiva, ella les programa, les aprova i les posa en marxa.

Les activitats concretes, segons el seu contingut, es fan realitzar per cada secció de l'entitat.

La junta directiva es reuneix un cop al mes i revisa els projectes i gestions i programa i prepara noves activitats.

Tots els components de la junta directiva són responsables de les tasques assignades. Participen voluntàriament sense recompensa de cap tipus als seus esforços.

La Junta la componen:

1 President	Vice-president 1er. (rel. públiques)	Vice-president 2on.
1 tresorer	1 vocal actes soc.	1 vocal muntanya
1 secretari	1 vocal butlletí	1 vocal espeleo- logia
1 bibliotecari		1 vocal escalada
1 material		
1 manteniment		
1 secció infan.		

3.- PARTICIPACIO I COMUNICACIO

3.1. COM REGULEN LA PARTICIPACIO

La participació del soci en la vida del Club és molt bona. El grau de participació en l'activitat de muntanya és molt alta. En la convivència social, reunions, etc., en el local social, també és molt bona i la participació en actes socials, etc. és acceptable.

És més difícil trobar la participació del soci en les tasques de treballs de funcionament de l'entitat.

També es fa difícil la renovació de càrrecs a la junta ja que sempre es fa una roda entre les mateixes persones.

3.2. COMUNICACIO

A nivell entitat-soci es fa a través del butlletí i del full informatiu.

Quan tenim actes o cursets també fem programes a part. En el butlletí també expressem els punts de vista de la junta i les seves tasques. El soci també escriu al butlletí i explica les seves necessitats o vivències.

Fa 10 anys érem uns 280 socis, es va passar a ser-ne 230 i actualment som uns 325 socis.

Com ja hem dit abans tenim un butlletí que es fa arribar, a més del soci, a altres entitats de l'Hospitalet i de la resta de Catalunya.

També arribem al carrer amb cartells, entrevistes a la ràdio o per mitjà de revistes setmanals de la ciutat.

També ens relacionem amb altres entitats, sobretot per alguns actes dins les festes del barri.

El Club forma part de la Federació d'entitats excursionistes de Catalunya (FEEC), que a la vegada és afiliada a la "Federación Española de Montañismo" (FEM) i al "European Ramblers Association" (ERA).



4.- RECERCA DE RECURSOS

4.1. PRESUPOST I FINANCIACIO

El pressupost el componen unes despeses enquadrades bàsicament en:

- local social
- administració secretaria
- actes socials
- cursets
- butlletí i difusió

El pressupost aproximat és de 2.400.000 ptes. i es cobreix amb les quotes dels associats, anuncis al butlletí i impresos i subvencions de l'Ajuntament i la Generalitat.

**ADMINISTRACIO LOCAL I
ASSOCIACIONISME**

**Cristina Reschini
Ajuntament de l'Hospitalet**

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG 1992

LA PERSPECTIVA DE L'ASSOCIACIONISME VISTA DES DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

La ponència que aquí es presenta, intenta ser una aproximació a la relació entre administració i moviment associatiu, a la llum de les realitats i perspectives actuals.

Quina dubta cap que les accelerades transformacions que presenciem al món, així com les noves perspectives socials, econòmiques i polítiques, també han d'influenciar en el plantejament d'un nou context de relació. I en particular, pels efectes que aquests canvis tenen en un conjunt de factors que enumerem, i que, malgrat no desenvolupar-los per raons d'encàrrec, han d'estar en l'horitzó de la reflexió, com són: la Crisi de l'Estat del Benestar; el fracàs dels models planificadors de la economia i societat al país de l'Est; la crisi dels valors, en particular referent a punts de l'associacionisme com la solidaritat, la justícia, etc.; la poca participació dels ciutadans en la gestió del fet polític i social (baixes afiliacions a partits, sindicats i associacions, progressiu augment de l'abstenció); el fracàs dels models associatius "reivindicativistes" i l'emergència de noves conductes associatives (puntuals, amb interessos concrets, sectorialitzades, etc.).

Aquest conjunt de factors que enumero, crec que no s'ha de perdre de vista en qualsevol reflexió, per tal de no caure en accions i programes que no aportin idees amb possibilitats de resposta a les situacions actuals.

Però, abans d'entrar en aquesta reflexió amb caràcter prospectiu, m'agradaria senyalar alguns aspectes referents al que ha significat l'associacionisme a la nostra ciutat, vist des de l'administració.

Des de l'any 1979 l'Ajuntament ha vingut recolçant iniciatives associatives, sorgides desde diferents grups a la ciutat. De tots és conegut les experiències iniciades fa temps a la nostra ciutat respecte a les intervencions en el camp del lleure infantil i juvenil desenvolupades pels espais. Però no solament s'ha limitat a aquestes sinó que també ha impulsat, a partir de propostes ciutadanes, altres experiències en el camp de la socio-cultura, la difusió cultural, l'ensenyament, la gent gran, els serveis socials, l'esport, el moviment veïnal, etc..

Complementàriament ha donat molta atenció a aquells sectors semi-professionals en el seu dia i avui totalment professionals, davant les propostes innovadores plantejades per ells mateixos i que volien portar a terme, amb una clara predisposició davant d'aquests i donant tots tipus de recursos,



desde mitjans econòmics directes, mitjançant conveni o subvenció o bé amb suports indirectes, és a dir passant a l'abast dels col·lectius eines de formació, recerca i reflexió, a més de recursos infraestructurals.

Ha tingut en tot moment clar la distribució territorial de totes les experiències plantejades per aquests col·lectius, tenint en compte com a objectiu prioritari un equilibri territorial, tant en el que fa als ajuts econòmics directes com als indirectes.

Cal mencionar també que al llarg d'aquests anys s'ha treballat amb una clara filosofia respecte a la pluralitat de models, respectant totes les iniciatives sorgides des de les diferents col·lectius, col·lectivitats o experiències, i ajudant en tot moment a la consolidació, treballant conjuntament amb els agents per la qualificació de les iniciatives.

Donat aquests elements presentaré una introducció a la reflexió que crec ha d'establir-se a partir de les noves realitats socials i culturals que es produeixen en l'entorn de l'associacionisme, així com del resultat que aquestes transformacions estant tenint en el si de les entitats.

ROL I FUNCIO DE L'ASSOCIACIONISME VIST DES DE L'ADMINISTRACIO

L'abordar la realitat associativa des de l'administració, en un marc com l'abans presentat, podria estar subjecte, en una perspectiva certament objectiva, a tres lectures possibles, compatibles, i que intentaré fer a la vegada:

A) La primera a partir de veure l'entramat associatiu com un territori delimitat jurídicament per un conjunt de Lleis i normes reguladores, i des d'aquesta perspectiva posicionar el paper de l'administració en el marc dels espais intersticials de la regulació jurídica de l'administració local i de les associacions.

B) La segona lectura a partir d'un anàlisi des de la perspectiva de l'administració, de la realitat i espai del món associatiu, a la llum de les noves situacions socials -que no aprofundirem-, però que "navegaran" al voltant de la reflexió.

C) La tercera, del que es pot demanar i esperar d'aquest espai

intersticial.

És a partir d'aquestes tres lectures que desenvoluparé la ponència que presento, amb l'intenció simplement de traçar alguns trets que puguin sentar part de les bases d'un desenvolupament necessari en un nou marc de relació.

A) REALITAT I ORDENACIÓ DE L'ASSOCIACIONISME DES DE L'ESPAI JURÍDIC DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL.

L'administració, com institució regulada per l'Estat de Dret, ha de tenir una posició jurídica respecte a la seva relació amb el món associatiu. Aquest és el motiu de la reflexió que aquí presento.

Però senyalaré que la reflexió parteix de la vocació d'un nou rol que les associacions demanen a partir de les necessitats que hi ha de reformar la legislació actual.

Avui dia un debat sobre la realitat de la "Llei d'Associacions", la "Ley de Mecenazgo", i en general sobre els ordenaments jurídics que afecten a la legislació del moviment associatiu, donen a entendre clarament la necessitat d'aprofundir sobre el com establir de manera genèrica un model de relació d'algun tipus al voltant d'allò que conforma el teixit social.

Per als capdavanters d'una llei d'associacions té doble importància el principi de la "democràcia": per un costat, una llei així té que garantir que la relació dels membres i l'aparell de les associacions d'interessos correspongui a principis democràtics; però ha de assegurar també, per altre costat, que el mecanisme de plasmació de la voluntat i de l'execució de decisions, format per eleccions generals, partits, parlaments i governs responsables davant els parlaments, (sent l'únic que correspon a les normes constitucionals d'un Estat democràtic), es vegi lliure de pressions i distorsions para o extraparlamentàries (articulades, sobre tot, per associacions) i per principis "corporatistes" que resten l'autèntica responsabilitat a la democràcia participativa.

És per això que s'ha de reconèixer que el marc legislatiu de l'administració, i el marc que sortirà de les reformes previstes en el marc



jurídic associatiu, *generarà* segurament contradiccions naturals en el marc d'un conflicte d'interessos.

Per això proposem aprofundir seriosament en les possibilitats de l'administració des de l'ordenació vigent per tal de prefigurar una relació el més positiva possible.

Així doncs, en el marc jurídic actual tenim, com a espai per a trobar el marc contractual i intersticial entre l'administració i el teixit social, els següents aspectes legislatius i normatius:

- A la **Constitució**, en el Títol Preliminar, Art. 9,2, de forma general, i en altres de manera més específica (Dret d'Associació, Art. 22., Dret de Participació Política, Art. 23, Dret de Petició, Art. 29., art. 105, audiència dels ciutadans en el procediment d'elaboració de les disposicions administratives que les afecten; art. 51,2 fa referència als drets dels consumidors i usuaris. Art. 129,1 preveu la participació dels interessats en la Seguretat Social i en la activitat de tots els organismes públics en la que la seva funció afecta directament a la qualitat de vida o el benestar en general.) i altres mesures legislatives que intenten preveure formes específiques de participació.

- Així mateix a l'**Àmbit Local** s'ha de fer referència a la Llei 7/1985 de 2 de abril, "Reguladora de les Bases de Régimen Local", (LBRL) i al "Real Decreto 2568/1986 de 28 de noviembre", reglament de "Organización, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Entidades Locales", (ROF), així com Reglaments Orgànics, en (RO) i a la Llei Municipal de Catalunya del 15 d'abril de 1987 (Règim Municipal).

En aquestes normatives es reconeixen drets bàsics com

- a) la representació política, com elector i com elegible.
- b) la participació en la gestió municipal.
- e) la informació dels expedients i documents municipals.
- f) la consulta popular.

Per una altra banda la Informació i la Participació Ciutadana, en sentit estricte, venen regulades en el Títol V, Cap. IV, entre los Arts. 69 al 72 (LBRL), així com en la Llei Catalana als articles 141 i endavant, quedant establerta al mateix temps l'obligació i la facultat d'organització de mecanismes de participació que no contravinguin normes superiors.

Complementàriament, el caràcter públic dels Plens queda establerta



la LBRL i Règim Municipal, així com el dret a conèixer i rebre la publicitat dels actes i acords de les Corporacions Locals, instruments que garantitzen objectivament el dret a la informació i participació, malgrat que moltes vegades no són ni enteses ni aprofitades en aquest sentit.

Així també es preveuen el **mitjans públics i les ajudes econòmiques** a les Entitats garantitzada per l'Art. 72 (LBRL), així com els articles 224 i 225 (Règim Municipal).

Així mateix hi han altres mecanismes com la **Consulta Popular**; el **Dret d'Iniciativa** (forma de participació poc regulada, que es refereix a les actuacions municipals sol·licitades per veïns, a les que aporten mitjans econòmics voluntaris, bens, drets o treball personal; **Dret de Proposta**; **Dret d'Informació**; **El Registre Municipal de Entitats i Associacions**; **La Audiència Pública**.

Aquest conjunt de mesures poden permetre legalment expressar el marc relacional entre administració i teixit social, i la seva utilització correcta i progressiva podria permetre augmentar el conjunt d'accions per fer més profitosa la relació d'ambdues parts.

B) LA PERSPECTIVA DES DE L'ADMINISTRACIÓ DE LA REALITAT I ESPAI DEL MÓN ASSOCIATIU

Independent del marc legislatiu que s'ha emmarcat, hi han també preocupacions sobre el esdevenir associatiu que s'han de tenir present com els que a continuació enumerem i que han de garantir també des de l'associacionisme un desenvolupament correcte.

Aquestes són:

1. La necessitat de Democràcia Interna de les Associacions

Moltes vegades l'objecció a donar protagonisme a les associacions parteix de la manca de discussió respecte de la democràcia interna de l'associació, on a vegades l'ànsia de poder i d'estatus de certs dirigents, i gran part dels funcionaris de les associacions o dels "intel·locutors des de l'administració", els porta a plantejar reivindicacions militants i a posar en pràctica tàctiques que van més enllà dels límits de les seves atribucions representatives i a les que s'oposarien els simples



membres dotats de sentit comú si estigués en la seva mà fer-ho.

Es per això que moltes vegades els actors de les estructures de la democràcia representativa tenen bones raons, i fàcilment entendibles, per a desconfiar de la massa dels membres de certes associacions considerant-los com el principal factor problemàtic en determinats conjuntures.

En aquest context és fonamental que les associacions "exhiban" i demostrin aquesta capacitat de desenvolupament democràtic.

2. Fugir de temptacions de buidar les funcions de serveis de l'Estat del Benestar.

Moltes vegades l'exigència de transferència de serveis "limita" amb una certa "temptació teòrica", promoguda des de la dreta i que d'alguna manera "acorrala" als sectors progressistes, de plantejar un esquema de relació: *l'autonomia de la societat civil preserva la llibertat, per tant es té que desmantelar l'Estat de Benestar transferint tot a la societat civil en nom d'aquesta llibertat*. Aquest plantejament, a banda de representar l'antiga fantasia reaccionària de dissolució de l'estat dels serveis (no de l'armament o els grans contractes), no analitza dos problemes: el qüestionament de fons de la democràcia representativa per una part, i la possibilitat d'un buidament objectiu d'aquest serveis, tornant a perjudicar als sectors de sempre és a dir els més febles (veure el model Thatcherià).

En aquest sentit, justament les associacions en l'Estat del Benestar poden complir altres funcions que donant prou legitimitat i espais d'acció, mantenen una relació de "tensió positiva" amb l'Administració, per tal de millorar-la, com és en el camp de l'informació, el "lobby", etc., als que fem referència més endavant.

En qualsevol cas està clar que l'espai és necessari però s'ha de delimitar clarament el marc de les actuacions, per tal de que, més que afavorir el desenvolupament, tornin a afeblir el propi teixit social, per problemes de pèrdua de legitimitat.

3. Superar l'aparició del corporativisme

L'especificitat de l'esquema corporatista es que conformen formes



de regulació de cap manera regulades, i per tant mantenen una existència fàctica, no oficial, junt a interessos en front d'altres grups o de la pròpia administració.

Per això es més que probable que grans associacions, en la mesura que comencen a tenir interessos materials, propiciïn actituds de corporatisme com element fonamental de la realitat social.

En qualsevol model fa falta compaginar els interessos entre els actors i les seves estratègies i les condicions del sistema. S'ha de preservar i fugir de crear associacions "d'auto-servei" i complascència dels propis dirigents.

He enumerat perills que poden desvirtuar la relació Administració-Associacions. A partir d'aquí avanço una reflexió sobre el possible esdeveniment i marc de relació entre les dues parts del tema en qüestió.

Les associacions i la societat civil

La societat civil és una sort d'esfera de diversos tipus de relacions socials que es teixeix entre els individus i els grups, independentment de la mediació dels poders institucionals, principalment de l'Administració. **André Gorz**, expressa bé aquesta idea d'autonomia de la societat civil respecte de l'administració en la següent definició: "Per societat civil es pot entendre el teixit de relacions socials que els individus estableixen entre ells en el si dels grups o comunitats que no deuen la seva existència ni a la mediació ni a l'acte institucional de l'Administració: són totes les relacions establertes sobre la reciprocitat i el voluntarisme, no sobre el dret i la obligació jurídica".

Les associacions participen de la societat civil en tant que elles afavoreixen el desenvolupament d'un teixit de relacions socials establertes en la reciprocitat i el voluntarisme. El voluntarisme de les associacions no significa de cap manera que aquestes darreres són independents dels sistemes de relacions socials dominant en les societats occidentals; pel contrari, com veurem més endavant, són elles penetrades per aquestes mateixes relacions, però abans de tractar aquest aspecte, ens interessa l'acotar els límits del concepte d'associació i de les múltiples formes que ella pren.



Veiem dos definicions possibles:

a) Les associacions són els agrupaments voluntaris generalment, o completament organitzats, més o menys sotmessos a la penetració de la societat (en un sentit global) compatibles entre ells; no disposen més que d'una llibertat incondicional sobre els seus membres, són d'estructura democràtica i de propietat col.lectiva.

b) L'associació voluntària es la unió oficial, durable, sense sentit lucratiu de moltes persones que s'entenen per la seva pròpia voluntat per posar en comú certs recursos i que persegueixen junts de manera regular i pels seus propis medis els fins particulars que li són tangibles.

Com veurem, aquestes dos definicions insisteixen principalment sobre el fet de que les associacions voluntàries no perceben profit algú, no existeixen més que per l'iniciativa comú i compartida dels seus membres (individus o associats), tant en el plànol dels seus objectius, com de les accions a portar a terme, com al seu finançament i el seu funcionament intern.

Elles no depenen, en conseqüència, d'alguna autoritat exterior i són pel fet mateix independents de l'Administració o de qualsevol altre institució. Teòricament, les associacions voluntàries estan cridades a contribuir en el desenvolupament de la societat civil en detriment dels poders institucionals.

No obstant, la diversitat dels camps d'intervenció de les associacions (educació, sanitat, oci, cultura, esportives, etc.) i la dificultat de classificar-les segons les funcions o finalitats socials han anat avançant diverses tipologies.

Destaquem d'entre les més utilitzades, aquelles que distingeixen a les associacions instrumentals de les associacions expressives, les associacions utilitàries (utilitaristes) de les associacions de solidaritat (adherides) i les associacions ideològiques (poder pur).

Proposo per la meva part, una tipologia que distingeix dos grans tipus d'associacions que a la vegada comporta cadascuna dos categories distintes.

*** Les associacions orientades al voltant de la promoció individual:**

- **Les associacions expressives:** es constitueixen amb l'objectiu de permetre als individus el donar-se a ells mateixos activitats



preferides. Elles són habitualment "unifuncionals", especialitzades en un tipus d'activitat, suscitant la participació activa de l'individu.

- **Les associacions d'interès (profit o utilitat):** Aquestes per la seva part, no posen en prioritat la pràctica d'una activitat qualsevol, però si la promoció i la defensa d'interessos particulars dels membres que elles reagrupen. Són primer i abans de tot, els interessos dels individus el motiu que incita a associar-se.

*** Les associacions orientades al voltant de la promoció col.lectiva:**

- Les associacions comunitàries: no tenen com a objectiu o eix prioritari l'expressió o l'interès dels individus que formen part, però si sobre l'expressió de la pertinència d'aquests a una col.lectivitat o a una comunitat. Es distingeixen per la seva multifuncionalitat, per la seva organització poc especialitzada; les activitats organitzades per aquestes associacions devenen en ocasions de canvi i retrobament entre els membres de la comunitat.

- Les associacions d'acció social: Es desenvolupen no necessàriament donant prioritat a l'expressió de solidaritats de base d'una col.lectivitat o d'un grup social, però si el millorament o el canvi de les seves condicions de vida.

Aquests dos tipus d'associació no són exclusives. Cap tipus manifesta del tot una característica dominant, ni són descartables per tant les característiques secundàries. En altres terminis, una associació pot ésser comunitària d'una manera dominant però igualment expressiva d'una manera secundària.

Les associacions i la societat política

Les associacions voluntàries són llavors penetrades, com hem vingut veient somerament, per les relacions socials de la societat civil en les societats occidentals. Per això. És possible procedir a un anàlisi de les associacions sense tenir en compte l'intervenció dels poders institucionals i, notablement, de l'Administració en els sistemes de



relacions socials? No es tracta aquí d'analitzar l'acció de les associacions en tant que grups de pressió al costat de centres de decisió política, però si de veure com l'Administració ha "polititzat" les associacions, es a dir, com ha intervingut en un domini considerat com a relevant de la societat civil. En altres terminis, l'Administració, convidant a les associacions voluntàries a "col.laborar" a "associar-se" a "servir" a l'"interès públic", es qui garantitza sovint la transformació en profunditat de les orientacions, el funcionament, inclòs la producció mateixa de les associacions.

Tenint en compte els contextos socials i territorials, l'Administració no resta indiferent cap el fenomen associatiu. Les conductes diversificades han assenyalat la història tumultuosa de les relacions Administració-Associació: "repressió", "vigilància", "tolerància", "ajut", han constituït les principals manifestacions.

De repressiva, l'Administració, progressivament, ha desenvolupat una acció molt més positiva front a les associacions, anant ella mateixa, a en certs casos a integrar-les als seus propis aparells.

Allò es, per exemple, sostingut per les mesures jurídiques i/o financeres que crean condicions més favorables al desenvolupament de les associacions que s'adhereixen a la concepció de l'"interès públic". Així mateix, fa d'algunes d'elles "col.laboradors" de l'acció pública. Examinem ràpidament aquest procés de "politització" del fenomen associatiu. Per això, ens hem inspirat en les investigacions de J.M. Garrigon-Lagrange, sobre les relacions entre les associacions i els poders públics, i proposem una nova tipologia d'associacions, resultat de les seves relacions amb l'Administració:

- Les associacions voluntàries (ja descrites).
- Les associacions "companyes o sòcies": Són aquelles associacions voluntàries que són convidades per el poder públic a col.laborar en l'interès públic, és a dir, a realitzar determinades tasques o certes activitats que l'Administració no veu o no pot assumir directament. L'Administració reconeix l'existència d'una relació positiva d'interès entre ell i aquestes associacions, aquestes darreres poden contribuir a l'"interès públic", a canvi de certes avantatges i certes subjeccions que l'Administració estableix.



- Les associacions mixtes: Aquestes, per la seva part, constitueixen un lloc de trobada entre persones privades i públiques, un quadre jurídic de col.laboració entre les associacions i l'Administració. Més precisament encara, ella és una instància en la adreça i la gestió de la que els poders públics i les associacions participen d'una part més o menys paritària. Les associacions mixtes són, llavors, el producte de la conjunció d'iniciatives a la vegada públiques i privades. La seva gestió i el seu finançament són habitualment mixtes, amb una preponderància del finançament públic.

- Les associacions "desmembrades" de servei públic.(millor dit descentralitzadores): Finalment, les associacions desmembrades són de creació pública. Els poders públics, en lloc de crear nous serveis públics per a respondre a les noves demandes o activitats, prefereixen utilitzar el quadre jurídic de l'associació. Aquesta actitud dels poders públics, ha sigut qualificada per els juristes de desmembrament de l'administració, a sapiguer que els organismes intermediaris, amb estatuts dels més diversos substitueixen a les autoritats i a les col.lectivitats tradicionals, portant a terme les tasques relevants normalment del servei públic com també per la seva naturalesa i per el seu origen els medis financers posats en marxa.

Aquesta tipologia reposa sobre un criteri central: el grau d'autonomia de les associacions en relació als poders públics.

C) PERSPECTIVES DE RELACIÓ ADMINISTRACIÓ-MÓN ASSOCIATIU

En aquest apartat enumeraré un conjunt d'observacions que poden enriquir la relació administració-món associatiu.

1. Respecte al context de la participació

Crec que és important **completar el procés de la participació en el marc de la descentralització**, en una nova perspectiva de desenvolupament local original.

Aquest desenvolupament al que faig referència, ha d'estar centrat en **necessitats objectives del territori**, més que en percepcions



apriorístiques dogmàtiques.

En aquest marc s'ha d'entendre els factors "**redistributius**" a nivell social, com:

- La possibilitat de socialització d'informació.
- Aprenentatges que facilitin el coneixement de la realitat i la **recerca de recursos**.

Així doncs, la **participació** s'ha de suportar en un model democràtic 'real', centrat en:

- Recerca de **consens**.
- Pràctica de **concertació**.
- **Horitzontalització** de propostes i mitjans.

Aquest model ha de ajudar a **superar els efectes** 'perversos' de la societat "**dual**" que discrimina als sectors més febles de la societat.

Complementàriament s'ha d'**evitar el corporatisme** i l'aïllament social d'entitats i projectes, per tant que la participació pugui servir com a model per aprofitar les sinergies positives que ella mateixa brinda, com **escola d'organització, aprenentatge col·lectiu, espai de recerca de recursos, millora de situacions individuals, etc..** En aquest context una **concertació de serveis i una promoció d'autonomia des de la societat**, pot ser garantia de millora de la qualitat social i cultural, en sentit ampli.

En fi el rol de la societat civil pot articular-se en línia de ser:

- Com a **subministradors d'informacions** recíproques, entre la administració i els ciutadans.
- Com **articulador de solucions concretes i sensibilitzades** respecte a determinats problemes socials generals.
- Com a **funció de "lobby"** -ben entés i no com simple reivindicativisme 'victimista'- davant d'interessos sectorials o a vegades de arbitriats de l'administració.
- Com a **funció complementària** a la democràcia representativa.

En conjunt podem afirmar que existeix la convicció de **superar models ja desfasats de la realitat actual**, a la vegada que es veu necessari **eludir els plantejaments que condueixen a la frustració i burocratització del model**.

Així doncs és necessari continuar amb **iniciatives innovadores i amb rentabilitat per ambdues parts com el treball amb la tercera edat i dones**,



propiciar una **acció amb joves**, i **reconduir la relació** dels models que provenen d'actituds reivindicativistes, derivant-les cap a models acords a les necessitats actuals de qualitat de vida.

Serà important el **potenciar un model de participació** i relació amb el teixit social de qualitat i generadora d'opinió que superi la "**duplicitat de model**": **suport a l'elitisme / suport a la massificació**. Així es clar que s'ha de potenciar un model de relació social que afavoreixi i enforteixi objectivament la **construcció de l'identitat en la ciutat**.

En conjunt serà fonamental **superar el model testimonialista de l'associacionisme reivindicatiu**, cercant nous models relacionals enriquidors per ambdues parts

En relació amb l'administració, les entitats deuen superar la seva actual dependència, i crear un nou marc. En aquest context s'haurà de reflexionar sobre noves formes com els **convenis de contra-prestació**, la **major participació en la gestió dels projectes que els afectin** directament, aprofundint realment en una metodologia coherent d'**informació**.

Finalment aquesta renovació i actualització de model ha de ser l'**espai de realització del dret de justícia, solidaritat i llibertat**. Un model d'intervenció que reconeix aquests principis potència el **pluralisme i el lliure desenvolupament de les idees**.

Doncs, s'ha de propiciar una **relació amb i des d'el teixit social madura** contribuent a la formació social i cívica dels ciutadans, i enfortint les organitzacions socials potenciant la participació dels membres de les entitats en la seva dinàmica i gestió, i que plantegi com a nou model de relació la capacitat autònoma real i efectiva de gestió, complementat aquesta realitat assegurant als dirigents i membres actius de les diferents associacions, la **formació adequada i absolutament necessària**.

També l'administració ha de procurar dotar a la xarxa associativa d'infraestructura adequada i de recursos, per a cobrir amb **eficàcia** els treballs que proposen, però **evitant els riscos d'anquilosament i burocratització**, com així també s'ha de promoure un accés fàcil, immediat i eficaç a la informació dels assumptes que els afectin, i a tot tipus de informació que es pugui considerar d'interès per a la ciutadania potenciant **models de informació fàcil i fluïda a totes les capes de la**



**Ajuntament
de l'Hospitalet**

població, i promoguent els espais públics, com lloc de informació i comunicació objectiva.



ALGUNES CONCLUSIONS A TÍTOL DE REFLEXIÓ FINAL

L'Ajuntament de L'Hospitalet conscient de la necessitat d'enfortir la xarxa associativa de la ciutat, recolzant la importància d'aquesta en una societat democràtica, preocupat pel desenvolupament equilibrat i eficaç de les propostes del teixit social al seu territori, vol donar suport per la qualificació de les iniciatives dels diversos agents que treballen per la consolidació i qualificació del moviment associatiu a la ciutat.

Fins fa poc temps el tema de les subvencions eren contemplades des de diverses àrees, departaments, serveis o organismes autònoms de l'Ajuntament amb diversos criteris, producte de l'evolució natural del model de gestió amb les relacions de les entitats i cada servei, no solament dependent de la ciutat, sinó també de la forma que al país s'establien els models generals.

Però en aquesta legislatura, assolits o encaminats una part dels grans objectius d'infraestructures i de dotacions de serveis, una preocupació que sorgeix es el com començar a homogeneitzar la relació amb el moviment associatiu.

Una raó que motiva aquest nova percepció es que aquest funcionament de múltiples formes de relació, necessita complir dos nous objectius:

- Adequar la realitat associativa i el suport de l'administració, a noves formes i necessitats socials i culturals
- Homogeneitzar la relació de l'ajuntament amb el teixit social.

En síntesi, i en relació amb aquest últim punt calen al menys tres distincions, al meu entendre, que són els aspectes a definir en un nou contexte:

- Com s'estructuren les relacions (convenis, subvencions, contra-prestacions, contractes de serveis, cessions, consorcis, acords de col.laboració, etc.).
- Amb quina periodicitat s'estableix l'acció (puntual, anyal, específica, etc.).
- Quin criteri de suport i prioritització s'utilitza: entitats de serveis; associacions de veïns, associacions culturals, cíviques, socials o



esportives, etc.; comissions de festes; apas; persones físiques en representacions de grups d'interès no lucratiu; etc..

Així doncs, per aconseguir aquests objectius l'Ajuntament i els seus Organismes Autònoms, han d'assolir tres objectius importants:

- Fixar una metodologia amb la consegüent política homogènia a nivell de criteris de relació.

- Coordinar les accions des de l'administració vers el teixit associatiu coneixent en cada moment la relació de cada servei amb les entitats per evitar disfuncions o duplicitats.

- Establir models de relació coherents en el tractament envers les associacions (si conveni, subvenció, cessió, contractes, de prestació, etc.).

Aquests elements, referenciats a títol final, poden donar pistes pel marc de relació a establir prospectivament, marc que ha de donar la perspectiva positiva i innovadora que la realitat requereix.





ASSOCIACIONISME
ESPAI, REALITAT,
PERSPECTIVES

JORNADES 14, 15 i 16 MAIG 1992

CASINO DEL CENTRE - L'HOSPITALET
Enric Prat de la Riba, 337

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET



DELS PROGRAMES A LES ACTUACIONS CONCRETES: ELS PARTITS POLITICS DAVANT L'ASSOCIACIONISME

**PARTIT DELS SOCIALISTES DE
CATALUNYA (PSC-PSOE)**

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG 1992

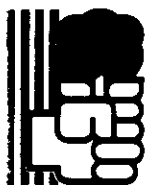


PARTIT DELS
SOCIALISTES DE
CATALUNYA (PSC-PSOE)

FEDERACIÓ VII - L'HOSPITALET

**DELS PROGRAMES A LES ACTUACIONS
CONCRETES:ELS PARTITS POLÍTICS
DAVANT L'ASSOCIACIONISME**

DAVID PÉREZ IBÁÑEZ
Secretari d'Organització



EL PSC DEVANT EL FET ASSOCIATIU

El nostre programa, dividit per àmbits d'actuacions proposa mesures i accions per tots totes els habitants de la ciutat.

En el que respecta, concretament al tema que avui tractem aquí, l'Associacionisme i la participació, cada àmbit fa accent en una sèrie de mesures i marcs a partir dels quals treballarem.

Podriam dir que l'eix filosòfic-polític central es:

La millora del benestar social ,educatiu ,cultural ,esportiu, de la ciutat, és un valor central de la política socialista per a la configuració futura de la ciutat. Aquesta ha d'atendre les necessitats de la població, per això serà necessari evitar desequilibris socials, vetllar per l'accés als serveis bàsics, garantir el dret a l'expressió, a la llibertat de comunicació i a la informació, al lliure accés de les ofertes d'oci i consum; al dret a l'ocupació i a un habitatge digne. Aquestes mesures milloraran el nivell de qualitat de vida d'acord amb les necessitats actuals.

Per realitzar aquestes accions proposem:

EN EL CAMP DE LA PARTICIPACIÓ I L'ASSOCIACIONISME

- Desenvolupar canals i circuits de comunicació,entre entitats i administració.
- Promoure la possibilitat de convenis amb col·lectius socials i culturals, de serveis de caire públic.
- Millorar les instal·lacions d'entitats amb locals municipals.



EN EL MARC DEL DESENVOLUPAMENT I LA DINAMITZACIÓ DE LA CULTURA

- Impulsar la democràcia cultural com a mitja de participació, dret a l'expressió, potenciant les aules de cultura i el moviment associatiu

RESPECTE AL NOU REpte D'IMPULSIÓ D'ACCIONS ENVERS LES DONES

- Desenvolupar una política d'informació i recursos per a fomentar i potenciar l'associacionisme de dones.

EN EL CAMP DE L'ESPORT

- Millorar les instal.lacions municipals gestionades per entitats.

EN EL CAMP DE LA INFÀNCIA I LA JOVENTUT

- Desenvolupar una política de suport a ofertes d'oci socio-educatives impulsades pels Esplais, les APAS, i les entitats Esportives.
- Promoure l'Associacionisme com a factor de participació i prestació de serveis als joves.
- Potenciar la participació dels alumnes a l'escola.



EN EL CAMP DE L'ATENCIÓ PRIMÀRIA I SOCIO-SANITÀRIA

- Promoure formes actives de cooperació social i associacionisme, possibilitant condicions personals i socials per a la participació.

RESPECTE AL TRACTE DE TEMES DE CONSUM

- Continuar les tasques d'informació i assessorament que demanen els consumidors i usuaris.
- Desenvolupar les funcions d'autoritat en consum, actuant com a "defensor popular" i desenvolupant programes de formació i participació dels consumidors.

EN EL CAMP DE LA FORMACIÓ

- Promoure en tots els programes la formació dels agents socials que intervinguin en aquets processos, municipals i associatius.

EN EL QUE RESPECTA A LA DESCONCENTRACIÓ I DESCENTRALITZACIÓ

- Promoure la millora del servei directe al ciutadà entenent no únicament les prestacions i establint canals directes d'informació i comunicació amb el ciutadà i consegüentment amb les entitats.



Totes aquestes mesures a portar a terme durant els anys que falten per acabar la legislatura i les començades fins ara, les entenem així, per que els socialistes creiem fermement que treballe per a una societat justa, solidària, amb recerca permanent de l'equitat, de la igualtat, de la solidaritat, de la convivència, del respecte al medi ambient i de la recerca de la justícia social, objectius que reflexen l'acció de govern del nostre municipi durant els propers anys, tot impregnant a la nostra ciutat del missatge del **MUNICIPALISME PROGRESSISTA**, veritable opció per a aconseguir **L'HOSPITALET del BENESTAR**.



**CONVERGENCIA DEMOCRATICA DE
CATALUNYA**

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992



Introducció

Necessàriament, l'estudi d'allò que entenem que ha de ser, i representar, la societat civil, sempre dependrà de la premisa que acceptem com a vàlida i orientadora en el pla polític.

Partint, doncs, de la nostra òptica política, un País estarà ben estructurat en la mida que, entre d'altres factors, disposi d'una àmplia societat civil i que el consolidament de les institucions democràtiques passi necessàriament per l'existència d'una societat civil forta, estructurada i -- d'àmplia base social. Establirem allò que entenem per societat civil i el joc que a la mateixa correspon, en l'àmbit de la participació social i política en el conjunt d'un País, de les seves Institucions i en el conjunt de la societat.

Els Poders Públics

Correspon als Partits Polítics, en un sistema democràtic i en un Estat de Dret, l'exercici del poder polític i la direcció de la funció pública, -- per mandat ciutadà lliurement expressat a les urnes.

La participació ciutadana individualitzada ha de tenir lloc en dues vies: la participació en la vida interna dels propis Partits en funció de les -- afinitats ideològiques de l'individu, pel que fa l'estructuració i la vida interna de cada formació política, i mitjançant les eleccions, dret i deure de tot ciutadà, i que, al capdavall, són els seus resultats els que han de decidir el repartiment de les quotes de poder i determinar les formacions polítiques que exerciran la praxi de govern i les formacions que es convertiran en oposició democràtica.



La participació activa, militància, en la vida interna del Partit decidirà les línies polítiques de cada formació, i l'exercici del dret de vot en les eleccions configuraran, mitjançant els diferents programes, quina o quines són les formacions polítiques que exerciran la praxi de govern i, per tant, la línia programàtica aplicable.

La praxi política i la Societat civil.

Tanmateix, hi ha un altre factor que ha d'esdevenir essencial en la praxi política diària, la societat civil.

Quan les formacions polítiques governants o, en el pitjor dels casos, -- els propis sistemes polítics, s'erigeixen en únics rectors de la política en els seus diferents àmbits, mantenint-se al marge de la realitat sociològica i de les línies en les quals de facto, es mou la societat civil, -- es cau en una de les més greus disfuncions del sistema democràtic, com és el dirigisme al marge de la realitat diària i del teixit social, la realitat sociològica, de la pròpia societat de la qual s'ha rebut el mandat de govern.

Si bé des del punt de vista d'una formació política pot ser fàcil endevinar quins són els límits els quals no ha de sobrepassar la societat civil en l'esfera estrictament política, pot resultar molt més confús o temptador, oblidar quins són els límits que no han d'ultrapassar els propis Partits Polítics, límits a partir dels quals es produeix la invasió d'esferes d'actuació que han de quedar reservades al teixit cívic associatiu.

Resulta evident, doncs, que correspon a la societat civil, en el camp de la cultura, de l'esport, de la joventut, etc.... desenvolupar una tasca recolzada des dels poders públics, però alhora, una tasca no mediatitzada pels propis poders públics.



Probablement és en aquesta dualitat on rau un dels principals nusos gordians de les permanent relacions en la cadena Partits Polítics-Administració Pública-Societat civil.

La interacció Poders Polítics - Societat civil.

Pel correcte funcionament del sistema democràtic és necessària una - permanent inter-relació i una manifesta interacció entre el Poder Polític i la Societat civil. I això des de diferents òptiques.

D'una banda, el Poder Polític ha d'exercir tasques de motor, i ha de ser dinamitzador de la Societat civil, amb caràcter subsidiari a la pròpia societat civil i en la mesura que aquesta, per la seva pròpia inèrcia sigui incapaç de consolidar estructures sòlides. Correspon a l'Administració el recolzament i, en el seu cas, el foment de les iniciatives que condueixin a la propagació de l'associacionisme, des de la premissa que, és el propi cos sociològic que els ha de donar vida i amb un clar caràcter de subsidiarietat de l'Administració pública com a promotor d'iniciatives en espais carencials, no com a competidor de la pròpia societat civil establerta.

Per tant cal diferenciar clarament les tasques de foment, de promoció i/o de recolzament, d'aquelles altres que, per ultrapassar -- els límits escaients, podrien acabar en situacions de dirigisme o - de manifest intervencionisme de l'Administració.

Tant necessària és la intervenció de l'Administració com nefas l'intervencionisme, quan aquella intervenció erra els seus objectius -- originals i pretén convertir-se no en un motor d'arranc, de foment i de col.laboració sinó en el rector i director de la vida associativa, ultrapassant les seves funcions i assumint tasques i funcions que no li corresponen tasques que són patrimoni inalienable de la -



propia societat civil en sí mateixa.

En segon aspecte, la interacció des de l'Administració vé donada per la necessària articulació dels mecanismes que possibilitin la participació efectiva de les entitats cíviques davant la pròpia Administració, com a portaveus de la realitat sociològica diària i promotors i agents de la realitat quotidiana, realitat de la qual l'Administració ha d'estar-ne sempre amant. Realitat de la qual en podríem dir, --- fent-ne un joc de paraules, que la Societat civil ha de ser l'autora i l'Administració el seu còmplice.

Ensems, aquesta iner-relació-interacció ha de funcionar en la doble direcció. Si hem vist com acciona l'Administració respecte la Societat civil, també hem de destacar l'acció de la Societat civil sobre el Poder Públic.

Si admetem l'axioma que la Societat civil és l'autora de la realitat sociològica i que l'Administració s'ha de moure en el marc de la complicitat, és absolutament necessari que la Societat civil empri els mecanismes de participació, i els exigeixi quan no hi són, per fer arribar la seva veu a una Administració. Administració que farà adequadament el seu paper de complicitat amb més eficàcia com més permeable sigui. Una Administració impermeable és una Administració girada d'esquena a la societat civil i, per tant, a la realitat sociològica que d'altra banda governa o preten governar.

Tanmateix la Societat civil ha d'esser el motor de participació efectiva dels ciutadans, tant a través de l'esfera participativa com amb el seu context d'aglutinador del propi teixit social.



La Societat civil i el seu finançament.

Atès que els recursos propis de les associacions sovint resulten insuficients per a desenvolupar adequadament la seva tasca, cal la participació de l'Administració en dues vessants.: amb aportació de fons públics, amb absoluta transparència que eviti tota temptació clientelista i articulant els mecanismes legislatius necessaris per afavorir la derivació de recursos privats.

La Societat civil a l'esfera municipal.

L'àmbit municipal, l'Ajuntament, és l'esfera de la vida pública més propera al ciutadà. És, per tant, de vital importància establir quina seria la seva plasmació concreta a la vida municipal.

D'altra banda, la diversitat de municipis i les manifestes diferències de tota mena entre uns i altres fan necessàriament inexacta tota generalització. Establirem doncs, un seguit de propostes prenent la nostra Ciutat com a marc referencial, propostes que sense exhaurir les possibilitats i necessitats existents, dibuixarien l'àmbit d'aplicació de l'esquema participatiu de la societat civil.

A.- Creació d'un Consell Consultiu d'Entitats, en el qual s'integrarien les organitzacions culturals, de lleure, esportives, socials, gremials, associacions de veïns, etc....

La integració a l'esmentat Consell es faria partint exclusivament de la base de la real implantació de les diferents entitats a la Ciutat. L'acreditada implantació social ha de ser el marc referencial en el grau de participació.



L'esmentat Consell esdevindria l'òrgan canalitzador de les opinions del conjunt de les entitats cíviques, respecte els grans temes ciutadans multisectorials.

B.- Creació o, en el seu cas, dinamització dels Consells de Cultura, - Joventut, Consell d'Esports, Consell de Comerç, Consell de Medi Ambient i Consell de Benestar Social que, presidits pel respectiu regidor, han de convertir-se en l'eix de dinamització sectorial i en l'interlocutor plural de cada àmbit.

C.- Aprobació d'una normativa per regular el funcionament dels diferents Consells, primant-se l'aspecte participatiu i evitant que es converteixin en simples òrgans nominals sense efectivitat pràctica.

D.- Primar i potenciar el Butlletí Municipal com a òrgan d'expressió de la comunitat i defugint la seva instrumentalització com a portaveu unipartidista. L'esmentat butlletí hauria de respondre als principis de pluralitat i de participació, i tothom, en especial les Entitats i Institucions del municipi, han de ser convidades a prendre-hi part.

E.- Divisió de la Ciutat en districtes, agafant com a punt de referència per a la divisió, els barris històrics o consolidats, en definitiva, la realitat sociològica. Els esmentats districtes seran presidits per un Regidor-President, auxiliat per un Consell de Districte. En aquest Consell hi seran representats els Partits Polítics presents al Consistori i les associacions de veïns, generals o sectorials, en funció de la seva implantació efectiva.

**ESQUERRA REPUBLICANA DE
CATALUNYA**

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992



ASSOCIACIONISME

ESPAI, REALITAT
PERSPECTIVES

Jornades

PONENCIA PRESENTADA PER ERC-L'HOSPITALET

Els continguts d'aquesta ponència s'estructuraran en dos blocs:

1. **Alguns aspectes històrics i socials.** El repàs a un seguit d'aspectes determinants de l'estatus actual de l'associacionisme.

1.1. **La immigració: nou col·lectiu, nova cultura.** La influència de la immigració procedent de la resta de l'estat espanyol en la configuració de la personalitat de l'associacionisme en tot el cinturó industrial.

1.2. **Els models.** L'evolució dels models associacionistes en funció de les contingències socials.

1.3. **La *societat del lleure*.** La seva aparició i les seves conseqüències per a l'associacionisme.

2. **La posició d'ERC pel que fa a associacionisme.** Propostes de gestió municipal

2.1. **Pla de promoció de l'associacionisme**

2.2. **Pla de promoció del lleure**

2.3. **Pla d'accés a la cultura**

2.4. **Cultura catalana.** El concepte d'ERC

1. Alguns aspectes històrics i socials

1.1. La immigració

No es pot parlar de l'associacionisme a la ciutat sense dedicar un punt al canvi profund que ha significat l'arribada - en diferents onades migratòries, una cap als anys 30 i una altra, quantitativament superior, a partir de la segona meitat de la dècada dels 50- d'un nombre elevat d'immigrants procedents del camp espanyol (d'Andalusia, les dues Castelles, Extremadura, Múrcia, Galícia, etc.) empesos per la falta de recursos.

Aquests immigrants, mà d'obra a bon preu per a les incipients indústries de Barcelona i les seves comarques més properes, van anar agrupant-se en apèndixs del nucli de la ciutat, zones sota mínims pel que fa als serveis bàsics: ensenyament, sanitat, comunicacions, qualitat urbanística, espais per al lleure, per al contacte social.

La superació d'aquestes mancances va ser el revulsiu que va propiciar durant la dècada dels 60 la gènesi de les associacions de veïns, model associacionista plenament urbà que significà un gir important respecte al model d'entitat que havia a la ciutat, que feien activitats de caire més aviat cultural i recreatiu, adreçades als socis: les associacions de veïns adreçaran les actuacions al seu barri amb objectius cívics, de defensa dels drets ciutadans i d'augment de la seva qualitat de vida.

A partir de l'adveniment dels ajuntaments democràtics, molts dels que havien estat treballant-hi durant el franquisme fent-ne ús com a plataforma de reivindicacions de contingut polític, passen a ocupar càrrecs en les institucions locals. Aquest fet va en detriment de les associacions de veïns per dues bandes: perden vitalitat reivindicativa i es troben lligades econòmicament als ajuntaments a l'hora de fer alguna acció.

Aquestes associacions s'haurien de constituir en una coordinadora ciutadana, comarcal fins i tot, que les aplegués totes, que permetés la comunicació i l'intercanvi entre barris per facilitar la seva tasca i per reforçar tant els col·lectius que la integren -sigui a nivell financer, d'infraestructura o d'assessorament en els projectes d'activitats- com la coordinació dels objectius d'aquests col·lectius.

Aquestes coordinadores o federacions haurien de comptar amb professionals preparats, coneixedors de la realitat associativa de la zona i sensibilitzats envers ella.



1.2. Els models

Quan parlem d'associacions ens referim a organitzacions nascudes en la societat civil amb finalitats que giren a l'entorn de satisfer les necessitats del sector en què s'han creat, de defensar els interessos d'un grup que inclou persones que s'identifiquen amb uns valors similars, que tenen objectius comuns i concepcions similars pel que fa a la societat, la cultura, el lleure, etc.

Les associacions són necessàries per exercir un control de les accions de govern, de la programació i la gestió de les administracions, per fomentar i formar els ciutadans en la participació i la solidaritat, per crear moviment ciutadà per tal que la població s'impliqui en els projectes sectorials, dels barris i de les ciutats.

Si el model de les associacions de veïns, mirall del que esdevindrien les APA als centres d'ensenyament, ha tingut molta vitalitat als barris de nova creació a partir dels anys 60, als barris històrics de la ciutat hi trobem, com hem dit, bàsicament la tipologia del primer model associatiu, el que s'ha anomenat ateneístic, el de les entitats culturals basades en el model elitista de cultura que proliferà a Europa durant la segona meitat del segle passat però que aquí no trigà a fer-se eminentment popular i a estendre's a la resta de sectors socials.

Són els ateneus, els centres culturals i recreatius, els casinos i la resta d'entitats culturals, recreatives i esportives que, tot i l'evolució lògica que han patit, tenen el mateix caràcter formatiu i lúdic de cara als socis i que són les que, tal com dirien els mateixos representants de l'Ajuntament "mobilitzen el ciutadà a estar en continu contacte amb la seva cultura o bé amb les cultures de fora de Catalunya".

Una gran part d'aquestes entitats van ser fundades amb l'objectiu d'oferir serveis que, sense la seva presència, en molts casos avui encara no tindríem.

Des de fa uns anys, les associacions s'han hagut d'enfrontar a un canvi de necessitats del ciutadà, fruit de l'augment d'hores d'oci, causat especialment per l'augment de la desocupació.

Moltes d'elles no han estat capaces d'assumir el repte de la competitivitat enfront de nous tipus d'ofertes de serveis per

manca d'infraestructura i pel caràcter voluntari dels seus membres actius, que no poden dedicar-s'hi exclusivament.

Les entitats que han volgut, i vulguin, assumir el repte han hagut, i hauran, de copsar les noves necessitats: produir un canvi en el tipus de serveis oferts i gairebé professionalitzar o augmentar la dedicació d'alguns membres dels seus equips gestors per evitar la rotació que es produeix en els centres per causa del desgast del treball voluntari.



1.3. La societat del lleure

Si bé declaren que són les entitats les que "fan el dia a dia cultural a la ciutat", a partir dels anys 70 els ajuntaments estan duent a terme una línia d'intervenció en la ciutat basada en la promoció i la gestió d'equipaments culturals, recreatius, d'ocupació del lleure en definitiva.

El seu objectiu és suplir la manca de recursos i de propostes abocades a la ciutat de les associacions i, alhora, homogeneïtzar el teixit social, tan diversificat geogràficament.

És aquí quan fa la seva aparició la figura del professional (digueu-li animador sòcio-cultural, dinamitzador, gestor, cultural...) i la dels centres cívics o de les aules de cultura, els tallers, etc. Han aportat visions noves, modernes, que es basen en un pòsit teòric ampli que, a més, ja ha estat posat a la pràctica.

Ens podem preguntar si la gestió municipal es fa amb prou coneixement, interès i respecte per la realitat associativa existent, que ha estat possible gràcies a una sedimentació de molts anys de vida associativa al nostre país.

Una altra pregunta que ens podem fer és si les aules de cultura o els centres cívics es van crear en un bon moment: un cop arribada la democràcia, no hauria calgut dur a terme una política de relleu de les entitats ciutadanes enlloc d'abastar tota la feina des de les institucions? Ja havien fet el seu paper? No eren capaces d'adaptar-se, diguem-ho així, als nous temps?

Esperem que les conclusions de les Jornades ens donin alguna resposta satisfactòria a aquestes preguntes.

Per donar suport al món associatiu, a més d'acollir algunes de les entitats en locals municipals, els ajuntaments els concedeixen subvencions i hi estableixen convenis per a la realització de projectes d'activitats que s'adeqüin a la línia oberta per l'administració.

Creiem necessari que aquesta línia sigui constantment avaluada amb els representants de la societat civil per evitar un excés de conductisme de les seves activitats, que podria arribar en molts casos a tallar la seva capacitat de generar projectes globals de continuïtat i a condicionar la seva tasca de control de la gestió municipal.

2. La posició d'ERC pel que fa a associacionisme. Propostes de gestió municipal.

Els municipis són el nivell bàsic de l'organització administrativa i els canals immediats de la participació ciutadana en assumptes públics.

És fonamental que existeixi coordinació entre l'administració municipal i la societat civil i cal que els ajuntaments siguin conscients de la realitat del teixit associatiu de les seves ciutats per tal de donar-hi suport perquè serveixi com a instrument de la integració de la ciutat i del país.

Els habitants del municipi tenen el dret i l'obligació d'escollir els seus representats polítics i la possibilitat de ser escollits com a tals, a més del de participar en la gestió municipal, de tenir accés a la informació dels expedients i documents municipals i de ser consultats en referèndum per aspectes puntuals competència municipal.

Els instruments de què disposa el ciutadà per participar en la *res publica* són, en síntesi:

- El dret a veu en els plens.
- El dret a veu en les comissions informatives, que es poden convocar per tal que les associacions de veïns manifestin la seva opinió.
- El dret d'iniciativa, pel qual els ciutadans poden sol·licitar actuacions municipals.
- El dret de proposta, la forma més important de participació, per mitjà del qual poden elevar les seves propostes als plens.
- El dret a rebre informació, que poden emprar per a un millor funcionament de l'associació i per a vehicular-la a la població.
- El dret de referèndum.
- El registre municipal d'entitats, que permet regular el dret d'informació, l'ús dels mitjans públics, els ajuts econòmics i la participació en els consells generals o sectorials.
- La participació de les associacions en el projecte de nous equipaments socio-culturals, des dels seus inicis, en el desenvolupament i en la seva gestió general.
- La pertinença als consells sectorials, òrgans consultius integrats per les entitats relacionades amb el sector concret i per les associacions de veïns que ho vulguin.



- La pertinença al consell general, òrgan consultiu referit a tots els àmbits de la vida municipal, integrat per representants de les entitats d'àmbit general i dels consells sectorials.
- La convocatòria de l'audiència pública, per la qual els ciutadans o les entitats reben informació (audiència informativa) o proposen que s'adoptin acords al ple o a l'òrgan competent (audiència de proposta).
- La descentralització territorial, per zones o districtes, per acostar la gestió pública al ciutadà, mitjançant els diferents consells o regidories de districte.

Un partit d'esquerres i nacionalista com el nostre ha de potenciar les infraestructures i els serveis públics i, alhora, ha d'assolir per mitjà de convenis de col.laboració el benefici públic de les entitats i garantir també la participació ciutadana en la gestió municipal.

2.1. Pla de promoció de l'associacionisme

Cal dotar les associacions dels mecanismes necessaris perquè puguin respondre als interessos dels ciutadans i per arribar al màxim de població possible. Fer-los retrobar l'espai que els correspon, incitar-los a que es reconverteixin, donar-los suport com a instrument de la vertebració social de la ciutat i del país.

Cal un projecte d'inversions que potenciïn l'associacionisme i donin reconeixement social, protecció i compensació del treball voluntari de les entitats i dels seus integrants actius.

Econòmicament, caldria regir-se per un seguit de principis:

- Fer de la cogestió la fórmula vàlida per oferir serveis des de les mateixes associacions com a línia òptima de coordinació entre institucions i associacions.
- Donar prioritat a la concessió d'ajuts econòmics a les associacions que vulguin professionalitzar i modernitzar la gestió
- Fer del conveni de col.laboració el tipus òptim de subvenció, ja que implica un compromís a dues bandes i una millor comunicació entre ajuntament i entitats.

Pel que fa a la infraestructura, cal planificar acuradament les necessitats a tota la ciutat i procurar que, allí on sigui possible, els locals i les instal.lacions (incloent les esportives) siguin gestionats per les associacions, ja que, en definitiva, els equipaments sòcio-culturals tenen com a raó de ser la millora de la qualitat de vida i la promoció del ciutadà i de l'associacionisme.

Cal promoure la creació d'un *hotel d'entitats* com a espai municipal a disposició de les entitats que no disposen d'infraestructura pròpia.

Un dels objectius prioritaris d'aquest pla hauria de ser l'aproximació dels joves al teixit social de la ciutat, fomentar l'interès perquè hi participin activament de forma organitzada o associada i, per tant, que assumeixin el seu paper en el futur de la ciutat i del país.



El creixement i la consolidació en els diferents sectors de l'activitat dels joves d'un associacionisme compromès amb la societat i la nació que compartim, servirà per assolir dos grans objectius a mitjà i llarg termini: per una banda, el no-rebuig i l'acostament crític als mecanismes de decisió i intervenció en els afers públics i, per una altra, la formació i adquisició d'experiències organitzatives i de grup de cara a la seva participació en el cos social, institucional i polític futur de la ciutat o del país.

2.2. Pla de promoció del lleure

Cal seguir la línia de la utilització del lleure en el sentit més formatiu possible per desenvolupar les potencialitats dels ciutadans, en especial les dels joves a què fèiem referència a l'apartat anterior.

En aquest sentit cal prioritzar des dels ajuntaments i la resta d'administracions:

- Els ajuts per millorar la formació dels animadors socio-culturals respectant els mètodes pedagògics específics de cada associació.

Tal com ja està succeint a hores d'ara, aquest procés de reciclatge i formació de monitors s'està començant a estendre a altres sectors, com són els avis, els discapacitats, el món de la marginació, sectors en els quals la iniciativa civil organitzada té molt a dir i a fer al costat de les tasques que desenvolupen les institucions.

No hem d'oblidar que els animadors socio-culturals fan com de pont entre el món associatiu i les institucions públiques, ja que aquests provenen del món associatiu i es professionalitzen amb la voluntat de dinamitzar la comunitat en diferents aspectes.

- El suggeriment i la promoció a les entitats d'actuacions per afavorir els intercanvis amb associacions de la resta de l'estat i europees per tal de promoure els intercanvis entre cultures, i d'aportar i conèixer noves formes de gestió d'entitats.

- Coordinació amb altres associacions de la ciutat i de la comarca per crear organitzacions de segon grau (federacions, coordinadores, agrupacions, etc.) per tal de promoure campanyes i programes conjunts i que reforcin la capacitat i l'autonomia de les associacions que les integrin.

- El foment del mecenatge per complementar el finançament dels projectes de les associacions.

- La generalització de l'esport, especialment el de base, tant a nivell escolar com extra-escolar, en col.laboració amb les entitats i els centres d'ensenyament, perquè cal ser conscients de la importància que el temps lliure va



adquirint progressivament i del dret irrenunciable dels
ciutadans a l'exercici d'activitat física i de l'esport.
Impulsar el concepte d'esport per a tothom i esport de
lleure.

2.3. Pla d'accés a la cultura

És necessari que el ciutadà vagi adquirint les pautes de socialització necessàries per inserir-se en el barri on viu, que conegui el barri i la resta de la ciutat, la seva situació històrica actual i que assoleixi una consciència crítica i reflexiva de tot el que l'envolta.

És el que se sol anomenar *democratitzar la cultura*, posar a l'abast del ciutadà el que abans era reservat per a uns pocs.

Cal:

- Apostar decididament per l'actuació conjunta de l'associacionisme de la ciutat, amb l'atorgament de recursos econòmics i infraestructurals, intentant evitar de caure en l'intervencionisme. Facilitar les ofertes culturals en les zones perifèriques, generalment mancades de recursos culturals.
- Aconseguir, mitjançant convenis, el benefici públic d'ens privats.
- Promocionar la participació de les associacions en els programes de difusió i foment de la cultura, especialment l'autòctona.

Cal prioritzar totes les manifestacions autòctones i de valor universal per lluitar contra la substitució lingüística i cultural que encara pateix la cultura catalana, sense oblidar el respecte a les cultures dels que anomenem nous catalans.

- Crear programes específics per a la integració plena a la realitat lingüística i nacional de país per als fills de catalans originaris d'altres països, atenció especial en cas que la zona on visquin les famílies sigui majoritàriament amb aquestes característiques.

Aquesta política cultural que es proposa es fonamenta en uns principis que han de quedar ben clars. En primer lloc, l'ús preferent de la llengua pròpia d'aquest país en tots els processos i circuits municipals de la cultura i la comunicació de masses.

Les pràctiques culturals i comunicatives han de fugir del consum



individual i la dispersió cultural i, contràriament, han de promoure la participació col·lectiva, la integració, la intercomunicació.

Una política cultural democratitzadora ha d'estimular la prestació del màxim nombre de serveis, amb la voluntat de satisfer les expectatives dels grups i les persones, assegurant canals d'expressió i donant suport a les innovacions de cada moment. No es tracta de disposar, doncs, de molts serveis culturals, sinó de garantir que aquests no estiguin a l'abast d'un sol sector social, professional o ideològic, sinó del conjunt dels ciutadans. Les línies mestres d'aquesta política democratitzadora han d'anar, per tant, en tres direccions simultànies:

- **Creació i recerca:** suport a la investigació i a l'experimentació en tots els camps de la cultura local que es dugui a terme des de la societat civil. Transparència i control democràtic dels dispositius i organismes bàsics de la cultura (sistema d'ajuts, subvencions, beques, etc.)
- **Cultura de masses:** promoció dels serveis i sistemes de propietat pública, per assegurar-ne el control social. Actitud competitiva, de qualitat.
- **Cultura popular:** independència de gestió i decisió dels diversos grups, sense intervencionisme administratiu en la producció i difusió. Ajut financer i de mitjans que permeti una creativitat en totes les àrees, sense dirigismes.

2.4 Cultura catalana

No volem acabar aquest informe, que hem començat reflexionant sobre els efectes de la immigració en el teixit social de les ciutats del cinturó, sense parar esment d'un tema que és una de les preocupacions fonamentals d'ERC: la cultura catalana.

La cultura catalana ha estat considerada com un dels pilars bàsics on reposa la identitat nacional del país. Qualsevol ciutat d'aquest país, hagi seguit l'evolució històrico-social que hagi seguit, ha de tenir un caràcter propi que ha de participar d'aquesta identitat.

Però una visió progressista de la societat no pot concebre la cultura com un element estàtic, passiu, sinó com un àmbit de creació i vida, dinàmic i obert, que es projecta a l'exterior partint de la realitat nacional concreta.

Que la cultura catalana arribi a ser l'autèntica cultura nacional d'aquest país, requereix un esforç remarcable per part de les institucions, de la xarxa civil sòcio-cultural i de les entitats privades. I aquest esforç no pot fer-se des de la concepció de la cultura com un patrimoni, sinó com un projecte en construcció.

Cal una política d'estímul al sector privat perquè col·labori en la promoció, potenciació i sosteniment d'iniciatives culturals. Cal iniciar un procés de socialització local en el qual els mitjans de comunicació juguin un paper fonamental.

Una concepció global de cultura com la d'ERC no pot considerar cultura nacional altra cultura que no sigui la que es manifesta arreu dels Països Catalans i amb la llengua catalana com a vehicle lingüístic. En aquest terreny, les possibilitats de desenvolupament de propostes i de realització de projectes són immenses i molt poc o gens utilitzades.

L'Hospitalet, maig de 1992

**EL SENTIT PARTICIPATIU DE LA
DEMOCRACIA.**

**EL PENSAMENT SOCIAL-CRISTIA
COM A MODEL D'ESTRUCTURACIO
SOCIAL.**

UNIO DEMOCRATICA DE CATALUNYA

**PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992**



"EL SENTIT PARTICIPATIU
DE LA DEMOCRACIA."

"EL PENSAMENT SOCIAL-CRISTIA COM A
MODEL D'ESTRUCTURACIO SOCIAL."

Jordi Petit i Cabello
UNIO DEMOCRATICA DE
CATALUNYA



Vull iniciar la meva intervenció agraint al Centre d'Estudis de l'Hospitalet la sensibilitat que demostra a l'organitzar aquestes Jornades sobre Associacionisme. I agrair-los també l'haver-me convidat a participar en el debat d'un tema tan important per a la nostra societat; un tema que d'altra banda és, i ha de ser encara més, una de les preocupacions més significatives per Unió Democràtica de Catalunya, partit polític al qual represento com a President del Comitè Executiu Local de l'Hospitalet.

Així doncs, des de la visió que dóna pertànyer a un partit demòcrata-cristià, amb 60 anys d'història, i com a modest observador de la constant renovació que viu la nostra societat, intentaré oferir alguns punts de referència i reflexió.

En aquest sentit em premetran que divideixi la meva exposició en dos aspectes fonamentals que tot seguit passo a enunciar:

1.- Per una banda, el paper dels partits polítics com a instrument de la societat democràtica, tot fent referència al sentit participatiu d'aquesta.

2.- El segon aspecte al que em vull referir és el model d'estructuració social que defensa Unió Democràtica de Catalunya, tot considerant la doctrina social cristiana com a una de les fonts d'inspiració del seu ideari.

SENTIT PARTICIPATIU DE LA DEMOCRACIA. PAPER DELS PARTITS POLITICS.

Per iniciar el desenvolupament del primer dels aspectes als que feia referència, voldria utilitzar, a tall d'introducció, el resultat de les passades eleccions autonòmiques a Catalunya, fonamentalment pel que respecta a les xifres d'abstenció (45%) i al significatiu nombre de vots en blanc (31.000).

Evidentment, aquestes xifres consoliden una tendència que ja es venia anunciant en el nostre país però també en el conjunt de l'Estat espanyol i en l'àmbit europeu: una gran part de la població que no se sent partícep a l'hora d'elegir els seus representants, ja sigui com actitud de protesta o com a simple desinterès, i s'automargina del procés d'elecció democràtica.

Una primera reflexió entorn d'aquestes dades ens porta a la consideració de l'actuació política des de la visió dels ciutadants.

És possible que la pèrdua de la correlació entre mitjans i fins en la consecució del poder, i el que la política pugui interpretar-se com un simple mitjà per assolir el poder, hagi generat el desencís d'una part important de l'electorat;

que, per passiva en l'abstenció, o per activa en el vot en blanc, posa de manifest la desconexió d'una part del poble en l'oferta política.

En aquest sentit, la recuperació de la dignitat de la política passa per aconseguir que bona part de la societat deixi el seu paper passiu envers els afers públics del seu país, encara que no afectin directament als seus interessos personals immediats.

És evident que la característica fonamental de la democràcia, el seu valor més distintiu, és el seu sentit participatiu. Cal, doncs, fer un esforç per tal de fomentar la participació, obrint un debat social, que reconduïxi aquesta situació i sigui capaç d'implicar a tot el conjunt social. S'ha de fer un esforç per arribar a un diàleg i una col·laboració amb els moviments socials.

D'altra banda, però, el ciutadà ha de tenir consciència que democràcia vol dir participació, que les decisions polítiques l'impliquen, en tot i a tots; que no podem mantenir-nos al marge si volem ser protagonistes de la construcció d'un país més just i solidari. I aquesta és una tasca important dels partits polítics, saber fer arribar al ciutadà aquest missatge.

Però hi ha altres maneres de participació en una societat democràtica no estrictament polítiques. Són múltiples i variades i totes elles, interrelacionades, són responsables del gran dinamisme social, cultural, esportiu, sindical, universitari, científic, empresarial, etc., en el nostre país. També tenen la seva diversitat de criteri i expressió, i, evidentment, formen opinió en diversos col·lectius de gran incidència social.

I això s'ha de fomentar perquè forma part de la projecció humana vers els altres, i hem de col·laborar i participar en les diverses àrees que comprenen el seu àmbit d'actuació. Aquesta col·laboració és una via important per promoure la corresponsabilització de tots els ciutadans en les tasques col·lectives, tant de la societat com de les institucions públiques.

En aquest sentit, i per tot això, els partits polítics han de ser instruments de servei, canals transmissors de les inquietuts socials. No poden, en cap cas, convertir-se en simples instruments de poder.



El bon funcionament dels partits polítics es mesura amb la capacitat de generar dinamisme i participació del teixit social, evitant convertir-se en simples màquines de poder, la qual cosa comportaria el seu aïllament de la societat. La transparència, capacitat d'autocrítica i renovació són mecanismes que permeten evitar certes alteracions no democràtiques que porten a la indiferència i a l'empobriment moral.

Tanmateix, l'actitud política no pot romandre d'esquena a les realitats de la societat civil, la qual tendeix a organitzar-se lliurement al voltant de focus d'interessos comuns, de caire econòmic, social i cultural.

La mesura de la capacitat d'organització de la societat per si mateixa és proporcional a la vitalitat del seu teixit, i al mateix temps també en dona el nivell de participació en la construcció del país i l'interès per la política. Un poble és tant més ric i té vida quan és capaç d'auto-organitzar-se lliurement per donar satisfacció a les seves exigències comunitàries.

Hem de fer doncs una Catalunya activa, integradora i vertebrada, estimulants les possibilitats de projectar-se els uns als altres, elevant a categoria pública la pròpia dinàmica de la societat.

La participació en la construcció del propi país s'ha de convertir en una feina engrescadora pels ciutadans. Cal oferir a la societat la possibilitat de participar fent emergir el caràcter públic de la societat civil.

Es tracta de recuperar a través de l'associacionisme el procés cultural, estimulants el desig de participar en un futur col·lectiu obert a tots els que viuen a Catalunya, amb un model integrador del pluralisme que afirmi el catalanisme potenciant la societat més que controlant-la, servint-la i no dominant-la fent-la emergir públicament i no ofegant-la políticament.

MODEL D'ESTRUCTURACIO SOCIAL. VIGENCIA DEL PENSAMENT SOCIAL-CRISTIA.

Pel que fa al segon bloc de la meua intervenció, referent al model d'estructuració social que defensa Unió Democràtica de Catalunya, a ningú se li ha d'escapar que un partit amb un fort arrelament ideològic demòcrata-cristià fonamenti la seva proposta en base als trets definitoris que emmarquen el pensament social cristià.

En aquest sentit, un principi bàsic de la doctrina social cristiana és la concepció que cadascun dels homes és i ha de ser el fonament, la finalitat i el subjecte de totes les institucions en què s'exterioritza i es plasma la vida social: cadascun dels éssers humans ha de ser vist en allò que és i en allò que ha d'ésser segons la seva naturalesa intrínsecament social. La doctrina social cristina, per dir-ho d'una altra manera, ha esdevingut una defensa apassionada de la humanitat de l'home, de la seva llibertat i dels drets fonamentals, enfront els projectes socials que pretenen abassegar i absorbir la personalitat humana.

L'home és un ser social per naturalesa. Des de l'inici ha tingut tendència a agrupar-se, per tal d'unir esforços de cara a aconseguir un major benestar.

Però, el fet de formar part d'un conjunt social l'ha obligat a prendre consciència que aquesta col·laboració implicava un respecte envers els altres.

L'home social té uns drets però també uns deures. Aquest ha de ser un dels principis que regeixen la nostra actuació en societat.

La conjunció dels drets de la persona i els de la societat és el que Unió Democràtica de Catalunya anomena "personalisme comunitari".

En l'actualitat a la nostra societat s'estan oblidant els deures, i reivindicant únicament els drets. S'ha de retornar a la cultura dels deures.

La reivindicació dels nostres drets cívics, avui ja pràcticament reconeguts tots en el text constitucional, fa que haguem de passar a exercir-los més que no pas a reivindicar-ne més. Hem de ser més auto-exigents amb els nostres deures.

L'individualisme condueix a una societat cada cop més insolidària i egoista. Però, la solidaritat no es pot imposar, doncs correríem el risc de caure en concepcions totalitàries i autoritàries.

Fonamentat en el convenciment que cada persona és un ser únic i irrepetible però que, alhora és un ser limitat i perfectible, Unió Democràtica de Catalunya creu en la pluralitat de la societat ja que ningú, ni sol ni en comunió amb altres, pot arribar a la veritat absoluta i elaborar una teoria política de principis immutables i que es puguin imposar. Per tant, en una societat democràtica, la resultant social és una suma de les diverses sensibilitats, de les diferents "veritats", que tenen una major o menor influència segons la incidència de les grans corrents de pensament en el teixit social.



No voldria, però, dibuixar un panorama negatiu de la nostra societat. Té molts aspectes positius però, alhora, en té molts de negatius. En podria destacar tres: el consumisme, el racionalisme materialista i un cert relativisme moral.

En aquest sentit, em permetran que m'extengui una mica pel que fa a l'últim d'aquests aspectes referits.

Per cadascú el que vulgui mentre no molesti al veí, és un dels principis que sustenten el relativisme moral. És en aquest principi on prenen força l'individualisme i la insolidaritat. Hi ha una diferència enorme entre imposar a la força uns valors morals i la manca de compromís de no voler transmetre'n cap. És molt còmode deixar als infants, als adolescents, als joves, als grups socials que per si mateixos estableixin una escala de valors. És més compromès i més difícil treballar de valent per oferir-ne uns que impregnin tota la societat. La renúncia de les forces polítiques, en general, al compromís ideològic, sacrificant-lo al pragmatisme és una de les raons del perquè els ciutadans s'allunyen cada cop més del món polític.

Unió Democràtica de Catalunya pren el compromís d'aprofundir en els valors de l'humanisme i oferir-los a tots els ciutadans com a model de conducta personal i d'acció política. Compartir-los, aprofundir-hi, elaborar-los en llur evolució i transmetre'ls, és una tasca col·lectiva que ajuda a trencar l'individualisme i la insolidaritat.

Finalment, i per acabar, voldria referir-me als quatre principis fonamentals en què es sustenta el pensament social cristià.

El primer principi és el que es basa en el concepte de persona; l'home enfront de qualsevol tipus d'institució social i per tant davant dels poders públics, davant l'Estat. Els drets fonamentals de la persona, entre ells els econòmics i els socials, no li vénen de cap institució sinó que deriven directament de la seva pròpia naturalesa, qualsevol institució, inclòs l'Estat, sols pot i ha de reconèixer aquests drets que l'autojustifiquen en si mateixos.

El segon principi va lligat a la realitat de la família. La persona no és, en essència, individual i aïllada sinó que és un ser fet per viure en estreta comunitat amb els homes. Així la família es presenta com una comunitat natural, més encara com la primera comunitat que experimenta l'home. Per tant també aquesta té drets primordials que procedeixen del mateix ser i que no deriven de cap altra institució humana.

L'existència de comunitats naturals primordials no s'atura en la família i així arribem al tercer principi del pensament social cristià: el principi de la societat o, de la nació. Entenent com a tal el conjunt d'un poble que fonamenta la seva unitat amb la seva història comú, la seva tradició, cultura i llengua comuna; el seu territori, en el sentit de lloc físic, i la voluntat de ser. També aquesta realitat és sempre anterior a l'Estat que no pot fer altra cosa que reconèixer-la. I més encara, si un Estat vol tenir legitimitat, no pot fer res més que arrelar-s'hi.

El quart i últim principi és el de la subsidiarietat. Conseqüència lògica dels tres primers. El deure de respectar i promoure la legitimació dels anteriors elements motors del pensament social cristià.

No voldria concloure la meua intervenció sense tornar a felicitar al Centre d'Estudis de l'Hospitalet per l'encert d'organitzar aquestes Jornades sobre Associacionisme, tot desitjant que siguin del tot profitoses per a tots els participants, en particular, per a la Ciutat i per a Catalunya, en general.

Moltes gràcies.



ASSOCIACIONISME
ESPAI, REALITAT,
PERSPECTIVES

JORNADES 14, 15 i 16 MAIG 1992

CASINO DEL CENTRE - L'HOSPITALET
Enric Prat de la Ribera, 337

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET



**SOCIETAT POLITICA I SOCIETAT
CIVIL. L'ASSOCIACIONISME.**

INICIATIVA PER CATALUNYA.

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG/1992

Jornades sobre l'Associacionisme 16 de maig 92
Centre d'Estudis de l'Hospitalet.
Ponència d'Iniciativa per Catalunya

SOCIETAT POLITICA I SOCIETAT CIVIL. L'ASSOCIACIONISME.

Tres prèvies :

1. Per un grup polític el tema de l'Associacionisme no es UN tema més sobre el que cal tenir opinió, com el del rebut de l'aigua o la seguretat. Es una qüestió absolutament central. Vindria a ser la punta d'un iceberg que posa de manifest :

. la mateixa concepció que es té de democràcia, de participació i de model d'Estat. Al definir les relacions entre societat civil i societat política, entre Partits i entitats, entre Institucions i Partits, estem alhora definint un model de democràcia representativa, democràcia directa, democràcia per delegació..etc...

. el model de relacions econòmiques que es volen per una societat, és a dir, el paper que han de jugar els grans agents econòmics de la societat civil, p.ex.les grans empreses privades de model capitalista o els sindicats. Planteja per tant els conceptes de públic i privat i les seves relacions amb l'Administració.

. el tipus de valors que es promouen i sustenten a una societat. Incideix per tant en aspectes culturals, hegemonia i cohesió interna d'una societat, les seves estructures, la relació entre poble i èlite,etc.

2. Moltes de les coses que avui fa -o no fa- l'Estat, podria ferles, i millor, la societat civil. El problema es que dins del concepte "societat civil" hi ha coses molt dispars : des de poderoses corporacions empresarials fins a nous moviments socials i una multiplicitat d'entitats. La diferència entre les propostes conservadores i les propostes progressistes està en com es distribueixen aquestes competències. Donaré la visió d'Iniciativa. Per tant parlaré des d'una òptica d'esquerres.

3. D'altra banda, en unes "Jornades sobre l'Associacionisme", qui s'atreveiria a dir que està contra l'associacionisme? Però l'afirmació sola no és suficient, com tampoc no és suficient escriure-ho en una apartat del programa electoral. Per tant, per explicar la postura d'Iniciativa, em veig obligat a fer un breu repàs històric, forçosament esquemàtic, i una breu caracterització de les diferents propostes de relacions entre moviments socials i Partits polítics, també forçosament esquemàtica. Utilitzaré els termes en la seva significació primera i aparentment més simple, tot i ser conscient de la imprecisió d'expressions com societat civil o societat política, dreta i esquerra, moviments socials i organitzacions de masses, hegemonia, etc..

1. Evolució històrica

a. Les noves demandes a partir del 68, creixement econòmic, socialdemocràcia.

- Superats els efectes de la guerra, Europa entra en una època de creixement econòmic anomenada època de l'Estat del Benestar, del Welfare State, de l'increment de serveis, sobretot de la protecció social.. el teoritzador econòmic és Keynes. El keynesianisme significa un gran pacte social entre Estat i agents socials per al repartiment de la riquesa dintre de la lògica del sistema capitalista.
- Paralelament, creix també la voluntat de participació de grans masses en la "cosa pública" i l'exigència de noves formes de democràcia. S'acostuma posar una data mítica per aquest fenomen : les revolucions de la primavera del 68.
- Estem, però, en plena guerra freda. Els PP.PP. d'esquerra del Sud d'Europa experimenten un gran creixement. Alguns posen en qüestió el model de pacte social propiciat pel keynesianisme.
- La socialdemocràcia teoritza la possibilitat de fer compatible el socialisme amb el modus de producció capitalista. Però té un doble discurs. Per a uns (p.ex.Norberto Bobbio) la pròpia evolució del sistema capitalista caminarà cap a un gradual repartiment de la riquesa. No cal cap trencament. Per a d'altres (p.ex.Miliband) cal una "reforma forta" del sistema. Però aquesta no es pot donar sense el suport de les masses. Cal la "politització" de la societat civil en el seu conjunt, i per tant cal impulsar les organitzacions populars.
- La socialdemocràcia porta les conquestes socials a Europa. Part d'aquestes mateixes conquestes, aquí a Espanya, vénen de mans del franquisme.

b. La crisi i el capitalisme dur a partir dels 75

- Entorn dels anys 73-75, una crisi cíclica més del capitalisme provocada aquesta vegada pel petroli, acaba el somni de l'Estat del Benestar : retall de serveis i prestacions..
- Els discursos del keynesianisme o de l'anticapitalisme son substituïts pels cants de lloança al "mercat". La socialdemocràcia, que havia apostat per la concertació social del keynesianisme, reconeix el seu fracàs i ha de readaptar el seu discurs : no ha fallat el model, sinó l'estratègia :
Per a obtenir un millor creixement i repartiment, ara cal l'austeritat (explicació del Programa 2000 i de Ludolfo Paramio, EL PAIS, 1-11-89)
- La socialdemocràcia treu les conquestes socials a Europa. Espanya viu en plena transició política. Les organitzacions socials són, de fet, organitzacions sociopolítiques.

c. Naixement de nous valors i nous moviments socials

- Però no és només una crisi econòmica, quantitativa, del sino una crisi de societat i de valors, qualitativa :

per una banda, la societat segueix exigint major nivell de vida i de consum que, en un moment de crisi, l'Estat no pot garantir per a tothom. S'inicia, de manera sistemàtica, el camí cap a la societat dual: l'Estat s'inhibeix de les seves funcions d'equilibrador, i aquests béns podran ser disfrutats per uns pocs.

per l'altra, sorgeixen moviments socials nous que responen a una nova consciència de les llibertats individuals, de la qualitat de vida, de la limitació dels recursos naturals, de la consciència de les relacions Nord-Sud, etc.: ecologia, pacifisme i desmilitarització, feminisme, solidaritat... Però aquestes exigències, en tant que qüestionen el sistema en la seva globalitat, no poden ser assumides per l'Estat.

- Hi ha un tema de fons: des de diferents òptiques és l'Estat el que es posa en qüestió, i per tant les formes de representació i la democràcia delegada. Comença a existir un convenciment: que probablement les noves necessitats socials s'expressen millor i més directament a través dels moviments socials que a través dels Partits Polítics. Sobre aquest tema, central en aquesta ponència que tracta de les relacions entre moviments socials i partits, tornarem més endavant.

2. Models de relacions entre moviments socials i Partits Pol.

Passaré ara a descriure breument els diferents models de relació entre Partits Polítics i moviments socials. No es tracta dels models de vida associativa, sinó els models de relació que les diferents polítiques han plantejat respecte les entitats.

No és, però, un anàlisi històric, sinó una exposició de paradigmes o referents abstractes. En l'actualitat no hi ha cap d'aquests models en estat pur. La realitat actual de les relacions entre societat civil-societat política és complexa i els models s'interrelacionen. Però una definició de models ajuda a analitzar la realitat actual.

a. L'Estat màxim. Model totalitari.

- el Partit encarna la veritat teòrica i política i crea els moviments socials i de masses per a impregnar-ne la societat. I si no els crea, ha de ser-hi present per a controlar-ne l'orientació.
- especialment el sindicat no es sinó la "corretja de transmissió"
- control de la vida privada i de la llibertat d'expressió
- el paradigma d'aquest model han sigut tan els Països de l'Est, sobretot en el seu origen (model stalinista) com les experiències feixistes.
- El fracàs de l'experiència és també el fracàs del model.

b. L'Estat mínim. Separació moviment social-partit polític

A l'extrem contrari de l'anterior, hi ha el model de l'Estat mínim:

1. L'Estat mínim lliberal, de "dretes"

- En economia es preconitza una societat civil forta, en mans de les grans associacions d'empresaris o multinacionals. Vol dir la cessió per part de l'Estat a mans privades de les grans empreses i grans serveis = privatització de la societat.

Es l'aplicació de l'antic principi del lliberalisme, que executa la llei de "el peix gros es menja el petit". El mercat és el mecanisme d'autorregulació social. La intervenció de l'Estat és precisament no intervenir. L'Estat és el subsidiari dels interessos privats i queda reduït al paper de:

1. d'àrbitre en última instància de les grans regles del joc de la convivència,
2. de servidor dels grans serveis públics: justícia, exèrcit, etc... i
3. de socialitzar les pèrdues de les empreses no rentables.

- Ideològicament té com a referència la llibertat individual.

Aquest model no crea "hegemonia" social perquè oblida les grans masses de població.

Excepte en dos temes de caràcter ideològic o polític que la dreta històricament ha manipulat o instrumentalitzat al seu servei: el nacionalisme i la religió. Entorn d'ells es pot crear hegemonia social (implica una determinada lectura de la història, unes constel·lacions de valors, o institucions tan sòlides com la família, l'escola, etc.). En parlaré més endavant.

2. L'Estat mínim libertari, d'"esquerres"

- qüestiona en profunditat la validesa dels partits polítics i l'estructura de l'Estat com a instrument de transformació.

Critiquen tant el model d'Estat com la pràctica política dels Partits.

Val a dir que aquesta opció és cada cop més important, en la seva puresa original no es dona, però alguns dels nous corrents socials participen d'aquest ideal.

c. El model de societat política d'una esquerra radical.

- No qüestiona l'Estat ni els mecanismes de representació, però exigeix una transformació radical de les estructures econòmiques i del model cultural. La proposta, que prové de l'aplicació del pensament marxista en democràcia, s'articula entorn dels conceptes de treball, societat dividida en classes i hegemonia popular. Gramsci en fou un dels teoritzadors, però probablement les demandes i els nous valors sorgits a rel del 68 foren el catalitzador d'aquesta nova formulació. Xile fou l'experiència avortada, però la major part dels partits comunistes europeus, sobretot a Itàlia, segueixen aquest model.

- cal que la societat estigui fortament vertebrada. Per això cal potenciar i afavorir tota mena d'associacions i la seva autonomia.
- es bò que el militant tingui una doble militància, al Partit i a l'entitat. El Partit no decideix la vida de l'entitat. Però el militant, a l'entitat, té la visió global de la societat que el Partit li ofereix en tant que militant del Partit. Això fa que es crei hegemonia social i de valors.
- es preserva igualment l'autonomia política del sindicat. Però en un tema tan important com el de la vida econòmica i laboral d'una societat, es considera que el sindicalista ha de tenir una visió general dels problemes i per tant és bò que tingui militància a un partit.
- la millora de les condicions de vida, la fragmentació de la classe obrera i la influència del fracàs dels països de l'Est ha fet perdre influència d'aquest model.

d. La transformació des de dalt.

- Es un humanisme basat en l'aprofundiment dels valors "llibertat, igualtat, fraternitat" de la Revolució Francesa junt amb altres valors il·lustrats : la primàcia de la raó, la confiança en la ciència i el progrés, la felicitat humana. Ha acceptat amb més o menys convicció, segons els llocs, el mètode marxista d'anàlisi de la realitat, però mai el seu humanisme ni les seves propostes de transformació. Hi havia una confiança quasi-dogmàtica que la transformació del capitalisme cap a una societat més igualitària es produiria d'una manera gradual, per les pròpies contradiccions del capitalisme.
- Històricament aquest model s'ha plasmat en les diferents formes de socialdemocràcia europees (Austria, Alemanya, Anglaterra, Espanya...), adaptant els principis a la realitat de cada país. Les múltiples formulacions que ha tingut fan que sigui un dels models més difícils de definir.
- En cap de les seves formes, però, no ha exigit una transformació radical del modus de producció capitalista. D'aquí el plantejament fonamentalment economicista de la socialdemocràcia. Al Partit socialista només li caldria vetllar per la defensa del sistema i al sindicat per la defensa dels treballadors.
- estableix la dicotomia entre moviment social i Partit Socialista separant la lluita social per millorar les condicions de treball, i la lluita política que pretén canviar les estructures de la societat. Això malgrat la relació directa (binomi) entre Sindicat i Partit socialistes.
- aquestes son les bases de la debilitat històrica de la socialdemocràcia, que ha obtingut majories electorals i ha governat, però no ha pogut ni ha volgut fer la transformació social. Ha estat condemnada a administrar el capitalisme i a actuar segons els seus dictats. S'ha convertit estrictament en la seva gestora pel bé i

pel mal. Obeeix les lleis del mercat en els seus alts i baixos.

- l'enfrontament amb el propi sindicat i la nova etapa històrica que s'ha obert amb la separació sindicat-partit, n'és una mostra.
- No han creat hegemonia social ni cultural ni s'ha plantejat la formació d'identitats col·lectives. Ha confiat en la dinàmica de transformació social que poden impulsar les èlites. La històrica assignatura pendent de la pràctica política de la socialdemocràcia ha sigut sempre la societat civil.

e. La societat fragmentada. El clientelisme.

- Davant del fracàs dels anteriors models, d'haver perdut peu a les bases, de no haver pogut canviar les consciències de la població, etc., els Partits, sobretot els que han obtingut majories governamentals, han caigut en una fórmula degradada de relació amb la societat civil : el clientelisme, que implica :
 - Subordinació de la societat civil a partir de la subordinació de cada una de les petites entitats. La finalitat és captar l'electorat a partir de captar la suma de petits grups de possibles electors.
 - Una greu confusió entre moviments socials i organitzacions de masses. Es creu que captant les organitzacions de masses es capten els moviments socials. S'aconsegueix el contrari : crear una societat la meitat esclava i corrupte i l'altra meitat que "passa" del sistema, societat meitat "hiperpolititzada" i etiquetada (dels que busquen el propi benefici o el benefici de la pròpia entitat), societat meitat "despolititzada" (dels que es desentenem).
 - la "compra" de la societat civil pot fer-se de múltiples formes. No necessàriament econòmiques o amb subvencions. Hi ha l'amiguisme, la por, la informació privilegiada obtinguda des de les institucions... Les dictadures i els països de governs majoritaris saben què vol dir.
 - Poden fer-ho els partits que estan en el govern. El Partit es converteix aleshores en l'empresari general de la societat i crea amics o enemics en funció de les fidelitats electorals. En el fons és la mateixa actitud del totalitarisme, aquesta vegada des de baix..
 - històricament, els partits de dretes han sigut netament clientelistes però també les opcions d'esquerres l'han practicat. Sobretot, com ja s'ha dit, aquelles que han tingut majories electorals.

3. Partit Polític i moviment social, ara. Problemes

a. Els moviments socials actuals són sociopolítics

- Un Partit Polític i un moviment social ténen diferents funcions : la funció d'un Partit Polític es la de tenir una visió global dels problemes de la societat i elaborar alternatives globals... un moviment social té una visió parcial, concreta, la dels valors que defensa i els objectius que es proposa, la de respondre a unes necessitats sentides...

- donada la situació d'excepcionalitat, durant el franquisme, molts moviments socials (reivindicatius, culturals, etc.) tenien caràcter sociopolític : a partir d'una reivindicació o una acció concreta, es qüestionava la totalitat del sistema.

- El primer gran moviment i organització de masses sociopolític fou el sindicat.

- Però la majoria dels moviments socials actuals s'han convertit també en moviments sociopolítics.

Perquè aquest pas de moviment social cap a moviment sociopolític ?

* Els nous moviments socials, que defensen un model de societat fonamentat en uns nous valors : no poden tenir solucions parcials sense tenir una visió global. P.ex. : moviments ecologistes, pacifistes, de solidaritat, feministes... o d'altres, que per la seva envergadura també reclamen solucions globals, p. ex., els moviments contra la droga. En la mida que es prioritzen alguns d'aquests temes, es qüestiona també el sistema en la seva globalitat. No es pot parlar d'ecologia sense posar en qüestió p. ex., el model de creixement indefinit. No es pot parlar de pau sense posar en qüestió, p.ex., les despeses militars o les aliances internacionals. No es pot parlar de droga sense posar en qüestió, p. ex., les implicacions policials, d'ordre públic, o les mateixes relacions internacionals.

La prova és que, tot i que la majoria d'aquests moviments, a partir d'una òptica més o menys anti-sistema qüestionen també el model d'Estat i el sistema de Partits, alguns han acceptat les regles de joc del sistema i s'han presentat com a Partit : verds, en algun cas feministes..

* La gran majoria d'entitats també, en tant que depenen de l'Administració. M'estic referint en concret al tipus d'associacionisme clàssic de tipus reivindicatiu, cultural o de serveis en totes les seves varietats, objectiu principal d'estudi d'aquestes Jornades. Per a acomplir els seus objectius no els cal una visió global de la societat. Però donat que no s'ha regulat un marc clar de la seva situació legal i del seu finançament, la majoria depenen de l'Administració per a la seva supervivència : subvencions, convenis, encàrrecs de serveis, etc. Depenen per tant del criteri polític del moment, no sempre objectivable, dels programes que la pròpia Administració elabora, d'un moment polític cabdal : el de l'aprovació dels pressupostos, i de l'execució puntual i correcte dels mateixos al llarg de l'any.

- El principal perill que ténen els moviments socials, les entitats i aquells que hi volem militar de manera activa, es el del corporativisme: quedar ensimismats en la pròpia actuació i perdre perspectives globals. Però crec que precisament les classes dirigents actuals impulsen tan el clientelisme, del que ja he parlat, com aquesta tendència, a fi d'evitar que es converteixin en moviments sociopolítics i arribin a qüestionar el sistema en la seva globalitat
- En aquest context cal situar algunes de les valoracions respecte de l'abstenció, de fenòmens exòtics (Gil i Gil o el "partido del amor") o de l'intent d'alguns barris a presentarse com a Partit a les Municipals: no es troben representats pels Partits clàssics.

b. La societat establerta actual combat els moviments sociopolítics

1. La dreta.

- A la dreta històrica no li cal el combat ideològic-subtil contra aquells moviments que qüestionen el model de societat: es trata de dos móns diferenciats, reconegudament diferenciats per cada un dels dos, en els seus valors, estratègies, classe, etc.. La ideologia de la dreta està ben definida i tothom sap que no pot crear altra hegemonia que la dels propis interessos i que la seva actuació es clientelar.
 - He esmentat abans el nacionalisme i la religió com a elements que sí generen societat civil. Crec que són dues poderosíssimes eines ideològiques de les que sovint se'n ha apoderat la dreta per a difondre els seus valors. Són, efectivament, eines que poden crear hegemonia social i cultural: des de perspectives diferents les dues creen identitats col·lectives, fan referència a la història i a uns valors viscuts, donen un sentit de futur a l'individu i als grups, penetren la societat, aglutinen sectors interclassistes, han creat xarxes d'entitats i de serveis, etc.
- No són, però, patrimoni de la dreta. Es a l'esquerra a la que cal en aquests temes un important combat per a rescatar per a sí mateixa els profunds valors populars que aquests dos temes impliquen.

2. El socialisme

- L'enemic "subtil" important dels nous moviments socials serà per tant la socialdemocràcia. Subtil perquè de paraula la socialdemocràcia sí que accepta els valors de l'associacionisme autònom, de la participació, dels valors que representen els nous moviments emergents, etc.. Però políticament no han estat mai assumits de debò. I ara, en el moment del desmantellament de l'Estat del Benestar, sense deixar de reconèixer que ténen raó en les seves propostes, NO PDT assumir-los ni filosòficament ni en la pràctica política.

- La desconfiança contra els moviments socials, es traduirà en formulacions teòriques i en la pràctica política.

* Teòricament

- L'argument del "realisme": no es possible cap alternativa a allò que s'està fent. Els valors dels nous moviments socials són fruit del "romanticisme", "alternatives utòpiques" "mancades de realisme".

Oskar Lafontaine, el líder del SPD, tot i lamentar que la socialdemocràcia alemanya no hagi fet seva la política de reformes que aquests moviments impulsen, no deixa d'etiquetarlos com a "neorromàtics" de mancats de tenacitat i de "falsament utòpics" pel fet de no contemplar en la seva globalitat la complexitat de l'Estat. (a "El socialismo del futuro", vol 1, nº1, 1990).

Molt més contundents són algunes de les manifestacions del socialisme espanyol. Manuel Castells, p.ex., es un dels que amb més claredat oposen radicalment les perspectives dels "nous moviments socials" a la "gestió" dels governs :

Es positivo e incluso fundamental para la dinámica de una sociedad que existan contraculturas, corrientes ecologistas, utopías alternativas, voluntades transformadoras como acicate del debate social y semilla de los proyectos políticos. Pero un partido socialista no puede caer en la frivolidad de centrar su estrategia de gestión política y de cambio social en mitos ideológicos que son elementos de progreso mientras siguen siendo mitos movilizados, pero que se convierten en factores de desintegración social si se les toma al pie de la letra en un proyecto político. Los socialistas tenemos que responder al reto de la mayor revolución tecnológica de la historia.. sin poder ceder a tentaciones utópicas minoritarias. La famosa crítica a la sociedad de consumo de los años sesenta es simplemente inoperante y es desfasado buscar en las contraculturas de los movimientos alternativos la salida a la crisis del proyecto socialista. El nuevo modelo capitalista se desarrolla por ahora con una débil oposición social, en una tensa calma sacudida de vez en cuando por explosiones de violencia incontrolada. Las corrientes críticas en la sociedad tienden a reducirse a alternativas utópicas excesivamente minoritarias.

M. CASTELLS, "El nuevo modelo mundial de desarrollo capitalista y el proyecto socialista", en *Nuevos horizontes teóricos para el socialismo*, Ed. Sistema, Madrid 1987, pg. 271

L'anàlisi de Castells parteix d'un nítid "realisme econòmic". Però és aquest mateix realisme el que inspira el "Programa 2000".

Per la importància del document, crec que val la pena pararnos-hi un moment. Respecte del que ens ocupa, i des de la perspectiva d'Iniciativa per Catalunya, haig de fer les següents observacions :

a. Hi ha una clara disfuncionalitat entre la diagnosi i les propostes : al volum de la diagnosi "La sociedad española en la transformación" hi ha referències als nous moviments socials i associatius. A la segona part, "Evolución y crisis de la ideología de izquierdas", no se'n fa cap esment.

b. Al cap. VIII d'aquest segon volum, "Planteamientos teóricos del socialismo democrático", que és el que inclou les propostes, només fa

referència als sindicats i als mecanismes de representació de l'Estat, els sindicats només són legítims si donen suport a la construcció de l'Estat tal i com està actualment concebut. Un única i breu anotació faria referència al nostre tema :

Extender la democracia no significa ni incrementar el sector público en la economía ni que el Estado arrebate a la sociedad civil iniciativas que ésta puede llevar a cabo de forma eficaz y justa. Significa simplemente propiciar que los mismos principios y mecanismos de participación que guían la actuación del Estado democrático en defensa del interés público se extiendan a todas las instituciones sociales. Esto implica dos cosas : en primer lugar, aumentar la participación democrática en todas las esferas de la vida social, en segundo lugar garantizar que el Estado mantiene el monopolio de la legitimidad moral en todos los asuntos de interés general" (pg. 111).

Ni una sola precisió més, davant de la complexitat del tema. Una única preocupació : garantir la legitimitat moral de l'Estat. El model polític implícit que es deriva d'aquí no té com a referent les contradiccions del sistema de producció ni les classes populars, sinó el poder de l'Estat.

c. Crec que es lògic que sigui així : tot el programa 2000 es mou en les coordenades ideològiques del racionalisme de la Il.lustració, que és el de la evolució del lliberalisme. No en les coordenades dels nous valors actuals i de la nova societat del S. XXI, que el socialisme actual es nega a acceptar, malgrat els esforços contraris de bona voluntat de tantes i tantes persones que s'esforcen per a fer continuar vius els ideals del socialisme original, alguns amb el contacte directe amb les entitats i moviments socials, i altres des d'un plantejament polític coherent amb una altre model de socialisme (García Santesmases, Reyes Mate, etc..)

- A partir d'aquestes coordenades ideològiques es lògic també que la socialdemocràcia europea i el socialisme espanyol admetin que fóra de la proposta capitalista, amb totes les seves conseqüències (valors, OTAN, guerra del golf, etc..) no hi ha alternativa. Sobretot si aquesta afirmació no es fa com una constatació històrica, sinó com un "a priori", com una afirmació programàtica feta pels que tenen la voluntat i el poder d'eliminar tota altra alternativa abans de que neixi. Quan el socialisme europeu proclama els arguments del realisme es converteix en l'executor polític de la voluntat del capitalisme d'eliminar tota experiència alternativa al propi capitalisme. Inclosa la del creixement de la societat civil popular.

- la difusió de l'anomenat "pensament dèbil" o neoconservadurisme : postmodernisme, crisi de valors ... de la qual paradoxalment se'n han convertit en portantveus a Espanya alguns autors ben pròxims al pensament socialista català, en nom dels valors eterns de la raó il.lustrada. Filosofia que avui vé afavorida per la necessitat de qüestionar els fonamentalismes i dogmatismes.

* Políticament.

La socialdemocràcia, i concretament els socialistes aquí a Espanya estan proposant el model tatcherià de la privatització dels grans serveis de l'Estat en mans dels grans sectors econòmics, el creixement de la societat civil de dretes, i alhora -de fet, no en teoria- ofegar i bloquejar el creixement de la societat civil popular, del petit sector de l'associacionisme, aprofitant la dependència que aquest sector té de l'Administració :

- falta de marc legal,
- dificultats en el moment de les relacions de negociació per a la supervivència : problemes econòmics, discriminacions arbitràries...
- duplicant, amb mes medis, des de l'Administració, els serveis que ofereixen,
- potenciant les expressions culturals de les èlites enlloc d'ajudar i educar les expressions de la cultura popular... etc. etc.

c. La proposta d'Iniciativa : l'aprofundiment de la democràcia

La proposta d'Iniciativa està a les antípodes tan de la proposta de dretes com de la proposta socialista. Respecte del què ens ocupa es vertebrada entorn de dos eixos :

1. Societat civil i vida associativa :

cal mantenir els grans serveis públics en mans de l'Estat, però per a la transformació del mateix Estat és absolutament imprescindible una societat civil i organitzacions populars fortes.

Iniciativa, una altra forma de fer política.

La crisi de les formes clàssiques de l'activitat política ha fet difícil el reconeixement de les identitats i la unificació de les voluntats polítiques. El declivi de la militància i de la participació s'ha produït de forma paralela a la restricció de la política a la gestió d'interessos, en detriment de la seva dimensió ètica, orientada cap a valors, a partir de projectes socials. Manifest-Programa, cap. 8

Noves formes d'expressió directa de la societat

Les formacions polítiques no han d'erigir-se en els únics canals de comunicació entre la societat i les institucions. Tampoc no han d'aspirar a convertir-se en representacions monopolitzadores de les voluntats polítiques de la societat. Manifest-Programa, 8.2.3.

Cal obrir nous canals de comunicació directa
entre els partits i la societat
entre les institucions i la societat

Per a fer efectius aquests principis, Iniciativa ha proposat unes mesures:

- . Elecció lliure i oberta de tots els propis candidats a ocupar càrrecs de representació : Primàries
- . Capacitat de la societat d'expressar-se directament : referendums..
- . Participació popular en els processos legislatius: la iniciativa legislativa popular

Potenciar la vida associativa en totes les seves formes...:

Hegemonia social i cultural dels valors i organitzacions populars
Autonomia respecte del Partit i relacions amb l'Administració..

Importància de l'autonomia i "politització" de la societat civil
de la "depolitització" (clientelisme) de les entitats.

Cal buscar noves fórmules per a potenciar aquesta autonomia :
convenis, cogestió de determinats projectes, contractes de serveis..

Nou model de relacions capital-treball

Importància i transformació de les organitzacions sindicals

Economia social :

Necessitat de creació de nous espais d'autogestió social

Cooperativisme en totes les seves vessants, sobretot
cooperativisme juvenil

Concretament, aquí a l'Hospitalet

Iniciativa parteix del principi que ni l'Administració ho és tot ni pot suplir la iniciativa social. La relació per tant amb els individus i les entitats no serà mai la de la intromissió, competència o control, sinó la de suport i col·laboració, sempre que les seves activitats tinguin un caràcter públic i al servei de la comunitat.

Programa de les Municipals l'Hosp. 91.

La participació com a opció política. Construir la ciutat de les persones

- la informació com a element bàsic de participació
- nou reglament de participació i òrgans vius de particip. directa
 - . consells de districte
 - . consells sectorials: comerç, indústria, joves, ens., salut, serv. soc...
- carta dels drets dels ciutadans

Potenciació de l'associacionisme en tots els sectors

- joventut, esports, comerç, salut, ensenyament, serveis socials...
- Festes de barri. Comissions de festes amb plena autonomia
- subvencions no clientelars i altres formes de col·laboració
- no fer la competència des de l'Administració
- casal d'entitats

La gent d'Iniciativa de l'Hospitalet ha estat present tan en els movim. i organitzacions populars (Associacions de Veïns, Escoles d'Adults, Centres d'Esplai, entitats culturals, etc.) preservant la seva autonomia, com en tots els moviments ciutadans representatius dels nous valors socials: la dona, solidaritat, pau i desmilitarització, etc..

2. Els valors pau, feminisme, solidaritat, etc., sobre els que posen tanta insistència els nous moviments socials, formen part essencial de la proposta d'Iniciativa en tant que proposta d'esquerres.

Iniciativa coincideix en la diagnosi del món actual i en moltes de les propostes dels moviments socials nous que han sorgit entorn de nous valors

S'ha esgotat el model de creixement indefinit proposat pel sistema capitalista actual

- . ecològicament: esgotament dels recursos naturals i contaminació
- . vigència dels valors individualistes i consumistes
- . irracionalitats d'aquest món: armamentisme, relacions Nord-Sud, drogues...

Cal la transformació de l'actual sistema en un nou ordre econòmic i social mundial

- . nou ordre econòmic
 - . democràcia econòmica, i noves relacions mercat-planificació
 - . reconversió ecològica de l'economia. Desnuclearització.
 - . nou ordre mundial, i noves relacions Nord-Sud
 - . desarmament i noves aliances internacionals
- . defensa dels drets humans, civils i polítics
 - . feminisme i igualtat de drets home-dona
 - . sobirania nacional i reconeixement del dret a l'autodeterminació
 - . solidaritat Nord-Sud i solidaritat interna (migracions, racisme

Seria lògic, per tant, que Iniciativa pogués ser el referent polític d'aquests nous moviments.

Però això no és fàcil, perquè, tal com hem dit abans, aquests moviments tenen caràcter sociopolític propi i definit.

Iniciativa no assumeix el paper de gestora dels interessos del capitalisme sinó que persegueix la transformació radical de la societat cap a una societat autènticament socialista. Per a fer-ho cal la politització de la societat civil en el seu conjunt.

Però el repte és difícil. La vida urbana presenta avui valors com a mercaderies en un supermercat. Sabem que la inculturació del socialisme no es pot fer d'avui a demà. Som conscients que és un procés llarg i que nedem contracorrent. Davant d'un món que s'ha tornat boig i que proclama com a única sortida la no-participació, l'individualisme i el suïcidi col·lectiu, el que cal fer és 1er., no tornar-se boig, 2on., resistir, 3er., ser coherent i treballar des de les institucions i des de les bases, des de la societat civil. La inculturació del socialisme no es pot fer de dalt a baix, ni amb les tècniques de marketing aplicades a les campanyes electorals, ni podrà significar l'assumpció de valors contradictoris. Cal prendre la opció per uns i abandonar els altres. Plantegem la utopia, però una utopia possible.

**LA REALITAT ASSOCIATIVA A
CATALUNYA.**

Jordi Porta
FUNDACIO BOFILL

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG 1992

LA REALITAT ASSOCIATIVA A CATALUNYA

Com que suposo que en els àmbits temàtics anteriors s'haurà tractat extensament la importància de l'associacionisme com a forma de participació i d'inserció social i política, com a símptoma de vertebració i riquesa de la societat civil i com a forma de canalitzar problemes i de satisfer necessitats de la ciutadania, no entraré ara en consideracions d'aquest tipus i intentaré, en canvi, d'assenyalar algunes característiques de l'evolució de l'associacionisme a Catalunya durant els darrers quinze anys.

S'ha dit i repetit moltes vegades que Catalunya té un teixit associatiu força més dens que el d'altres nacionalitats geogràficament pròximes. També s'ha dit que això potser és degut a la inexistència durant llargs períodes d'una administració pública pròpia, inexistència que ha estimulat la ciutadania cap a la creació d'unes formes d'organització social amb finalitats particulars que permetien "sobreviure" al poble, especialment en els terrenys cultural i cívic, i compensar les condicions adverses del règim polític. Aquesta apreciació és particularment adequada per interpretar el comportament de la societat catalana durant el darrer període del franquisme. Les mínimes esclertes legals que deixava el sistema es van aprofitar per crear plataformes jurídicament tolerades, els objectius de les quals superaven àmpliament la finalitat que tenien oficialment.

La clarificació que s'ha produït amb el restabliment democràtic ha permès apreciar amb més precisió la capacitat d'iniciativa de la societat civil en situacions de relativa normalitat social i política.

Aquests darrers quinze o vint anys són un període particularment significatiu per observar la dialèctica Societat-Civil / Estat o, dit d'una altra manera. Iniciativa Social / Administració Pública i veure els canvis i oscil·lacions que s'han produït en aquesta relació.

Des del punt de vista de les idees hem anat fent una valoració de la relació entre la iniciativa social (iniciativa privada sense finalitat lucrativa) i l'administració pública que ha seguit l'oscil·lació més clàssica de la llei del pèndol. Hem passat de considerar que la intervenció pública és l'única que garanteix la justícia social perquè la societat civil només permet reeixir al més fort ja que es regeix per la més estricta llei de la selva, a considerar que la iniciativa privada, en tots els ordres, és l'única que garanteix el progrés social des dels pressupòsits ideològics del més pur liberalisme i que com menys presència pública, millor. Ens cal encara aconseguir una visió més equilibrada que valori la necessària concurrència de la iniciativa social per tal d'alliberar les potencialitats de la societat civil però, al mateix temps, reconèixer el paper imprescindible de l'administració pública per corregir els desequilibris espontanis que originen les lleis del mercat i les visions particulars de les necessitats col·lectives.

Des d'aquesta perspectiva el paper de l'associacionisme és clau.

però abans d'entrar en la constatació i valoració dels canvis que hi ha hagut des d'un punt de vista qualitatiu, anem a veure algunes característiques quantitatives que ens donen les estadístiques.

Amb totes les precaucions amb les que cal acollir des dades, podem veure el següent: Segons l'enquesta metropolitana del 1986, un 35,9% de la mostra de persones que es va fer servir, va manifestar que participaven en alguna associació (s'hi exceptuen les comunitats de propietaris).

D'altra banda, i pel que fa al tipus d'associació, les predileccions indiquen que els homes manifesten el doble d'interès per les associacions esportives que per qualsevol altra, i les dones per les Associacions de Pares, seguides també per les esportives.

Segons el cens d'entitats dels 1990, les associacions de veïns han passat de ser 612 el 1980 a ser 1779 el 1990 i en general el cens d'associacions del 1990 és el següent:

- 2.243 Associacions de persones (de les quals 1779 d'AA.VV.)
- 6.121 Associacions culturals
- 3.561 Associacions d'Ensenyament
- 1.037 Associacions d'Assistència social.
- 249 Associacions de salut.
- 1.282 Associacions d'ecologia i d'habitatge
- 823 Associacions professionals
- 6.582 Associacions esportives.
- 445 Fundacions Privades.
- 6.013 Cooperatives.

28.356 Total.

A primer cop d'ull aquestes dades podrien indicar un nivell apreciable d'associacionisme, però cal fer algunes matisacions en tres sentits:

primer, el registre està al dia pel que fa a la creació de noves associacions però no ho està tant pel que fa a les que van desapareixent;

segon, les associacions són de molt diversa finalitat i importància i, per tant, les dades purament quantitatives no són prou il·lustratives de la vitalitat associativa:

i **tercer**, la pertinença a una associació no sempre indica un mateix grau de participació en les activitats i d'implicació en les finalitats per part dels socis.

D'altra banda, a efectes de la nostra reflexió crec que pot ser oportú deixar de banda les Cooperatives, les Associacions professionals i les associacions de la salut, d'assistència social i d'ensenyament amb la qual cosa ens quedariem amb 16.228, de les quals més d'una tercera part correspondria a les esportives, com ja hem indicat.

Pel que fa a les fundacions val la pena assenyalar que les realment actives són una mica menys de la meitat de les inventariades. Atès que és el terreny que conec millor, deixeu-me fer algunes precisions. Les fundacions es distingeixen bàsicament de les associacions pel fet que consisteixen a donar personalitat jurídica a un patrimoni que uns particulars cedeixen a perpetuïtat per tal de realitzar una finalitat d'interès general. Les associacions, en canvi, adquireixen personalitat jurídica quan un grup de persones s'apleguen per a la realització d'una idea d'interès compartit.

Per tant, les fundacions tenen un substrat patrimonial i les associacions el tenen personal. Per crear una fundació és necessari que algú es desprengui d'un patrimoni, que li assigni una finalitat i que el patrimoni i la finalitat siguin congruents.

De Fundacions també n'hi de moltes menes i tamanys i actuen especialment en el camp de l'assistència social, de l'educació, de la recerca, del servei hospitalari i de la cultura en general. Però contràriament al que deia fa un moment, avui hi ha tendència a convertir en fundacions entitats que no tenen patrimoni que ho justifiqui i que a dreta llei haurien de ser associacions. Això és degut, probablement, al fet que les fundacions tenen una imatge d'entitat gratuïta i sense afany de lucre que les fa més fiables de cara a rebre ajuts i subvencions. També deu ser degut al fet que tenen teòricament més estabilitat en el seu funcionament intern. Per exemple, la finalitat de les fundacions és establerta pels fundadors i no pot ser canviada fàcilment -en una assemblea de socis- com pot ser el cas de les associacions.

Però cal insistir que una fundació es justifica jurídicament per l'existència d'un patrimoni. Justament perquè els recursos de l'esmentat patrimoni es destinen a una finalitat que l'Administració Pública considera d'interès general hauria de tenir un tractament fiscal especial, ja que, en el fons, consisteix en la contribució voluntària de fons privats a la satisfacció de necessitats de la ciutadania i, per tant, és una clara col·laboració amb l'Administració Pública. Però a l'Estat Espanyol aquest tractament fiscal és encara molt inadequat com a conseqüència d'una malfeança endèmica, acompanyada d'una incapacitat per controlar adequadament el fet que les finalitats de les fundacions no dissimulin altres activitats menys lloables.

Tornem al tema de l'associacionisme. ¿De quina manera podrien caracteritzar la seva evolució durant els darrers anys? ¿En què han canviat des d'un punt de vista qualitatiu?

1er). Les associacions són formades per persones concretes i responen a la sensibilitat social d'aquestes persones. Caldria veure, des d'aquest punt de vista, com a influït en l'evolució de l'associacionisme la qüestió generacional. Amb la recuperació de la democràcia i de l'autonomia es produí un trasvàs d'agents i d'iniciatives des de l'associacionisme cívic cap a les organitzacions directament polítiques i cap a l'Administració pública democràtica que es començava a bastir. Més tard, però, i com a conseqüència d'un cert desencís de la gestió i de l'activitat públiques, es va produir un abandonament d'aquesta activitat, en part en la direcció d'un retorn a l'activitat cívica i, en una altra part, en la direcció d'una certa deserció social i de reclosament en l'individualisme insolidari.

2on). S'ha produït, per tant, una variació dels objectius de les entitats en funció de l'evolució de la situació social i política. Un exemple paradigmàtic en són les Associacions de Veïns.

Durant els darrers anys del franquisme, les més actives eren plataformes que substituïen el reconeixement legal de les organitzacions polítiques. Amb la recuperació democràtica han continuat conservant alguns aspectes reivindicatius, especialment en el terreny urbanístic, però han intentat eixamplar les seves finalitats i la seva oferta ciutadana. Les associacions de veïns han crescut quantitativament però no només en el sentit de les que fa quinze anys s'anomenaven "bombilleres", és a dir, amb l'única finalitat de posar bombetes al carrer durant les festes de Nadal.

Han eixamplat els seus objectius però, de moment, han deixat de ser cobdiciades, en termes generals, per les organitzacions polítiques.

3er) Les associacions s'han vist condicionades pels canvis en les innovacions tecnològiques en el terreny de la comunicació i de la difusió culturals, amb la Televisió com a instrument més paradigmàtic. Les activitats de les associacions han hagut d'adaptar-se a les noves condicions imposades per aquests mitjans en programar el tipus d'activitats i les hores i dies en les quals han de tenir lloc. Algunes funcions de culturalització i de transmissió d'informació, que anys enrera podien cobrir les activitats associatives, es vehiculen avui a través d'altres mitjans. Algunes funcions recreatives també, o a través d'associacions molt especialitzades. Els socis, llavors, ho són en la mesura que reben uns serveis que paguen i no estan generalment interessats en assumir responsabilitats en la direcció de l'associació ni en compartir "idearis" cívics o culturals.

4rt) Hi ha hagut un altre canvi, que podria interpretar-se com un cert símptoma de normalitat cívica, i que ha consistit en l'increment quantitatiu de les entitats de caràcter esportiu i recreatives, com a conseqüència d'un model social de felicitat que va aparellat amb un cert culte al cos i que és alimentat per la publicitat de la societat de consum. Probablement "l'olimpisme" també hi ha jugat un cert paper, però és una

tendència bastant generalitzada de les societats desenvolupades.

5è) Hi ha una certa volatilitat associativa. En aquest sentit es pot dir que un altre canvi és el relatiu increment de les entitats que neixen i moren en poc temps, probablement degut als canvis ràpids que es produeixen en la societat en general. L'obsolescència accelerada d'alguns objectius i, com a conseqüència d'això, la inexistència de fidelitats gaire perdurables dels socis respecte a les pròpies entitats. Aquelles entitats, sorgides de la voluntat d'algunes persones, que avui són centenàries i que han esdevingut element distintiu d'algunes poblacions importants de Catalunya, com els ateneus, els centres de lectura o els casinos, són avui cada vegada més infreqüents.

6è). Un dels canvis motivats per la recuperació democràtica és que la majoria de les associacions tenien una autonomia absoluta en els seus recursos i no comptaven, per a la realització de les seves finalitats, amb recórrer a l'administració Pública a la recerca de subvencions. Avui, en considerar més pròxima l'Administració pública i, sobretot, en considerar-la pròpia, es compta menys amb els recursos subministrats pels associats i més amb la capacitat d'accedir a subvencions, la qual cosa les fa més dependents de l'exterior sobretot per a la realització d'activitats extraordinàries.

7è) La iniciativa social (la privada cerca primordialment el benefici particular i la pública està sotmesa a uns processos de planificació que, de vegades, li donen lentitud) ha tingut durant els darrers anys una nova valoració com a conseqüència de la crisi de l'Estat del Benestar i del descrèdit de la gestió i intervenció públiques en alguns serveis socials. Una part de l'associacionisme pot servir per canalitzar el voluntariat i la realització eficaç d'alguns serveis.

8è) En funció del punt anterior, és cada vegada més freqüent la creació d'associacions de serveis, és a dir, aquelles associacions que més que proposar-se un objectiu particular per als propis socis, pretenen oferir un servei general a una població afectada per una determinada problemàtica. Aquest tipus d'associacions esdevenen, a més, interlocutors aptes per a l'administració pública i, ocasionalment, poden canalitzar recursos públics destinats a la implementació de serveis socials que tradicionalment són competència pública.

9è) De totes maneres cal evitar que el reforçament de la societat civil es produeixi en funció d'una dependència excessiva de l'administració pública, la qual cosa podria convertir la tan valorada societat civil en una corrua interminable d'associacions en les finestretes de l'administració a l'espera d'una subvenció. Cal revalorar la independència i l'autosuficiència de l'associacionisme cívic.

10è) En el futur de la integració europea i internacional, aniran adquirint cada vegada més importància les Organitzacions No Governamentals (ONG), les quals tenen per missió canalitzar aspiracions col·lectives no ja a un nivell local o nacional, sinó a un nivell internacional. Els organismes interestatals veuen cada vegada més urgent la participació de les ONG en els forums internacionals com a única garantia de superar el creixent divorci entre el món oficial i la ciutadania. Per tal de resoldre problemes comuns la via de la creació d'associacions de segon grau o de federacions a nivell nacional és un primer pas per a aquesta integració.

Vet aquí, doncs, alguns punts destinats a facilitar la reflexió sobre el present, i sobretot sobre el futur, de l'associacionisme a l'Hospitalet del Llobregat i a Catalunya.

Jordi Porta. Març del 1992.

**POSTURA
DEL PP
DAVANT
L' ASSOCIACIONISME**

**MAIG
1992.**

En la societat moderna podriem, a grans trets, distingir dos tipus de participació política: la individual i la col·lectiva. La individual parteix de la teoria democràtica tradicional que considera que la participació de l'individu es una virtut en si mateixa. Si entenem la participació política com el moment del vot, considerarem aquest com el punt culminant. La col·lectiva es la participació en qualsevol tipus d'associació ja sia política, cultural, esportiva...

Des del punt de vista de la teoria democràtica hom considera la participació política de l'individu com una virtut en sí mateixa.

El tema que preocupa actualment es el de la greu crisi de participació política dels ciutadans, que pateixen molts sistemes democràtics amb una llarga tradició democràtica, com p.e els baixos index de filiació o els index d'abstenció tant elevats. No falten d'altra banda, els qui sostenen que quant més abstenció es produeix, més sòlid és el sistema democràtic i es posa com a exemple el cas de Suïssa -on d'altra banda qualsevol tema és sotmés a referèndum popular-.

La gent participa en la política de moltes maneres diferents, amb diferents graus de compromís emocional i a diferents nivells del sistema. La teoria democràtica tradicional considera, en general, que la participació de l'individu en una activitat política és una virtut. La participació ha estat considerada com un deute cívic, com un signe de salut política, com el millor mètode per assegurar-se que els interessos privats no siguin deixats de banda i com una condició "sine qua non" de la democràcia. Generalment, aquesta perspectiva es predicava sobre la base de la concepció grega de l'individu que no participa en la vida pública com un ser inerte, o a partir del punt de vista més calculador del S. XIII sobre la participació, com un producte conscient d'una anàlisi de les alternatives a la participació, la tirania o la oligarquia.

Per sota de totes aquestes activitats es troben els apàtics -A EEUU els apàtics, segon Hilbrath, representen aproximadament un terç de la població. Prop d'un 60% se situaria com a espectador, d'un 7% a un 9% estaria en la fase de transició, i només de l'1% al 3% realitzaria activitats d'actiu.

La seva ordenació suposa "una certa lògica interna, una progressió natural cap a la participació en les activitats polítiques"... i les persones que participen en un nivell és probable que ho facin també en nivells inferiors. Per aquesta lògica, és central la idea que l'ascens en la jerarquia suposa costos creixents de temps, energia i recursos.

Per aixó, un dels interessos de la sociologia política serà donar compte de la posició que la gent ocupa, i aixó ens porta a considerar la participació com una conseqüència de les circumstàncies socials, polítiques i psicològiques que li van associades:

Circumstàncies socials. Els elements que componen l'entorn social inclouen l'educació, l'ocupació, l'edat, la raca, la religió, el sexe, la mobilitat, el lloc on es viu. Els estudis fets a EEUU i en d'altres llocs indiquen que la majoria d'aquestes variables estan relacionades en algun grau amb la participació. En general la participació tendeix a ser més elevada entre els millors educats, de mitjana

edat, que pertanyen a grups ètnics i religiosos dominants, homes residents definitivament establerts, habitants de les urbs i membres d'associacions voluntàries.

Cal destacar però, que les relacions entre la participació i alguna d'aquestes variables són dèbils i inestables, i poden variar d'un context político-cultural a un altre.

Circumstàncies polítiques. Es parla molt dels factors polítics relacionats amb la participació. Es diu que l'apatia política es veu afectada pel tamany, llunyària i complexitat dels moderns sistemes polítics i, més especialment a EEUU, per la freqüència d'eleccions, el nombre d'impresos que cal emplenar, la durada de la votació i la necessitat d'observar i prendre decisions en quatre nivells diferents (municipal, provincial, estatal i federal) i en tres branques governamentals (executiva, legislativa i judicial). També sembla que la participació es veu afectada quan els partits més importants són organismes externs i difosos amb pocs afiliats, amb poca disciplina efectiva i pocs centres vitals per a l'adopció dels plans d'actuació del partit. En aquestes condicions, molts

observadors han suggerit que la participació política a gran escala pot ser una meta poc realista.

Circumstàncies psicològiques. La participació es dona en virtut de la seva capacitat de proporcionar beneficis a aquells que la realitzen. Els observadors polítics, a través del temps, han atribuït l'activitat política de l'home a un impuls de poder, competència, èxit, afiliació, agressió, diners, prestigi, posició, reconeixement, aprovació, intervenció, comunitat de sentiments, responsabilitat: és a dir, pràcticament totes les necessitats que impulsen el comportament humà. Desgraciadament, les dades sistemàtiques sobre la freqüència relativa i la influència de tots i cadascun dels motius són extremadament escassos.

A més de la distinció entre activa i passiva, la participació es pot classificar en funció de la seva finalitat: instrumental en tant que oposada a expressiva o gratificant.

Les activitats polítiques instrumentals s'orienten principalment cap a objectius concrets com la victòria del partit, l'aprovació d'un projecte de llei... Les activitats

expressives o gratificants tendeixen a la satisfacció immediata o a donar via lliure als sentiments: així l'exercisi del vot pot ser un acte més gratificant que instrumental per a aquelles persones que es preocupen menys pel resultat que pel sentiment positiu que senten quan voten. La majoria de les conductes inclouen, en certa mesura, propòsits de naturalesa gratificant i instrumental.

Moltes discussions han girat al voltant del que significa per a un govern democràtic la manca generalitzada de participació.

Alguns observadors creuen que la participació universal no és possible. El problema es troba, més aviat, en valorar les conseqüències de la inactivitat política i en determinar la quantitat de participació que, raonablement, podria o hauria d'esperar-se dels ciutadans en una democràcia.

Per alguns teòrics de la política, la activitat política generalitzada, si bé en certs aspectes és desijable, té també alguns desavantatges.

Per aquests teòrics, un electorat massa actiu pot impedir que els que governen adoptin aquelles decisions que precisament ells són, en principi, el més capacitats per prendre. Un electorat altament polititzat podria conduir a una excessiva controvèrsia, fragmentació i inestabilitat.

Per aquests, l'existència d'un gran nombre d'indiferents entre l'electorat donaria flexibilitat al sistema, en permetre que el poder passés d'una administració (o partit) a una altra, sense generar tensions, les decisions dels nous titulars del poder serien així més fàcilment acceptades i adoptades.

Per aquests mateixos teòrics, es guanya poc i es podria perdre alguna cosa, animant a intervenir homes i dones que no estan informats ni interessats en la cosa política. Per ells, aquestes persones és molt probable que s'equivoquessin en la seva apreciació del que és millor per al seu propi interès i el de la societat. El tenir un coneixement suposadament rudimentari de les exigències d'un sistema democràtic (llibertats individuals, tolerància dels disconformes, etc.) faria que siguessin molt susceptibles a la propaganda mal intencionada.

Per ells, encara més, en una democràcia, un ciutadà que així ho vulgui té tot el dret a ignorar la política. Seria millor l'apatia que la participació despreocupada.

Donat que, segon diuen aquests autors, en condicions òptimes, la gran massa de l'electorat mai pot aconseguir tot el coneixement que ara exigeixen els complexos judicis polítics, per ells, podria ser preferible traslladar la cosa política a les minories actives que, en virtut del seu interès, coneixement i judici governarien democràticament. Com a salvaguarda d'aquest tipus de "govern per minoria", els governants potencials haurien de ser, sempre segons aquests, extrets, naturalment, de tots els sectors de la societat, després d'una competició i de donar compte de les seves accions als votants.

De la mateixa manera que alguns observadors estan relativament tranquils davant la no participació, d'altres estan força preocupats. Els seus arguments, entre d'altres, són els següents:

(1) Els que no participen no estan adequadament representats. Així el govern no té el màxim recolzament possible i no pot gaudir dels beneficis que de tots els que no participen han après per pròpia experiència. En una democràcia participació és poder. Els governants poden permetre's el luxe d'ignorar les necessitats i els interessos dels que no participen. En no treure profit del recolzament que podria emanar de la participació, l'apàtic encara és desanima més i no es preocupa de formular opinions i exigències de tipus polític. Així, s'acumula la ignorància i declina el nivell general de vitalitat política i de vigilància. A la pràctica seran precisament els pobres i els desfavorits socialment els que tinguin una representació menys adequada, sient ells precisament els que més la necessiten.

(2) L'apatia generalitzada augmenta les oportunitats que el govern sigui dominat per persones poc responsables, sense escrúpuls i amants d'augmentar el propi poder: al contrari, la participació recorda als governants que han de complir les seves obligacions i servir l'electorat. On l'apatia és gran és

més difícil organitzar i mantenir una oposició política, que és un ingredient essencial de la defensa contra la tirania i contra l'abús de poder polític.

(3) Tanmateix si les opinions dels que no participen estan, en un moment donat, mal fonamentades, no hi ha millor manera de millorar la qualitat dels seus judicis que l'experiència de la participació. Hom es veu forçat a adquirir, mentre participa, els coneixements necessaris per a un judici fonamentat, a donar-se compte dels propis interessos, a aprendre com funciona el sistema i quins principis i creences valora. Els votants que volen orientació han de buscar informació, discutir de política amb d'altres persones, etc. Per tant, la participació no només estimula el coneixement polític, sinó que també augmenta la responsabilitat, fa més profunda l'atenció i augmenta el sentit de la pròpia eficàcia política.

(4) L'apatia és un símptoma al mateix temps que una causa de la debilitat del sistema. Significa el fracàs en involucrar tots els membres de la societat en el seu propi govern, fracàs

en inspirar interès i lleialtat. Aquests fracassos poden ser perillosos per a la democràcia. Donat que, sempre que hi ha un gran nombre de persones fora dels canals normals pels quals transcorre la política i són incapaces de prendre part en les decisions que modelen les seves vides, l'atmosfera política es converteix en potencialment explosiva.

La solidesa d'alguns dels arguments anteriors, indica que les relacions entre la participació i la democràcia no es poden entendre d'una manera simplista.

Entre aquestes dues concepcions, la postura del Partit Popular de Catalunya preten centrar-se en la reflexió. Som un Partit que per la seva ideologia lliberal creu en la iniciativa social des de la llibertat. L'important pel Partit Popular es que les persones des de la seva llibertat, sian capaces d'articular un teixit social fort, fonamentat en tot tipus d'associacions, que abarquin totes les facetes possibles de les motivacions existents, en tots els nivells de la societat civil. Per altre banda creiem que no solament s'ha de tenir la bona voluntat sino que s'han de posar els mitjans adequats perquè aixó sia una realitat.

El Partit Popular, desde la seva posició individualista de la societat, preten la plena participació del ciutadà, ja que, desde l'òptica humanista, tota acció de govern ha d'estar dirigida cap a la individualitat, és dir, cap als membres de la societat, no cap a ella com a superestructura o corpus genèric.

Es per aixó, i degut a que les teories imposades desde governs de caire socialista, amb un substrat ideològic clarament marxista, han tractat de crear una finalitat última que no és la persona individual, es a dir, han marcat els seus objectius en una "societat" (que no es altre cosa que un col·lectiu de persones) impersonal i arbitrària, amb la que la opinió personal es desdibuixa entre la nebulosa d'una estructura macro-individual.

L'espontànea voluntat dels individus és el que ha de marcar el desitg d'agrupar-se davant situacions concretes, convertint-se aquestes situacions en medis per al desenvolupament d'una

determinada tasca encaminada a aconseguir una fita concreta que passa a ser una finalitat immediata, tenint com a finalitat última el millorament de les circumstàncies personals de cadascú. Aquesta agrupació voluntària sempre ha d'estar basada en la llibertat individual, i mai es pot renunciar a aquesta premisa bàsica, sense la qual és impossible parlar d'associacionisme, degut a que passariem a un tipus de gregarisme dirigit pels poders públics.

Per últim, afegir que tota agrupació, entesa com a suma d'individualitats ha de pretendre necessàriament el millorament de les condicions de vida.

Les institucions han de modificar la imperant cultura de la subvenció tutelant i intervencionista i substituir aquest mecanisme per d'altres més estables, transparents i objectius.

Pel Partit Popular hem de promoure la cultura del conveni, del compromís mutu, de la corresponsabilitat i d'aquesta manera estarem apostant per un teixit social sòlid.

No volem cap tipus de dirigisme cultural des de les nostres institucions, encara que sí defensem la creació de llocs de trobada de caire social, artístic, cultural, al servei de les associacions i organitzacions de qualsevol tipus, així com també ens constituïm en capçalera dels moviments que vulguin, desde la serietat i la reflexió crear les condicions, l'ambient propici, perquè aquestes iniciatives realment es puguin desenvolupar amb la normalitat democràtica necessària perquè aquestes es puguin consolidar.

En definitiva volem comunitats on pugui participar el número de gent més gran possible, i per això pensem que s'han de buscar totes les idees imaginatives addients per aconseguir aquest objectiu i no podem menys que felicitar actituds com les del Centre D'Estudis de L'Hospitalet, i la de tots aquells estudiosos que amb la seva empena ens fan a tots avançar. aprofundir en el coneixement de la nostra pròpia societat i posar els mitjans per aconseguir el nostre objectiu, que no es altre que el que la democràcia arribi a tots els recons de la nostra societat amb tota la intensitat que dona el compromís actiu. Per poder fer entre tots una societat millor desde el compromís sentit i la participació.

**EL PAPER DE LA FORMACIO EN EL
DESENVOLUPAMENT ASSOCIATIU**

Roser Battle
Directora de l'Escola del Baix

**PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992**

EL PAPER DE LA FORMACIO EN EL DESENVOLUPAMENT ASSOCIATIU

Introducció

1. Què hem fet fins ara les associacions i on som actualment.

1.1. Funcions socials assumides.

- Espai de participació i de democràcia.
- Escola de ciutadania.
- Vertebració i identitat del territori.
- Normalització de la cultura i la llengua catalanes.
- Espai de diversitat i pluralisme.
- Foment del benestar social i la qualitat de vida.
- Innovació cultural, social i educatiu.

1.2. El moment actual.

- La crisi de societat i de valors.
- Les noves demandes socials.
- L'aparició del sector lucratiu.
- La situació de les relacions amb l'administració pública.

2. On volem arribar.

2.1. Desplegament de les funcions socials assumides.

2.2. Reconeixement social.

2.3. Superació de vells binomis i antinòmies.

- Iniciativa pública / iniciativa privada.
- Grans projectes / petits projectes.



l'Escola del Baix

- Professionals / voluntaris.
- Gestió eficaç / funcionament espontani.

2.4. Desenvolupament d'estratègies concretes.

- Projectes de desenvolupament territorial/comunitari.
- Mesures jurídiques i fiscals de foment associatiu.
- Política de convenis amb l'Administració.
- Desenvolupament dels recursos humans.
- Desenvolupament dels recursos econòmics propis.
- Consolidació de la gestió associativa.
- Coordinació interassociativa.

3. De quina manera la formació esdevé un mitjà per arribar-hi.

3.1. Les persones, capital principal de les associacions.

3.2. El referent utòpic de la formació.

- Cercar la utopia.
- Avançar des de la solidaritat.
- Prendre la iniciativa.
- Estimar la vida i viure la felicitat.

3.3. Trets d'identitat de la formació.

- Identitat pedagògica.
 - a) La formació en la col·lectivitat.
 - b) La formació en l'acció.
 - c) La formació arrelada al medi.
 - d) La formació personalitzada.
- Identitat associativa.
- Identitat cultural i territorial.
- Identitat ocupacional, foment del treball socialment útil.

3.4. Continguts de la formació.

- Formació integral.
- Objectius generals de formació.
- Areas de formació

INTRODUCCIO

Presentació

L'Escola del Baix es l'escola de formació i un centre d'investigació i documentació del Baix Llobregat per als educadors en el lleure, els animadors sòcio-culturals i els dirigents associatius.

Està constituïda com a associació sense ànim de lucre i vinculada a Movibaix, moviment d'educació en el lleure que federa actualment 36 entitats, uns 6.500 nens i joves i uns 650 educadors.

Treballa sota les coordenades del lleure, l'associacionisme i el territori i desenvolupa, entre altres activitats de formació, programes per a la gestió de les associacions, entitats i moviments socials.

Estructura de la ponència

Per situar el paper de la formació com a eina de desenvolupament associatiu es fa imprescindible repasar que han estat i que han fet fins ara les associacions a Catalunya i que volen ser i fer en el futur. Si sabem on som i on volem a anar, serà més fàcil trobar el "cóm ho farem".

Ens referirem específicament a les associacions de contingut social, es a dir, les que tenen com a finalitat oferir un servei públic a la població, de caràcter cultural, educatiu, cívic, etc.



l'Escola del Baix

Estructurarem la ponència en tres blocs:

- que hem fet fins ara les associacions i on som actualment.
- on volem arribar.
- de quina manera la formació esdevé un mitjà per arribar-hi.

QUE HEM FET FINS ARA LES ASSOCIACIONS I ON SOM ACTUALMENT.

1.1.FUNCIONS SOCIALS ASSUMIDES

El teixit associatiu català ha assumit històricament una sèrie de funcions socials que li han proporcionat personalitat i dinamisme diferencials:

Espai de participació i de democràcia.

En primer lloc, les associacions han estat un espai permanent de participació i de democràcia, es a dir, de corresponsabilització dels afers col·lectius, d'implicació i de compromís. Si en temps de la dictadura aquesta funció investia les associacions de caràcter de resistència contra el franquisme, actualment esdevé la garantia de l'autenticitat de la democràcia: participar no pot ser únicament "anar a votar i desentendre's". Participar en una associació és un "dret" democràtic del ciutadà i és un indicador social de maduresa democràtica.

Escola de ciutadania

En segon lloc, les associacions actuen com a veritables escoles de ciutadania, es a dir, com a espais d'aprenentatge dels valors humans i de les actituds cíviques bàsiques: aprendre a dialogar, a responsabilitzar-se, a pactar, a consensuar, a organitzar-se, a solucionar els problemes col·lectius.

Vertebració i identitat del territori

En tercer lloc, les associacions han ajudat en la vertebració del territori, en la mesura en que han aportat elements d'identitat local, comarcal o nacional, humanitzant i personalitzant la vida quotidiana en els barris, pobles i ciutats.

Normalització de la cultura i la llengua catalanes

En quart lloc, les associacions han incidit de forma notable en l'extensió i normalització de la cultura catalana, tant en els aspectes lingüístics, com de cultura popular, divulgació del patrimoni, etc.

Espai de diversitat i pluralisme

En cinqué lloc, les associacions han assegurat espais de participació i pluralisme per als ciutadans. La diversitat i la flexibilitat de les associacions (petites, grans, esportives, culturals, educatives, d'excursionisme, assistencials, de solidaritat...) permeten que cada ciutadà pugui trobar un lloc de desenvolupament personal i social gairebé fet a mida.

Foment del benestar social i la qualitat de vida

En sisé lloc, les associacions han estat capdavanteres en la recerca del benestar social, tant pels aspectes reivindicatius de millora de les condicions de vida, com per la capacitat que tenen d'integrar la diferència i de prevenir la marginalitat.

En una societat en risc de dualitzar-se, de deshumanitzar-se, d'estandaritzar-se, les associacions esdevenen punts de referència per a una evolució positiva de la crisi

Innovació cultural, social i educativa

En seté lloc, les associacions s'han situat sovint a l'avantguarda de la cultura, la societat i l'educació, defugint el conservadurisme i estirant la realitat vers al progrés.

1.2. EL MOMENT ACTUAL

Durant la transició i l'estrena de la democràcia, les associacions catalanes han sofert un sotrac important com a conseqüència de diversos factors coincidents.



l'Escola del Baix

La crisi de societat i de valors

La crisi de societat i de valors als anys vuitanta ha posat l'accent en l'esfera més privada de l'individu, en l'aspiració creixent cap a uns models determinats de consum, i en la relativització dels referents ètics, transformant sovint la tolerància en indiferència. Aquesta crisi de valors fa trontollar fortament els trets d'identitat de moltes associacions, basades, precisament, en l'altruisme, l'esperit de servei i el compromís. La pressió social tendeix a considerar els socis més com a usuaris d'un producte de consum que com a participants actius d'un projecte col·lectiu.

Les noves demandes socials

El desenvolupament de l'Estat del benestar i les conseqüències del model de creixement econòmic han comportat l'aparició de noves demandes socials al voltant de l'ocupació del temps lliure, de l'atenció a les persones grans, de formació permanent per a una societat en canvi constant, d'atenció cap als sectors marginals que cada cop resten més isolats, etc. Aquestes noves demandes socials "estiren" els projectes de les associacions cap a un servei cada cop més global i complex. La oferta de servei públic des de les associacions no lucratives representa a la pràctica una garantia d'arrelament a l'entorn, un nivell de difusió d'una determinada concepció i metodologia de la intervenció i una manera de reforçar els recursos econòmics propis de l'entitat.

L'aparició del sector lucratiu

L'esclat d'aquestes noves demandes socials ha generat l'aparició en el mercat d'un sector lucratiu també nou, el de les empreses de servei, que porten a terme des de l'iniciativa privada tasques i funcions abans realitzades exclusivament per les associacions i el voluntariat. Aquest sector utilitza sovint, amb una altra lògica, recursos humans i metodologies que han estat i son, encara, pal de paller de les associacions no lucratives. L'activitat d'aquestes empreses de servei, si bé absolutament legítima, entra a vegades en competència i contradicció amb el desenvolupament associatiu.

La situació de les relacions amb l'administració pública.

Les relacions entre associacions i administracions s'han bellugat en els darrers anys entre moltes contradiccions i tensions, de les que destacarem:



PER PART DE L'ADMINISTRACIO PUBLICA.

a) L'afany de protagonisme i la tendència a engreixar els serveis propis en detriment de la potenciació dels que ja existeixen com a patrimoni associatiu.

Encara avui és freqüent trobar ajuntaments, per exemple, que persegueixen "deixar bocabadats" als ciutadans amb les seves actuacions. En realitat, el que haurien de fer és treballar per tal de poder arribar - els ajuntaments - a sentir-se orgullosos dels seus ciutadans, i no a l'inrevés.

b) L'absència d'una política global a favor del desenvolupament associatiu: llei, fiscalitat, instruments de concertació...

L'administració pública sorgida de les urnes no ha estat prou sensible al fet associatiu, constituïnt aquest la gran assignatura pendent de la consolidació de la democràcia al nostre país.

c) Incapacitat de l'Estat per donar resposta a totes les necessitats socials i tendència a implicar (per necessitat econòmica o convicció ideològica) a la societat i a les seves organitzacions en els serveis socials.

PER PART DE LES ASSOCIACIONS.

a) Tendència a superar la lògica estrictament reivindicativa i de confrontació amb l'Administració.

b) Tendència a preocupar-se solament dels temes que les afecten de forma directa o immediata, menysvalorant la visió de conjunt o a llarg termini.

c) Tendència a acomodar-se en una situació de dependència per por a perdre lo poc que es té.

2. ON VOLEM ARRIBAR

El moment actual es caracteritza com un estat d'impass plé de contradiccions i també de possibilitats.



l'Escola del Baix

Les contradiccions provenen d'una lògica crisi de creixement i adaptació als reptes actuals: l'antinomia entre identitat associativa i prestació de serveis, entre voluntaris i professionals, entre mitjans precaris dels que es disposa i ambició de la demanda social existent, entre absència de reconeixement social i envergadura de les tasques que desenvolupa l'associacionisme...

Les possibilitats provenen, sobretot, del propi patrimoni social, cultural i educatiu que aporten les associacions catalanes i del paper destacat que poden jugar en la consolidació d'una democràcia que ja no s'estrena, sino que ha d'anar aprovant les asignatures pendents de la participació i la corresponsabilització, madurant i perfeccionant-se.

Al nostre parer, els camins a recórrer en el futur son quatre:

2.1. DESPLEGAMENT DE LES FUNCIONS SOCIALS ASSUMIDES.

La consolidació de les associacions catalanes passa per desplegar a fons les funcions socials assumides fins al moment:

- Amb plena consciència, credibilitat i autoestima, en relació a la transcendència social i política d'aquestes funcions respecte a la maduració de la democràcia i el benestar social.
- Amb exigència i compromís, per a dur-les a terme amb el millor nivell de qualitat possible.
- Amb sensibilitat i flexibilitat per restar obertes a l'evolució de l'entorn. l'aparició de noves necessitats i reptes socials.

2.2. RECONeixEMENT SOCIAL

Les associacions no lucratives de moltes poblacions gaudeixen d'un anonimats injust, d'una absència de reconeixement social desproporcionada respecte la tasca que desenvolupen.

Cal un salt important en el nivell de reconeixement social de les associacions sense afany de lucre. Un salt que estigui a l'alçada de l'utilitat pública d'aquestes.

- En imatge i presència als mitjans de comunicació.

- En la resolució del finançament bàsic de les associacions: personal, infraestructura, recursos estables.
- En la participació de les associacions com a interlocutors estables de les administracions.

2.3. SUPERACIO DE VELS BINOMIS I ANTINOMIESO

Un dels reptes més importants dels propers anys consisteix en trencar d'una vegada els esquemes i estereotips que perpetuen la minoria d'edat permanent de les associacions al nostre país:

Administració pública = iniciativa pública = grans projectes = professionals = gestió eficaç
VERSUS
Associacions sense afany de lucre = iniciativa privada = petits projectes = voluntaris = funcionament espontani

Iniciativa pública / iniciativa privada

Parlar d'iniciativa privada i posar al mateix sac al sector empresarial i a les associacions sense afany de lucre, qüestiona la voluntat de servei públic d'aquestes i accentua la concepció de que només l'administració pública té aquesta finalitat.

Les associacions sense afany de lucre son entitats d'iniciativa social que desenvolupen un servei desinteressat a la població i han de ser considerades com a entitats d'utilitat pública. No és just atorgar el monopoli del servei públic a l'administració.



l'Escola del Baix

Grans projectes / petits projectes

Les associacions realitzen a la pràctica grans projectes anònims i en podrien realitzar més i millors si comptessin amb la credibilitat i autovaloració necessàries. Però a la pràctica encara funciona una peculiar miopia que consisteix en atribuir a les associacions les petites intervencions, o bé menysvalorar les grans actuacions. L'excusa de que les associacions "no estan preparades", "no tenen prou capacitat" o "estan molt tancades" s'utilitza per a justificar l'absència de mesures concretes de recolçament per tal que es desenvolupin i volin pel seu compte.

Professionals / voluntaris

Els voluntaris han estat des de sempre el gran capital humà de les associacions. Tanmateix, el creixement de moltes associacions comporta a la pràctica dotar-se de gent que s'hi pugui dedicar professionalment. I d'aquesta manera, moltes associacions arriben a estructurar equips mixtes de voluntaris i professionals, de gran heterogeneïtat i polivalència.

Gestió eficaç / funcionament espontani

El neixement espontani i natural d'una associació, la seva flexibilitat i el seu dinamisme, sovint aboquen a confusions respecte la seva serietat i rigor, tant per part de les administracions, com per part dels mateixos associats. Cada cop és més palesa la necessitat de qualificar la gestió de les associacions precisament per a que puguin dur a terme els seus projectes en una societat altament tecnificada i complexa. El nivell d'exigència de la població ha evolucionat al llarg dels anys i la gestió eficaç esdevé una eina indispensable per al desenvolupament.

La història ens demostra que els vells polinomis són falsos i que hauriem d'assumir col·lectivament una major flexibilitat en els trets d'identitat de les associacions. Es a dir, admetre la possibilitat de:

**Associació sense afany de lucre = iniciativa social =
grans projectes i petits projectes =
voluntaris i professionals =
gestió eficaç.**

2.4. DESENVOLUPAMENT D'ESTRATEGIES CONCRETES

En el camí del desplegament de funcions socials, del reconeixement social i de la superació de vells binomis trobem, a curt termini, una sèrie de fites estratègiques a assolir.

Projectes de desenvolupament territorial i comunitari

Les associacions han de poder proposar projectes d'intervenció sobre el territori. Projectes que harmonitzin i rendabilitzin esforços, que s'adaptin a les necessitats socials actuals, globals i complexes, que aportin elements d'identitat, cooperació i desenvolupament comunitari.

Mesures jurídiques, fiscals i de foment associatiu

El marc jurídic i fiscal actual no ajuda al desenvolupament de les associacions, sino que les tracta injustament. A tall d'exemple: cal que en els propers anys moltes associacions aconseguixin la declaració d'utilitat pública, cal una nova llei d'associacionisme, cal promoure la desgravació fiscal de les empreses que destinin ajuts a les associacions, cal crear fons estructurals per a finançar el personal de les associacions.

Política de convenis amb l'Administració Pública

Superada l'etapa de subvencions, s'ha d'arribar a una extensió progressiva de les polítiques de conveni a llarg termini amb l'administració pública, com a mesura estable de suport i compromís d'aquesta vers les associacions. Les associacions han de rebre diners de l'Administració pel projecte global que realitzen.

Desenvolupament dels recursos humans

Les associacions han d'incorporar als seus projectes la formació i dinamització dels recursos humans, com a motor-base de qualsevol projecte. Caldrà reforçar l'actual voluntariat, buscar nous voluntaris i nous professionals en sectors diversos i diversificar els nivells d'adhesió per a donar cabuda a la diversitat de dedicacions i vinculacions.

Consolidació de la gestió associativa



l'Escola del Baix

Les associacions han de desenvolupar, com a sector de l'economia social, un model de gestió diferent del lucratiu en quant a les finalitats, però tant rigorós, o més, en quant a l'operativitat, l'exigència en la feina ben feta, el rendiment i la qualitat dels projectes. La gestió associativa és sovint més complexa que la gestió de qualsevol empresa i requereix una metodologia i control molt específics.

Desenvolupament de recursos econòmics propis

Les associacions han de mantenir la seva independència, diversificant les fonts de finançament i potenciant els seus recursos propis. Tan el fet de pertànyer a una associació com l'oferta de serveis que aquesta ofereix, han de tenir la valoració social i per tant, econòmica, adequada. Sovint hi ha una infravaloració econòmica de la tasca desenvolupada per una associació i això no ajuda precisament a la seva valoració social.

Coordinació interassociativa

El moviment associatiu està fragmentat i dispers, i això fa més difícil la consecució dels seus grans objectius com a moviment social. Una fita pels propers anys serà trobar els nivells de coordinació que garanteixin la pluralitat, la coherència i la operativitat.

3. DE QUINA MANERA LA FORMACIÓ ESDEVE UN MITJA PER ARRIBAR-HI

3.1. LES PERSONES, CAPITAL PRINCIPAL DE LES ASSOCIACIONS

Els recursos humans de les associacions sense afany de lucre són el principal capital d'aquestes, el factor de desenvolupament més important. La dedicació, l'entusiasme i la motivació dels voluntaris i professionals, constitueix el pal de paller de la seva identitat. El factor humà és més important que qualsevol altre.

La formació és, doncs, una inversió importantíssima per a les associacions no lucratives, i cal que aquestes l'incorporin als seus projectes de cada any. A la formació s'ha de destinar temps, diners, esforços.



Els problemes estructurals de les associacions no s'arreclaran automàticament a partir de la formació, però amb un equip format, l'associació estarà molt més preparada per afrontar-los i trobar les solucions. La formació ha de potenciar el desenvolupament col·lectiu de les associacions a partir de potenciar el desenvolupament individual dels seus membres.

3.2. EL REFERENT UTOPIC DE LA FORMACIO

No és possible formar sense una reflexió sobre el món, les persones i els esdeveniments socials. La filosofia, les conviccions, els dubtes i els ideals impregnen la formació i li donen sentit, identitat i personalitat.

En definitiva, es tracta d'aclarir cap a quina direcció volem orientar la formació, per a què volem que serveixi la formació, on volem que ens porti.

Resumim a continuació, i a tall d'exemple, quatre valors-clau que considerem referents ètics per a la formació associativa:

Cercar l'utopia

La crisi esdevé la gran oportunitat per a canviar les coses, la possibilitat de construir una nova ètica que orienti el timó dels esdeveniments.

Volem bandejar el pessimisme, la inhibició i l'escepticisme com a actitud vital. Ens plantegem trobar el sentit actual dels valors de justícia, igualtat, solidaritat i llibretat. Descobrir i construir el sentit dels propis actes, impregnar d'ètica els projectes i les accions.

Avançar des de la solidaritat

Hem de poder començar a actuar i pensar amb consciència planetària. La solidaritat és la brúixola que pot orientar el curs de la ciència i la tecnologia en una direcció o una altra: en la direcció de consolidar una societat dual o en la direcció d'una major justícia social.



l'Escola del Baix

Solidaritat és també, sentir-se col·lectiu, sortir de la rosta claustrofòbica, el propi melic, establir llaços, projectes comuns, re-situar-se cadascú en un contexte més ampli que l'horitzó dels propis problemes i circumstàncies.

Es, també exercitar la tolerància i el respecte, aprendre a viure en la diversitat i treballar pel bé comú.

Prendre la iniciativa

Iniciativa per inventar noves formes de treballar, nous estils de participar i relacionar-nos, noves maneres de descobrir el món, noves solucions a nous problemes. Iniciativa per evitar la despersonalització, l'abúlia, per no perdre la il·lusió, per exercir el dret a decidir en tot allò que ens afecta, a nosaltres i a l'entorn immediat.

Estimar la vida i viure la felicitat

En altres èpoques de la història, l'ètica es contraposava a la felicitat, com la societat a l'individu o la raó als sentiments.

Fer una opció ètica volia dir renúnciar, en certa mesura, a l'espai de la individualitat i dels sentiments. Però una ètica farcida de renúncies és una ètica abocada a la hipocresia.

Cal una nova ètica capaç d'integrar l'univers personal i l'univers social, una ètica tant distant de la intransigència i la culpabilització com de la frivolitat i la irresponsabilitat, basada en la confiança en l'esser humà i en la seva capacitat per transformar el món.

Hem de fruit del que tenim, hem de poder ser feliços. Es tracta de viure en la felicitat que neix d'estimar la vida, el món, els altres.

3.3. TRETS D'IDENTITAT DE LA FORMACIO

Per a fer créixer els projectes del territori, per donar cohesió als equips de les associacions, cal que la formació estigui absolutament lligada a l'acció. La formació de les associacions és una eina de desenvolupament de les col·lectivitats, les entitats, els projectes socials. Per això, és més un afer col·lectiu que no individual, i més un fenomen social que no corporatiu. 07 3



Aquesta formació reuneix quatre grans trets d'identitat:

Identitat pedagògica

La formació associativa ha de desenvolupar un **cos pedagògic específic**, dotant-se d'una metodologia i didàctica aplicades, estructurant la teorització dels continguts i assegurant el seguiment i l'avaluació amb rigor i exigència.

La formació de les associacions ja és, en molts aspectes, innovadora i pionera respecte als altres nivells de formació reglada i no reglada. Creiem que aquesta formació de les associacions ha de basar-se en quatre eixos metodològics:

LA FORMACIO EN LA COL.LECTIVITAT.

Formació vinculada als equips i les entitats. Els responsable associatius treballen en equip i al servei de les col.lectivitats. La formació, doncs, haurà d'estructurar-se en base a la participació de tots els implicats i adaptar-se a les necessitats dels col.lectius.

LA FORMACIO EN L'ACCIO

Formació inserida en els projectes concrets, que es desenvolupen en un territori, que impliquen responsabilitats, participació, iniciativa, especialització, innovació, profundiment, recerca i metodologia de treball.

Es, doncs, una formació dinàmica i operativa, que ha d'aportar eines concretes i directes per al disseny i la realització de projectes.

LA FORMACIO ARRELADA AL MEDI

Formació per a un compromís i una identificació amb el territori, la població, el barri, que comporta coneixements específics sobre l'entorn i la potenciació dels seus recursos.



l'Escola del Baix

LA FORMACIO PERSONALITZADA

Formació per al **disseny de les pròpies necessitats**, per a l'autoavaluació i l'autonomia. Formació flexible, on cada persona pot trobar el seu lloc, amb seguiment personalitzat. La formació demana esforç i compromís, no pot ser un producte de consum sense obligacions.

Identitat associativa

La formació de les associacions s'ha de realitzar des de les mateixes associacions i per al seu propi desenvolupament, amb la clara perspectiva de l'enfortiment del teixit social a Catalunya.

La formació s'ha d'identificar amb la situació i els reptes de futur de les associacions, i ha d'actuar com a eina de progrés.

Les associacions, doncs, no han de delegar la seva formació en altres iniciatives públiques o privades, sino que han de constituir un cos de formació propi, amb autoritat moral i coneixement de causa respecte als objectius, continguts i metodologies. La formació procedent de les pròpies associacions té el valor afegit de l'autenticitat.

Identitat cultural i territorial

La vinculació de les associacions catalanes al seu poble, barri o ciutat, exigeix una formació **identificada amb el territori**, es a dir, una formació gens estandaritzada, que considera l'entorn social, cultural i natural com a medi formatiu indispensable i no com a escenografia ocasional, i que cerca la coordinació d'esforços formatius de les institucions i entitats en un mateix territori.

Identitat ocupacional, de foment del treball socialment útil

La formació és un estímul bàsic en la creació d'ocupació, sigui aquesta de caràcter voluntari com de professional. La creació d'ocupació és un element absolutament lligat a la formació.

D'una banda, considerem el treball voluntari en el sí de les associacions com a ocupació social, com a treball socialment útil de gran valor humà i econòmic.



D'altra banda, la creació de llocs de treball en el sí de les associacions representa un nivell d'economia social gens menyspreable.

La formació ha de donar resposta tant a les necessitats de formació dels nous perfils professionals lligats al desenvolupament associatiu, com a les necessitats de formació dels voluntaris, cèlula bàsica de qualsevol associació.

3.4. CONTINGUTS DE LA FORMACIO

Una formació integral

La formació de les associacions ha de ser una formació integral, es a dir, ha d'estimular directament:

- P el saber, es a dir, els coneixements, els conceptes.
- Pel saber fer: es a dir, les capacitats, les habilitats, les tècniques i els procediments.
- P el saber ser, es a dir, les actituds i els valors.

Objectius generals de la formació

La formació ha de possibilitar:

EN L'AREA DEL SABER (coneixements i conceptes)

a) **Adquirir i aprofundir coneixements sobre el macroentorn, l'actualitat social, els grans temes polítics, les darreres reflexions i corrents de pensament que incideixen en el món associatiu i que permeten una interpretació més afinada de la realitat.**

b) Adquirir i aprofundir coneixements sobre el territori concret on s'inserta l'associació, per tal de fomentar els signes d'identitat tant del territori com de la pròpia associació.



l'Escola del Baix

c) **Adquirir i aprofundir coneixements sobre gestió, organització, administració, aplicades al desenvolupament associatiu i comunitari.**

d) **Adquirir i aprofundir coneixements sobre relacions humanes i psicologia de grup, indispensables per a la dinamització dels recursos humans de l'entitat.**

e) **Adquirir i aprofundir coneixements sobre la pròpia identitat i especialitat de l'associació: lleure, esport, cultura popular, àmbit escolar, ecologia i medi ambient...**

EN L'AREA DEL SABER FER (capacitats, habilitats)

a) **Desenvolupar els mètodes de treball personal i d'equip, el rendiment de l'esforç i l'organització general de la feina, per a poder dirigir, coordinar i animar l'equip.**

b) **Introduir-se en la planificació estratègica a mig i llarg termini, per a poder realitzar projectes cada cop més complexos i qualificats.**

c) **Millorar les capacitats d'expressió i comunicació oral i escrita, com a habilitat personal indispensable en el funcionament d'una associació.**

d) **Desenvolupar la capacitat d'anàlisi, visió de conjunt, prioritització de necessitats, per a poder trobar les solucions més adients en cada situació.**

e) **Adquirir tècniques específiques per a la gestió eficaç de l'associació: informatització, control de socis, secretaria, arxiu i documentació...**

EN L'AREA DEL SABER SER (actituts, valors)

a) **Desenvolupar els valors de compromís, l'exigència, la responsabilitat i la cooperació, per a poder afrontar els reptes de futur i superar les contradiccions del present.**

b) **Desenvolupar les actituts de receptivitat, flexibilitat i de tolerància imprescindibles per a poder fer evolucionar l'associació.**

c) **Desenvolupar l'autocrítica i l'autoestima respecte les capacitats personals i col·lectives (d'un mateix, de l'equip, de l'associació).**



Areas de formació.

La formació s'articula entorn tres grans eixos o blocs:

ENTORN SOCIAL

Agrupa l'aproximació, els coneixements i les eines d'interpretació de l'entorn social, econòmic, polític, cultural.

1. Societat i valors.
2. Anàlisi del territori.
3. La Catalunya actual.
4. Europa i la dimensió internacional.
5. Tècniques i habilitats d'interpretació de l'entorn.

GESTIO ASSOCIATIVA.

Agrupa el conjunt de coneixements i habilitats per a millorar el nivell de gestió de l'associació.

1. Marc jurídic i fiscal.
2. Organització i planificació.
3. L'equip de treball.
4. Economia i finançament.
5. Gestió laboral.
6. Markéting i comunicació.
7. Informàtica aplicada a la gestió associativa.

PEDAGOGIA I RELACIONS HUMANES

Agrupa els coneixements, metodologies i habilitats entorn l'especialitat de l'associació.

1. Anàlisi del sector de població al que s'adreça l'associació.
2. Animació Sòcio-cultural.
3. Aprofundiment i metodologia de l'especialitat associativa.
4. Metodologia del projecte.
5. Psicologia social.
6. Habilitats personals en la conducció i dinamització de grups.

**L'ECONOMIA DE LES INSTITUCIONS
NO LUCRATIVES: FONTS DE
FINANÇAMENT**

Júlia Montserrat Codorniu

Economista

**SOIKOS - Centre d'Estudis en Economia
de la Salut i de la Política Social**

**PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"**

L'HOSPITALET, MAIG 1992

L'ECONOMIA DE LES INSTITUCIONS NO LUCRATIVES:
FONTS DE FINANÇAMENT

JULIA MONTSERRAT CODORNIU

Economista

SOIKOS - Centre d'Estudis en Economia de la Salut i de la
Politica Social.

Ponència presentada a les JORNADES "ASSOCIACIONISME: ESPAI,
REALITAT, PERSPECTIVES".

L'Hospitalet, Maig 1992

1.- INTRODUCCIO

2.- DELIMITACIO DE LES INSTITUCIONS NO LUCRATIVES DES DE LA
PERSPECTIVA JURIDICA

2.1.- Tipologia de les Institucions No Lucratives de
projecció externa.

3.- DELIMITACIO DE LES ENTITATS NO LUCRATIVES DES DE LA
PERSPECTIVA ECONOMICA

3.1.- Caracteristiques dels béns i serveis produïts per
les INL.

4.- FONTS DE FINANÇAMENT DE LES ENTITATS NO LUCRATIVES:
INGRESSOS DEL SECTOR PUBLIC I PRIVAT

4.1.- Avantatges i inconvenients de finançament extern

5. INGRESSOS DEL SECTOR PUBLIC: EXENCIONS I BENEFICIS FISCALS

6.- CONCLUSSIO

BIBLIOGRAFIA

1. INTRODUCCIO

L'objectiu d'aquest article es descriure, examinar i analitzar les fonts de finançament de les Institucions no Lucratives (INL) com element bàsic de la seva economia per tal de fer front als seus objectius.

Les INL es caracteritzen per tenir diverses fonts de finançament -quotes, donatius, exencions fiscals, etc.- algunes de les quals no tenen una contraprestació directa amb el servei rebut com per exemple un donatiu, o les exencions fiscals.

La varietat i l'intensitat dels diferents tipus d'ingressos difereixen entre les INL, d'acord amb els diferents objectius de cadascuna i per altra banda, la importància de les diferents fonts de financiació varien en el temps d'acord amb l'evolució dels valors de la societat i de les polítiques governamentals.

Així en primer lloc, es procedirà a distingir els diferents grups de INL, ja que a simple vista podem entreveure que dintre del marc legal de "Institucions No Lucratives" existeix una ampla varietat d'institucions, que a la vegada que tenen estructures jurídiques diverses -Associacions, Fundacions, Cooperatives, Clubs, Sindicats, Institucions religioses, etc.- responen a objectius e interessos ben diferenciats.

En segon lloc, aquest article tractarà d'examinar i analitzar les fonts de finançament i les seves repercussions en l'àmbit de les INL, fent una referència als instruments fiscals utilitzats per l'Administració Pública, com és la legislació fiscal. Es farà referència específica de

"L'Avantprojecte de Llei d'Incentius Fiscals a les Entitats No Lucratives".

2. DELIMITACIO DE LES INSTITUCIONS NO LUCRATIVES DES DE LA PERSPECTIVA JURIDICA

Dintre del concepte genèric d'Institucions No Lucratives, s'hi troba un ampli espectre de formes jurídiques (Associacions, Fundacions, Sindicats, Institucions de l'Església, Cooperatives) en les que totes elles tenen un "comú denominador" -el de no tenir ànim de lucre- la qual cosa les diferencia del Sector Privat. Per altra banda, totes elles tenen elements diferenciadors de les entitats del Sector Públic, especialment pel que fa referència als òrgans rectors i a les fonts de finançament.

Aquest conjunt de característiques pròpies fa que aquest segment de l'activitat econòmica -Sector No Lucratiu, també denominat Tercer Sector- tingui identitat pròpia omplint un espai que està comprès entre el Sector Públic i el Sector Privat.

Però aquest "Tercer Sector" engloba una variada amalgama d'entitats jurídiques que malgrat totes elles tinguin un element comú, també tenen peculiaritats que fan que no totes es puguin classificar de la mateixa manera.

Així doncs, és important delimitar els principals grups d'INL ja que dels trets específics de cada un d'ells es derivaran estratègies de finançament diferenciades.

Els trets comuns a les entitats no lucratives, són els següents:

(A.A.)
ASSOCIACIONISME

5

a) Entitats jurídiques amb capacitat plena d'actuació. Aquests organismes són diferents de les estructures de l'Estat o del Sector Privat.

b) Regides per òrgans de govern propis. Això implica que les persones que governen aquestes institucions no representen a interessos del Sector Privat ni governamentals.

c) Absència de la finalitat de lucre, la qual cosa comporta que els beneficis que es puguin produir hauran d'ésser reinvertits a l'institució per la realització dels fins socials. Aquesta clàusula implica la restricció de no poder repartir "dividendos" o "participacions" als socis, o membres que la composan.

Aquestes característiques són comuns a totes les diferents formes jurídiques que integren el sector d'Institucions No Lucratives. Però l'objectiu "d'interès general", serà un element que permetrà diferenciar dos grans grups:

1) Organitzacions de "projecció externa" o "d'interès general", en la que el principal objectiu és incrementar el benestar social dels membres de la comunitat.

2) Organitzacions de "projecció interna", en el que el seu principal objectiu és incrementar el benestar dels membres que pertanyen a les institucions.

Aquesta característica "d'interès general" és fa palès en els requisits que són necessaris per disfrutar dels beneficis fiscals específics, tal com disposa l'avantprojecte de Llei d'Incentius Fiscals.

Per una altra banda, dintre d'aquest segment "d'Institucions No Lucratives" hi trobem entitats amb estratègies ben diferenciades per aconseguir els seus objectius, i que van des de ser "proveïdores de serveis" a defensores d'interessos d'un determinat grup, o ser entitats ideològiques.

Així una primera aproximació a la classificació, de les INL atenent a les seves estratègies podria reflectir-se en el següent quadre:

Quadre no 1

SECTOR NO LUCRATIU

PROJECCIO EXTERNA		PROJECCIO INTERNA	
Proveïdors de serveis		Proveïdors de serveis	
Fundacions		Cooperatives	
Associacions d'interès general		Clubs	
		Associacions d'interès privat	
		Mútues	
(1)		(2)	
Ideològiques		Defensa d'interessos de classe	
Institucions de l'Església		Associacions patronals	
Partits Polítics		Sindicats	
		Gremis	
(3)		(4)	

Font: Elaboració pròpia.

L'objecte d'aquest article és centrant-se en l'estudi de les institucions que formen part del primer quadrant (1).

2.1. Tipologia de les Institucions No Lucratives de projecció externa

A la vegada dintre d'aquest grup d'INL de projecció externa o "d'interès general" hi trobem un ventall d'entitats que tenen funcions diferents les quals les classificarem segons Murray en:

- F - entitats proveïdores de serveis,
- U
- N - ajuda mutua,
- C
- I - grups de pressió,
- O
- N - coordinadores,
- S
- recolçament de recursos.

Les entitats proveïdores de serveis són aquelles institucions que presten un servei directament al públic, bé sigui en espècie (per exemple, places de residències d'ancians), o bé prestant informació, assessorament, o suport.

Les entitats d'ajuda mutua són aquelles que s'organitzen al voltant d'una necessitat o interès comú. Aquestes institucions tendeixen a estar poc professionalitzades, i molt especialitzades en un àmbit específic oferint serveis als membres que s'identifiquen amb aquella necessitat com consells, informació i recolçament.

Les entitats caracteritzades com grups de pressió tenen una funció d'informació i defensa d'alguna causa específica. Les activitats les realitzen mitjançant campanyes, assessorament i manifestacions per tal d'assolir determinats canvis en la societat o en la política governamental.

Les entitats coordinadores, són aquelles que, en la terminologia anglosaxona és denominen "entitats paraigües" la seva finalitat la de coordinar i representar a varies organitzacions que tenen una mateixa finalitat.

Les entitats de recolçament de recursos són aquelles que protegeixen a altres que no tenen recursos suficients (donar suport jurídic a grups informals), o actuen com a centres d'informació, assessorament, etc.

La perspectiva jurídica és útil per realitzar una primera classificació de les Institucions No Lucratives, però malgrat tot l'element diferenciador de les INL -de projecció interna i les de projecció externa- és la font de recursos econòmics d'aquestes institucions, les quals vindran determinades en funció del tipus de serveis que presten i no tant per la seva forma jurídica. Es a dir, que ens hem d'endinsar en la perspectiva econòmica.

3. DELIMITACIO DE LES ENTITATS NO LUCRATIVES DES DE LA PERSPECTIVA ECONOMICA

El segment de l'activitat econòmica de les INL està comprès entre el Sector Públic i el Sector Privat, gaudint de característiques pròpies que justifica l'existència d'aquest denominat "Tercer Sector".

Malgrat la legislació quan fa referència a entitats no lucratives proporciona elements que les diferència de les empreses del Sector Privat o de les institucions del Sector Públic, realment el fet que configura un espai propi és el tipus de bé o servei que produeixen.

Hi han determinats béns que tenen característiques peculiars que fan que no sigui eficient la seva distribució a través del mercat, bé perquè el preu del producte deixaria a molta gent fora, bé perquè no és rentable pels empresaris produir-les, o bé perquè els individus no disposen de suficient informació o aquesta és massa complexa. En tots aquests casos es fa necessària la intervenció de l'Estat per tal d'assegurar una distribució de recursos equitativa, o bé per garantir una producció adequada que d'altra manera no l'assumiria el Sector Privat.

Aquest segment de l'activitat econòmica en que no funciona la seva provisió i distribució a través d'un sistema de mercat, és el propi de les INL i del Sector Públic assumint el rol de correcció de les "falles del mercat".

Però la pregunta clau és, perquè ha d'intervindre el Sector Públic o el Sector No Lucratiu per oferir un determinat tipus de béns o serveis?. La resposta s'ha d'analitzar des de la vessant econòmica.

En primer lloc, hi ha una funció de distribució de rendes. Una determinada societat pot tenir una distribució de rendes i riqueses que no es considera justa amb els valors socials. Aquesta desigualtat implicarà que hi haigi una part de la població que pel seu reduït nivell d'ingressos, quedi exclosa de la possibilitat d'accedir al consum de determinats béns, o inclús no poder cobrir les necessitats bàsiques de la vida diària com per exemple, no poder pagar una vivenda, o menjar cada dia.

Per altra banda, hi han determinats tipus de béns o serveis que es consideren que siguin accessibles a tota la població, com per exemple, hospitals, escoles i que quasi sempre, aquestes necessitats estan reconegudes com drets bàsics en les Constitucions.

Es així que quant s'està finançant o suministrant un servei per aquelles persones amb insuficiència de recursos econòmics s'està realitzant una funció de distribució de rendes, en quant és canalitzent rendes del sector més benestant a aquell altre sector de la població meys afavorit. Aquesta funció de drenatge de recursos la realitzarà el Sector Públic (mitjançant impostos) o el Sector Privat No Lucratiu (a través de donatius).

En segon lloc, hi trobem una funció d'assignació de recursos. Hi han determinats casos que la producció de béns i serveis en un sistema de mercat no funciona perquè hi ha béns que tenen característiques especials i, o bé, no serà rentable produir-les des de la perspectiva de maximitzar el benefici, o en altres ocasions serà molt difícil la determinació dels preus. Aquest cas el considerarem a continuació examinant les característiques dels béns i serveis que produeixen el Sector No Lucratiu.



ASSOCIACIONISME

11

3.1. Característiques dels béns i serveis produïts per les INL

Ja ens hem referit anteriorment que el Sector Públic i el Sector Privat No Lucratiu intervenen quan el sistema de mercat "falla" i per tant assumeixen la provisió de béns i serveis amb característiques especials. Les connotacions especials d'aquests béns fa que sigui difícil establir un sistema de preus o aquests anirien contra certs valors de la Societat.

Entre les principals característiques d'aquests béns i serveis es poden citar les següents:

- a) Béns amb externalitats.
- b) Béns quasi-públics.
- c) Béns per col·lectius reduïts i específics.

a) El cas de béns amb externalitats es dona quan el consum d'un bé produeix efectes positius o negatius en una tercera persona. Aquesta tercera no intervé directament en la decisió de consumir-ho però té un benefici indirecte, per exemple el cas d'una vacuna. Quan un individu s'el protegeix del risc d'una enfermetat, ell reb un benefici privat, però també es deriven beneficis externs, en quan els seus familiars o amics reduiran el risc d'agafar aquesta malaltia.

Altres supòsits implicaran una externalitat negativa com per exemple el cas del fumador. Una persona al fumar incrementa el risc d'agafar càncer però alhora es produiran externalitats negatives, en quan la gent que l'envolta incrementa el risc d'agafar aquesta malaltia.

En aquests casos la compensació dels beneficis negatius que produeix un fet com és el fumar o el col·laborar en els beneficis positius que es deriven d'un altre fet com és la

vacunació, requereixen la intervenció del Sector Públic, que mitjançant un sistema d'impostos o de beneficis fiscals promourà o reduirà el consum de determinats bens.

Altres exemples d'activitats que poden tenir efectes beneficiosos per la societat és la realització de determinades campanyes com per exemple campanya contra el tabac, contra el càncer, contra la fam, etc., que en ocasions seran totalment assumides o promogudes per entitats no lucratives, i en altres ocasions amb col.laboració amb l'Administració.

El cas de bens amb externalitat és un dels supòsit en que és difícil establir correctament un preu per les seves repercussions a altres usuaris, i per tant serà justificat la financiació externa via impostos o via donacions.

b) Bens quasi-públics. Aquet serà el cas d'aquells bens en que un número relativament gran de persones tenen dret a disfrutar-ho. Això implica que no elimina la possibilitat de que una altra persona el disfruti pel fet que jo el consumeixi. Es una característica que es deriva de la indivisibilitat del producte (característica de "no rivalitat en el consum") la producció de bens d'aquestes característiques implica que costarà el mateix produir una determinada quantitat amb independència de que pugui ser disfrutat per una o per cent persones. Exemples de bens quasi-públics podem citar -una biblioteca, un museu, una obra de teatre, una activitat esportiva, etc.

El fet de que un bé o servei tingui característiques de "no rivalitat" no vol dir que no es pugui establir un sistema de preus i per tant ser distribuït pel sistema de mercat, sino que a vegades es anti-social establir un preu que cobreixi els costos reals de la producció i per tant no serà rentable produir-lo des de el Sector Privat Lucratiu.

c) Bèns per col·lectius reduïts i específics. Hi han determinats tipus de bèns i serveis que el mercat no té incentiu en produirlos perquè va destinat a un col·lectiu molt reduït de clients com per exemple serveis per persones amb determinada disminució, o amb determinades malalties, o per altra banda és molt complex establir el tipus de recurs adequat a la necessitat de l'individu.

Es així com els grups d'autoajuda proporcionaran bèns i serveis per aquell col·lectiu que té les mateixes necessitats. En aquest cas no és la finalitat d'assolir el màxim benefici lucratiu el que determina la provisió sino el maximitzar el benestar dels membres afectats per una mateixa necessitat. Es per tant que la provisió es realitzarà fora dels mecanismes de mercat.

Així des d'una perspectiva econòmica es pot veure que en determinats supòsits les INL realitzen funcions de "distribució de rendes" o "d'assignació" de recursos essent col·laboradors o substituïdores de l'Administració Pública. En aquests casos es justifica la utilització de recursos de finançament extern amb independència de que les rendes procedeixin del Sector Públic o del Sector Privat.

Aquest argument ens dona peu a analitzar les diferents fonts de finançament de les INL i l'existència de beneficis i exempcions fiscals.

4. FONTS DE FINANÇAMENT DE LES ENTITATS NO LUCRATIVES: INGRESSOS DEL SECTOR PÚBLIC I PRIVAT

Fent un breu repàs a les fonts de finançament de les INL podem classificar-les en: a) fonts internes quan els ingressos procedeixen d'un intercanvi d'algún bé o servei produït per l'INL, és a dir, hi ha una transacció bilateral i b) fonts externes, quan els ingressos provenen de transaccions unilaterals, és a dir, quan una persona o entitat fa una donació (en diners o en espècie) sense esperar res a canvi.

A la vegada la font de finançament extern pot provenir d'aportacions del Sector Privat (individus, empreses) o del Sector Públic (exencions fiscals i transferències).

També cal dir que en el finançament intern també pot venir del Sector Privat com del Sector Públic com per exemple quan l'Administració contracta places d'hospitals.

Les diverses fonts de finançament es poden representar en el següent quadre:

Quadre no2

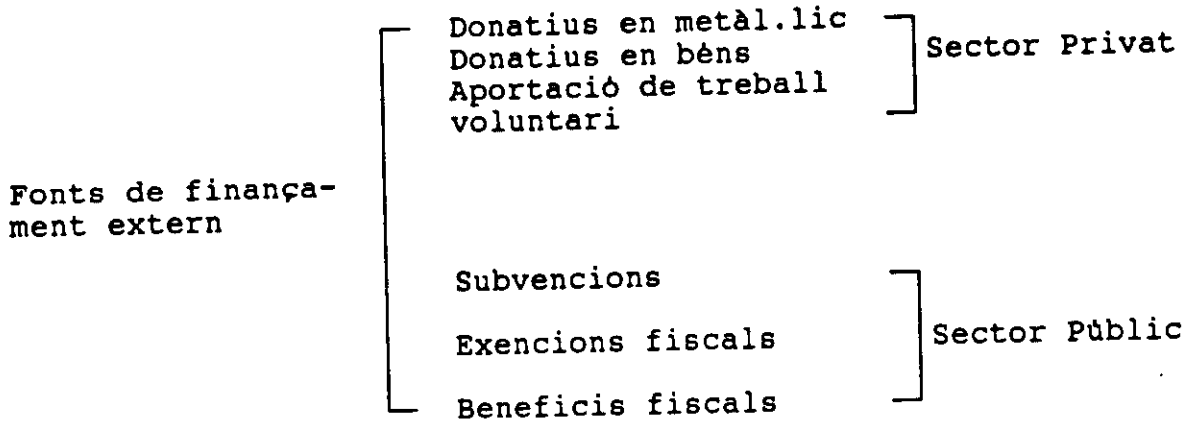
FONTS DE FINANÇAMENT DE LES INL

Fonts de finançament intern	Quotes associats	Sector Privat Sector Públic
	Honoraris per prestació de serveis	
	Preus per venda de serveis	
	Rendiments del patrimoni	

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

15



Font: Elaboració pròpia.

Tal com ja s'ha anunciat, en les fonts de finançament intern, existeix una correspondència directa o indirecta entre la persona que fa l'aportació i el bé o servei que reb, per exemple, la quantitat pagada per utilitzar un servei d'assessorament, o d'ajuda domiciliària.

També és el cas de les quotes efectuades a les associacions en el sentit de que, hi ha una relació indirecta en quant aquesta representa una defensa dels interessos o proporciona informació sobre activitats en la que els membres de l'associació es senten identificats.

Els preus pagats per la compra de serveis és un altre exemple de finançament intern, ja que hi ha una correspondència entre el preu i el bé o servei, com per exemple una plaça en una residència de vells, una plaça escolar, l'entrada a un espectacle, etc.

En les transaccions bilaterals no sempre hi ha una correspondència directa entre "qui paga" i el "qui reb" el servei, ja que apareix la figura del "Tercer pagador" i aquest pot ser el Sector Privat o el Sector Públic, així podem citar l'exemple del pare que paga perquè el fill vagi a l'escola,

o l'Administració quan paga una plaça en una residència de vells.

Pel que fa a les fonts de finançament extern, trobem, que les INL reben aportacions tant del Sector Privat i/o del Sector Públic. Es important resaltar que una INL pot subsistir només amb ingressos procedents del Sector Privat, però que aquesta perdria la seva identitat si només estigués finançada amb ingressos del sector públic ja que evidentment hi hauria una total dependència amb l'Administració Pública.

Des d'una perspectiva econòmica, i dintre del marc de la teoria utilitarista, es sorprenent que haigin transaccions "unilaterals" -donar alguna cosa a canvi de res, però perquè és així?. Per contestar a aquesta pregunta és quan s'ha de diferenciar entre el finançament extern del Sector Privat i el finançament extern del Sector Públic.

Cada una d'aquestes vessants de finançament extern tenen una motivació diferent, així podem resaltar el caracter "altruista" respecte a la col.laboració financera del Sector Privat a les INL i, per altra banda el caracter "col.laborador" amb l'Administració Pública quan els ingressos procedeixen del Sector Públic, d'aquí que el sector de les INL se l'hagi catalogat com el "Tercer braç del govern" o "Tercer Sector".

El caracter altruista de les donacions pot ser explicat seguint la teoria econòmica que Boulding va desenvolupar en la que considera "les donacions" com una forma especial de transacció en la que el donant canvia un bé econòmic (un donatiu) a canvi d'un bé intangible com pot ser "reconeixement" o "agraïment".

Així l'altruista, reb com a contraprestació del bé que cedeix, la utilitat que té una tercera persona al consumir

(AA.)

ASSOCIACIONISME

17

aquest bé, la qual li serveix per justificar l'existència de desigualtats socials, o per incrementar el seu benestar a través de fer el bé als demés.

En aquest punt seria apasionant endinsar-nos en la història de l'altruisme a on estant presents els valors d'igualtat, fraternitat i solidaritat.

Referències històriques les podem trobar en Seneca "... no es posible que viva feliz quien no dirige sus ojos más que a sí mismo y todo lo refiere a la propia utilidad: si quieres vivir para ti mismo es menester que vivas para otro".

Els ideals de solidaritat, fraternitat o humanitat és potencien amb el Cristianisme el qual intensifica la visió de la caritat per tal de que hi hagués una major justícia social. Però una actitud de l'Església Catòlica oficial poc coherent amb els plantejament filosòfics desembocarà amb la potenciació d'una filosofia humanista en la que predominarà el valor "solidaritat" entre els homes per tal de superar les injustícies de la societat.

Així doncs, actualment, com a substracte de les donacions altruistes hi trobem una funció de "redistribució de rendes", tal com ja s'havia anunciat en el paràgraf anterior. El valor de solidaritat és el fonament de les "donacions altruistes" efectuades per la Societat Civil.

Respecte a la font de finançament extern per part del Sector Públic, trobem una justificació d'aquest finançament en quant les INL són "col.laboradores" del Sector Públic en la realització d'activitats econòmiques que no funcionen en el sistema d'economia de mercat i per tal requereixen una "intervenció" pública.

Així en el paràgraf anterior a l'analitzar el tipus de béns o serveis que produeixen les INL veiem que aquestes justificaven la seva intervenció quan realitzen funcions "d'assignació de recursos" i de "distribució de rendes", en tant en quant oferten béns i serveis que tenen característiques especials i d'utilitat general, i perquè oferten serveis per a persones amb insuficiències de recursos o que l'Administració té l'obligació de proveirlos.

La provisió de béns amb característiques especials o que satisfan necessitats bàsiques pot ser realitzada tant pel Sector Públic com pel Sector Privat No Lucratiu, però en moltes ocasions l'Administració es reserva un paper de finançadora i la provisió es realitza a través del Sector Privat No Lucratiu com per exemple la concertació de places escolars, o amb hospitals.

En aquest treball el que interessa resaltar és que quan les INL estan realitzant una funció de "col.laboració" amb l'Administració, és quan es justifica l'existència del finançament públic. Aquest a la vegada pot pendre diverses manifestacions: subvencions, exencions i beneficis fiscals.

Les subvencions es quan hi han transferències econòmiques del Pressupost públic a les INL per tal de compensar els dèficits o promocionar la realització d'activitats qualificades d'interès general. Es a dir, que en aquest cas l'Estat fa el paper de "repartidor de fons" segons uns criteris determinats.

El cas de les exencions, beneficis fiscals es quan l'Administració permet deixar de rebre uns diners (a través dels impostos) perquè aquests vagin directament a les INL. En aquest cas, l'Estat renuncia a percebre uns ingressos en quant que aquest després serien destinats a la realització d'aquestes activitats d'interès general.

Les exencions fiscals representen una equiparació en el tractament fiscal amb les entitats públiques que estan prestant o que prestarien el mateix tipus de serveis.

En relació a un sistema d'incentius fiscals, l'Administració permet que sigui la mateixa Societat civil qui decideixi a quines activitats són les que s'han de promocionar. La diferència fonamental amb el sistema de subvencions és que l'Administració no fa de "repartidora", sino que una part dels impostos passen directament de la societat civil a les INL.

4.1. Avantatges i inconvenients de finançament extern

Les aportacions realitzades pel Sector Privat (donatius en metàl·lic o espècie, treball voluntari) representen per les INL una font d'ingressos directa, la qual pot variar en funció dels valors de la societat respecte als objectius que està representant, i de l'efectivitat dels instruments utilitzats o dinamisme dels seus dirigents per recaptar ingressos del Sector privat (rifes, concursos, festes, etc.).

Per altra banda, els ingressos procedents del Sector Privat poden veure's afectat per diversos motius, entre els quals es poden destacar, situacions de crisi econòmica, declive del valor "solidaritat", canvi de criteris per recolçar objectius socials, la riquesa econòmica de zones geogràfiques, etc. Un dels exemples que, generalment, s'utilitzen per referir-se a les debilitats d'aquest sistema de finançament és el de que els individus es senten més identificats per unes determinades causes que per altres com per exemple ajuda contra el càncer en front d'altres objectius com és l'assistència a joves amb alt risc social.

Per altra banda, els donants no té suficients criteris o la informació és massa complexa perquè els individus per si sols puguin fer una distribució racional i equitativa dels seus donatius. Això implicarà la possibilitat de programes o zones geogràfiques que no puguin subsistir per manca de suficients ingressos.

Respecte a la font de finançament extern del Sector Públic (subvencions, exencions i beneficis fiscals) tenen la seva justificació en quan les INL actuen per tal de complementar o substituir la provisió de béns i serveis de responsabilitat pública. Aquesta font de finançament, té com avantatge de que si l'Administració Pública segueixi criteris de planificació podria assegurar una distribució més racional i equitativa dels recursos entre els diferents programes i entre les diferents entitats.

Com contrapartida es cita de que malgrat, l'Administració pot tenir una millor visió general del sector, en canvi li és més difícil arribar a valorar la importància i efectivitat dels programes concrets presentats per les diferents institucions.

També s'assenyala que la dependència financera de les subvencions pot comportar una restricció dels valors de les INL al haver d'acceptar els criteris d'admissió d'usuaris i de funcionament imposat per l'Administració Pública.

La via de les transferències d'ingressos públics sempre comporta una important burocràcia tant pel Departament Públic que gestiona les ajudes, com per les INL en quan la incidència que això té a l'hora de complimentar els qüestionaris i de perseguir les subvencions.

Es així que cada una de les fonts de finançament extern té les seves avantatges i inconvenients, essent necessària

una combinació de les dues per tal d'optimitzar els recursos, reduir la burocràcia i no restringir la identitat d'aquestes institucions.

5. INGRESSOS DEL SECTOR PUBLIC: EXENCIONS I BENEFICIS FISCALS

La regulació d'exencions i beneficis fiscals s'enmarquen com instrument de finançament extern a les INL realitzat pel Sector Públic.

L'avantprojecte de "Ley de Incentivos Fiscales a la participación privada en actividades de Interés General", de 22 de octubre de 1991 té com objectiu regular el conjunt d'exencions fiscals de les INL d'interès general i promocionar els donatius del Sector Privat a les INL o a les activitats catalogades d'interès general.

Es així que cal diferenciar dos aspectes: una funció d'exenció d'impostos, en raó a la col.laboració del Sector de les INL amb les activitats del Sector Públic com corrector de les "falles del mercat". Un segon aspecte és la funció de promoció de donatius o col.laboracions econòmiques del Sector Privat a les INL per activitats d'interès general.

L'aspecte d'exenció d'impostos esta regulat en els art. 10 a 19 en el que fa referència a l'Impost sobre Societats i - art. 20- pel que fa referència a l'Impost sobre Bens Inmobles. Les condicions que han de gaudir les INL per ser qualificades d'interès general i beneficiar-se d'exencions fiscals està regulat en els articles del 2 a 6, en la que cal destacar que els beneficiaris d'aquest règim fiscal son les Fundacions inscrites en el Registre administratiu corresponent i les Associacions declarades d'utilitat pública.

La regulació de les exencions sobre l'IVA continuarà essent regulat per la Llei específica d'aquest impost. Qualsevol INL que no compleixi els requisits establerts per la Llei no podrà gaudir dels beneficis fiscals.

El projecte de llei d'incentius fiscals contempla una funció de promoció de donatius del Sector Privat al Sector No Lucratiu, en quant inclou els aspectes de:

a) Les exencions fiscals pels donatius realitzats per persones físiques o jurídiques (art.21 al 28).

b) Els convenis de col.laboració entre empreses i INL, conegut com "Mecenatge" (art. 29 a 31).

L'avantprojecte de Llei d'Incentius fiscals estableix les deduccions fiscals de que disfrutaran les persones físiques i jurídiques si efectuen donatius a la INL d'interès general.

Per les persones físiques es preveuen les següents deduccions:

- El 10% del import de les donacions en actius que formin part del Patrimoni Històric Espanyol.

- El 10% del import de les donacions en actius aportades a les INL i que es destinin a objectius d'interès general.

- El 15% dels donatius en metàl·lic a les INL per activitats generals.

- El 15% dels donatius en metàl·lic per conservar, reparar i restaurar els bens que formen part del Patrimoni Històric Espanyol.

La quantia màxima que un individu podrà desgravar de la seva declaració de l'Impost sobre la Renda, com a conseqüència dels donatius efectuats, serà el 10% de la base liquidable.



ASSOCIACIONISME

Es a dir, no es pot desgravar l'import total del donatiu sinò que aquest està subjecte a una doble limitació: a) a un percentatge de l'import de la donació i b) un sostre respecte als seus rendiments nets.

Les deduccions estipulades per les empreses es preveuen les següents:

- L'import de les donacions en actius que formin part del Patrimoni Històric Espanyol.
- L'import de les donacions en actius aportades a les INL i destinades a objectius d'interès general.
- L'import dels donatius en metàlic a les INL per activitats en general.
- L'import dels donatius en metàlic per conservar, reparar i restaurar els bens que formen part del Patrimoni Històric Espanyol.

Les donacions fetes per les empreses també, estan sotmeses a unes determinades restriccions. El límit màxim que podran deduir serà el 10% dels beneficis que hagin de tributar per l'Impost sobre Societats. Aquest límit s'eleva al 30% quan l'aportació siguin actius que formin part del Patrimoni Històric Espanyol. Alternativament, l' empresa podra acollir-se el 2 per mil del volumen de les vendes.

Es així, que la desgravació d'impostos no es total sinò que està supeditat a uns determinats límits.

Com a novetat, l'avantprojecte de LLei d'Incentius Fiscals presenta la possibilitat de realitzar "Convenis de Col.laboració empresarial" per col.laborar en activitats d'interès general (Mecenatge).

Aquests convenis es basan en una relació bilateral entre una empresa lucrativa i una INL, en la que la primera fa una donació en metàl·lic a una INL per sufragar despeses derivades dels seus objectius socials a canvi de que aquesta faci la difusió del nom de l' empresa que ha col.laborat en el finançament.

Els imports dels donatius així efectuats, seràn considerats despeses per la Societat.No obstant, estan subjectes a uns límits que son el 5% de la base imposable de l'empresa o, alternativament, el 1 per mil del volum de vendes.

Es així que l'avantprojecte de Llei recull una novetat fiscal que no havia estat mai contemplada, en el nostre país, i que s'el coneix com "Mecenatge" o (tal com l'anomena la Llei, de "Col.laboració empresarial").

Evidentment, aquestes mesures ténen un component de "promoció" de les INL al drenar rendes del Sector Privat cap al Sector No Lucratiu, sense que aquests ingressos haigin de passar previament per l'Estat. Una de les avantatges més visibles es la d'estalviar burocràcia, que es derivaria si previament l'Estat recaptès la totalitat dels impostos i després derivès part d'aquests ingressos al Sector No Lucratiu en forma de subvencions.

Malgrat la part positiva que comporta aquesta funció de promoció en forma d' exenció fiscals als donatius i el Mecenatge, es pot entreveure algunes deficiències.

El principal problema que es detecta es la falta de garanties d'una continuïtat en la col·laboració del Sector Privat amb el Sector No Lucratiu. Les INL no poden engagar o mantenir la continuïtat dels seus programes sinò tenen la garantia de rebre el suficients recursos econòmics per



ASSOCIACIONISME

25

portar-los a terme. Això no vol dir que les INL hagin de basar la seva economia exclusivament en les donatius ,però si que necessiten previsions temporals dels recursos economics de que disposaran per tal d' examinar la viabilitat dels seus programes.

Tal com esta redactat el borrador de l'avantprojecte de Llei d'Incentius Fiscals no contempla la possibilitat, o al menys no esta clarament definida, la possibilitat d'establir convenis de donacions per una duració determinada, tal com ho fan altres països. Així, per exemple a Anglaterra contemplan la figura del "Deed of Covenant" (convenis de co.laboració) que son contractes de donacions per un periode mínim de quatre anys.

Així doncs, i sense entrar en consideracions de si el percentatge de desgravació fiscal es suficientment alentador, cal remarcar que la funció de promoció juga un papel molt poc convincent en quant no garanteix una continuïtat de les donacions del Sector Privat al Sector No Lucratiu.

6. CONCLUSIONS

L'economia de la Institucions No Lucratives "d'utilitat pública" esta basada en una varietat de recursos financers. Aquests, per una banda tenen caràcter "bilateral" com conseqüència de la contraprestació d'un bé o servei a canvi d'un preu; per altra banda, hi han altres recursos de caràcter "unilateral" qua es quan no es poden estipular preus. Es així que una bona part de l'economia de les INL estan finançades amb recursos de caràcter unilateral com son: a) fons públics - subvencions i exencions fiscals- i b) els donatius. A la vegada, l'Administració Pública disposa d'incentius fiscals per agilitzar el drenatge de recursos privats cap al Sector No Lucratiu (exencions fiscals als donatius i convenis de col.laboració empresarial). Però, ¿és adequat i suficient aquest instrument fiscal que utilitza l'Administració Pública?.

La consolidació i desenvolupament del Sector No Lucratiu dependrà de l'adequada combinació entre les diferents fonts de finançament, per tal que les INL puguin gaudir de la seva independència del Sector Públic i que a la vegada tinguin la suficiència financera necessaria per poder desenvolupar les activitats d'interès general.

BIBLIOGRAFIA

- Boulding, Kenneth E (1976): La economía del amor y del temor. Alianza editorial. Madrid.
- Breton, M (1985): The Voluntary Sector in British Social Services. Longman. London y New York.
- Varios autores (1991): Las entidades no lucrativas de carácter social y humanitario. La Ley. Madrid.
- Montserrat, Júlia (1992): Hacia una teoría económica del Tercer Sector: Una primera aproximación en "Economistas" nº51.
- Murray, N (1982): Whatever happened to Wolfenden? en "Community Care", abril 1982.
- Weisbrod, B. A (1988): The Nonprofit Economy. Harvard University Press. Cambridge (Mass).

**EL VOLUNTARIAT EN EL MON
ACTUAL**

Antoni Petrus Rotger
Catedràtic de pedagogia social a la
Universitat de Barcelona

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992



- Les dificultats per definir amb precisió què entenem avui, ara, per voluntariat són degudes, principalment, a un fet: **el voluntariat és un fenomen socialment canviant**, i definir quelcom que és en continu procés de canvi és sempre més

- Sembla evident que ens trobem davant d'un concepte o d'una categoria conceptual, és a dir, no es poden confondre les particulars, contextuals i variades actuacions que es donen en el món del voluntariat amb el **concepte de voluntariat**, que ens hauria de dir el *que és essencial i substantiu i pot ser universal*.

- En la definició de voluntariat caldria diferenciar allò que ha de romandre i el que és accidental, el que és conjuntural i que pot canviar.

- Del voluntariat en trobem definicions "*legals*", definicions "*racionals*", definicions "*històriques*", definicions "*descriptives*", definicions "*institucionals*", etc. És a dir, ens trobem amb:

- . Diversitat de definicions
- . Poca coincidència entre elles
- . Cada definició és l'expressió d'una experiència o realitat
- . Difícilment una definició de voluntariat serà

- Sembla evident, doncs, que el terme "voluntariat" és polisèmic, i que la mateixa paraula serveixi per referir-se a persones i activitats tan diferents com:

- . El voluntariat de serveis socials
- . El voluntariat complementari
- . El voluntariat autònom
- . El voluntariat comunitari
- . El voluntariat benèfic assistencial
- . El voluntariat professional
- . El voluntariat paraprofessional
- . El voluntariat compromès
- . El voluntariat individual
- . El voluntariat organitzat
- . El voluntariat esportiu
- . Etc.

- En altres paraules: en el voluntariat tenen cabuda diverses formes d'activitat i el perill actual rau a establir categories o judicis de valor pel que fa a l'activitat voluntària. En síntesi: el concepte de voluntariat és, en la major part d'ocasions, una generalització de quelcom que pot adoptar formes molt diverses.

- Ara bé, aquestes dificultats importància que, creiem, que anirà creixent ja que si els anys 70-80 van ésser la **dècada del voluntariat**, els anys noranta seran els de les **noves formes de voluntariat**. Així sembla demostrar-ho la **sociologia del canvi**.

- A Suècia i a Noruega s'està generant l'estratègia, com diu Ugo Ascoli, d'un **servei voluntari obligatori**. Aquesta proposta, crec jo, va lligada a la idea o concepte de **ciutadania social** estudiada per Titmus i a la que jo anomenaria **ciutadania civil**, *que vindria a defensar que la participació dels ciutadans és no tan sols un dret sinó també un deure*.

- El concepte d'*Estat Social de Dret* pot anar acompanyat d'una obligació de ciutadania que suposaria ser part responsable dels deures socials que comporta el fet de viure en societat. De la mateixa manera que tots assumim el fet de pagar els nostres impostos, hi ha qui demana la responsabilitat particular i ciutadana enfront dels

- Ser voluntari és un dret, és una realitat legal que pot adoptar diferents formes. Ser voluntari és un **recurs humà i de treball**, que en moments ens els quals observem un cert pessimisme enfront de la presència de l'Administració, pensem que pot esdevenir un recurs molt eficaç per a la millora dels problemes socials del propi país o bé de les dificultats d'altres col·lectivitats.

- Aquest nou "concepte" de voluntariat respon al que va dir el govern britànic a la Conferència de l'ONU sobre medi ambient:

"El voluntariat és cada cop menys una activitat d'una petita minoria a favor d'una majoria. S'ha convertit, per a la majoria, en el mitjà natural de participar en la vida de la comunitat"

- En efecte, no parlem ja d'una minoria, donat que només en els països de la Comunitat Econòmica Europea es comptabilitzen de 15 a 20 milions de voluntaris/àries.

- Un milió de persones que col·laboren voluntàriament amb els bombers. I a molts altres països s'arriba al 30% de la població més gran de 15 anys que desenvolupa alguna activitat no remunerada voluntària. Podem dir-ho: **el voluntariat és una estratègia d'intervenció social internacional**.

La nostra Europa de la Civilització, es fonamenta, com sabem, en el **diàleg**, la **solidaritat** i la **cooperació**, precisament tres principis que el voluntariat ha tingut sempre com a distintius de la seva tasca social. La Carta Social Europea ho dirà de manera més explícita en l'article 12.2:

"Els governs estimularan la participació dels individus i de les organitzacions benèvols o d'altre tipus en la creació i manteniment dels serveis socials".



ASSOCIACIONISME

- Davant d'aquesta situació no ha de sorprendre que s'hagi pensat, i que es pensi, en la conveniència de regular o no les possibles relacions entre Administració i voluntariat. I amb això no volem establir judicis de valor: expressem una realitat ja existent.
- Pensem que si es regula la **llibertat** com a realitat social, amb la mateixa raó es pot aconsellar que es reguli i es protegeixi la seva intervenció social. No es pot deixar al voluntari, per exemple, al marge del *principi d'indemnitat*.
- Ara bé, el que sempre hem de protegir i reivindicar és la **llibertat i autonomia de la intervenció voluntària**. En aquest sentit cal ser molt exigent, si bé l'existència d'una normativa pot suposar:
 - a) Una seguretat legal i una garantia per a la pròpia llibertat d'acció del voluntariat.
 - b) Que es diferenciï i es garanteixi l'àmbit d'intervenció d'un treball en règim de voluntariat i el d'un treball assalariat.
 - c) Criteris per a regular els possibles conflictes entre el voluntari i l'organització on es troba enquadrat.
 - d) Una garantia per a les prestacions públiques de suport al voluntariat.



ASSOCIACIONISME
ESPAI, REALITAT,
PERSPECTIVES

JORNADES 14, 15 i 16 MAIG 1992

CASINO DEL CENTRE - L'HOSPITALET
Enric Prat de la Riba, 337



UNA FORMACION DEL DOS MIL PARA UNAS ASOCIACIONES DE LOS AÑOS NOVENTA

Toni Puig, Director de IMAE
AJUNTAMENT DE BARCELONA

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG/1992



Una escritora italiana, recientemente, aseguraba que el mundo actual, privado de sus catedrales y de sus instituciones, crea un desierto que genera vértigo y desconfianza. Lo afirma Dacia Maraini. Y un poeta, también italiano, le contesta -con aquella intuición de lo profundo que saben plasmar en palabras los poetas- que ya nadie cree ni en la sociedad. El poeta es Giovanni Raboni.

Centrados como hemos estado -y continuaremos cazarraamente en ello- en contemplarlo todo desde los buenos resultados económicos, hemos tirado por la borda del desasosegado mar del consumo cosas tan indispensables, -para asegurar una cierta y mayor calidad de vida personal y urbana-, como las pequeñas utopías sociales factibles, el amor activo a la ciudad, el trabajo generoso para espacios de convivencia y expresión de sentimientos y voluntades... Y nos hemos olvidado de algo fundamental: la red, más o menos deshilachada, de nuestro asociacionismo y nuestros movimientos sociales.

Por suerte -y ya era hora- hay muchos que han vuelto, con afán renovado, a la calidad de vida personal y sin tonterías de vanidades de mercado, al pensamiento crítico y a la acción positiva para la construcción sociocultural y plural de la ciudad desde los espacios asociativos como centros de energía de vida personal y ciudadana.

Y se han encontrado que la gran mayoría de nuestras asociaciones son un carromato venerable, con un motor de museo para una ciudad y unos ciudadanos que viven en la velocidad y se lanzan por unas autopistas de contemporaneidad tales que nuestras venerables asociaciones no tienen nada que ofrecerles. Porque no sintonizan. Es imposible, con ellas, comunicarse y dialogar con los ciudadanos de los noventa. Que respiran otra sensibilidad. Y en su búsqueda de algo más que el mercado estúpido y sedante, no conectan con el sector asociativo.

Es por esto que algunos directivos de asociaciones se han puesto en situación de formación profunda desde hace algunos años. Y han logrado cambiar su asociación y conectar con la ciudadanía inquieta.

¿Por dónde se disparan los tiros formativos para un asociacionismo de los noventa? Estoy convencido que cualquier formación que se plantee en las asociaciones o para las asociaciones sólo es posible sobre un buen substrato de pensamiento y acción asociativa con garra de actualidad. Sólo es posible formar a directivos, a equipos de dirección y a voluntarios de asociaciones con posibilidades de impacto sociocultural en la ciudad contemporánea, si esta formación se realiza desde un volver a repensar las asociaciones en la encruzijada de las problemáticas de nuestras ciudades y sus ciudadanos. Cualquier otra formación es una transmisión de herramientas sin saber que hacer con ellas: puro surrealismo de tecnología formativa en el vacío.



En todo ello me detendré. Porque son los conceptos fundamentales que la formación debe facilitar para un nuevo renacimiento asociativo ciudadano. Las metodologías de la formación, luego, son pura tecnología para lograr lo que nos proponemos: modernizar, cualitativamente, el sector. Y como tecnologías, están en libros técnicos, fáciles de encontrar y adaptar. Lo importante, repito, son los conceptos clave del asociacionismo para los ciudadanos de los noventa que todo proceso formativo debe trabajar como aprendizaje activo y motivador.

1. TODA FORMACION PARTE DEL PLANTEARSE EL ROL DE LAS ASOCIACIONES EN LA CIUDAD DE CONSUMO

En nuestras ciudades, cada día más supermercados en el que todo vale y los más sin escrúpulos triunfan en vulgaridades varias de tipo político, económico o cultural, el asociacionismo debe plantearse algunas cuestiones básicas.

1.1 El asociacionismo es el espacio para una transformación de los hombres y mujeres en ciudadanos activos y pensantes.

Esto es una tesis en la que vengo insistiendo desde hace algunos años y que la realidad de los tiempos confirma con rotundidad. A saber. Nuestras ciudades crecen en hombres y mujeres. Pero en la inmensa mayoría de ellos no anida, porque no lo han descubierto, aquello que hace que un hombre o una mujer se transforme en ciudadano: la intimidad social. O el saberse que sólo se es un hombre o una mujer completo cuando uno descubre a los otros diferentes. Y con ellos colabora para la construcción de su entorno más cualitativo.

Sólo, creo, son ciudadanos aquellos hombres y mujeres que han descubierto su lado oculto -hoy más nunca- sociocultural. Y se transforman, asumiéndolo y potenciándolo, en ciudadanos activos para la construcción conjunta de la ciudad a partir de un pensamiento crítico y cooperante.

El espacio para este descubrimiento y aprendizaje, hoy, no es ni la familia, ni la escuela. Sólo es posible, activamente, en el proyecto asociativo: en la participación decidida en la red asociativa que infunde vida activa y plural a las ciudades. Si queremos, claro, ciudades humanas. No desiertos poblados por zombis.

1.2 Los ciudadanos asociados serán siempre una minoría que queremos inmensa y motor de la calidad de vida de nuestras ciudades.

No debemos hacernos ilusiones. El mercado, con sus mecanismos de deseo y rápida satisfacción, funciona de maravilla. Y engancha. Absorbe. Incluso casi llena. Pero este *casi* es un pequeño vacío que se ensancha y ahonda en una inmensa mayoría.



Es desde este vacío íntimo que los hombres y las mujeres de las ciudades optan por asociarse y por constituirse en una minoría inmensa que se organiza en un entramado de asociaciones activas y con sensibilidad actual para hacer oír su acción y su voz para una ciudad algo diferente. Una ciudad donde sea más fácil el contacto interpersonal, la solidaridad, la creación, la libertad, el espacio público, los ancianos con futuro, los jóvenes con ilusiones, los niños con juegos, los hombres y las mujeres con proyectos compartidos, la política como manera de construir una presente y un futuro, la comunicación expresiva y crítica, la salud como cotidianidad, el civismo como relación urbana, la escuela como aprendizaje, la cultura como alimentación y aventura, el multiculturalismo...

Esto, todo esto, no estará en nuestras ciudades si no lo conquistan cada día los ciudadanos desde los núcleos de poder cívico que son la red de asociaciones.

Nada de todo esto da la ciudad del consumo. Todo ello sólo es posible -y aquí está la calidad de vida que llena de felicidad- desde la ciudad de la cooperación asociativa, la ciudad que convive con el mercado y la administración. La ciudad olvidada y menospreciada. La ciudad que, ai, es el substrato indispensable para la calidad de vida de los ciudadanos que no se conforman con un mundo de superficialidad mercantil o un mundo donde el estado ocupa un espacio exagerado y proteccionista.

1.3 El tiempo desocupado de los ciudadanos es el tiempo privilegiado para potenciar la ciudadanía activa en la construcción cooperante de la ciudad

Creo que debemos, otra vez, insistir en la importancia del tiempo desocupado como un tiempo para la acción con otros ciudadanos y para la ciudad.

En el tiempo desocupado creciente, ahogado demasiado a menudo ante estúpidos programas televisivos y compra de chucherías variopintas, las propuestas de las asociaciones han de entrar como un huracán de vitalidad para proponer proyectos que lo transformen en un tiempo de acción creativa, comunicativa y cooperante.

Un tiempo, en definitiva, para estar en la asociación, para la acción sociocultural, para la iniciativa, para el uso de la ciudad, para el debate con propuestas, para la expansión del yo social que todos llevamos dentro, algo drogado, y demasiado adormecido por comodidades que nos impiden vivir, con más fuerza y horizonte, la vida. Un tiempo público. Un tiempo político, en el sentido griego: de participación personal en los asuntos de la ciudad.

Estar y participar en proyectos asociativos debe ser, siempre, una aventura vital abierta y gratificante. Sólo así una asociación se consolida, crece y es querida por la ciudadanía.



2. TODA FORMACION DEBE FACILITAR PROCESOS DE MODERNIZACION A LAS ASOCIACIONES QUE SE PLANTEAN UN CAMBIO CUALITATIVO EN LA MANERA DE TRABAJAR EN SU TERRITORIO.

Tener muy claro para que necesitamos hoy las redes asociativas es el primer gran paso para estructurar un programa de formación. El siguiente paso, previo al diseño formativo, está en facilitar aquellos contenidos, habilidades y valores que potencien y hagan tangibles los procesos de cambio que nuestras asociaciones necesitan y buscan.

2.1 Toda asociación viva empalma con las necesidades actuales de la ciudad y sus ciudadanos.

Esta es la gran cuestión: sólo funcionan –sólo despiertan interés– las asociaciones que comunican con los deseos, las necesidades y los problemas de los ciudadanos y la ciudad. Toda asociación anclada en la nostalgia, dirigida desde el presidencialismo y sin retos constantes, languidece y vive muriendo.

Conocer el entorno, olerlo en sus diferencias, proponer futuro... Aquí se demuestra la fuerza vital de una asociación. Comunicar energía, entusiasmar a la gente en el proyecto de convivencia pública... Este es el reto. Una asociación que no se conoce, y que no crea opinión, es una asociación fantasma. Porque no conoce ni empalma con la gente de la ciudad.

2.2 Toda asociación activa mantiene una relación negociante con la administración pública, especialmente la municipal.

Es imposible, hoy, plantearse una asociación sin vincularse –no casarse, claro– con la administración pública–. Porque el sector asociativo sólo logrará inyectar valores distintos –públicos– a nuestras ciudades si trabaja conjuntamente con los municipios, olvidando todo partidismo sectario y optando por el pacto a partir de proyectos concretos para mejorar la calidad de vida de las ciudades y potenciar una ciudadanía activa y social.

La visión chata y siempre enfrentada de asociacionismo y administración pública, ha llegado a su fin. Es absolutamente ineficaz. La sustituye la negociación y la participación efectiva y concreta.

Y esto lo debe ver claro y practicarlo la asociación y el municipio: todo el conjunto del sector público. Basta, pues, de desconfiar.



2.3 Toda asociación eficaz funciona en una red de interrelaciones asociativas.

Mantenerse aislado es optar por la extinción. Hoy, cualquier organización dinámica, establece relaciones con otras organizaciones. Porque en este diálogo activo surge la fuerza del contraste, los servicios compartidos, la presión para negociar la presencia en los medios de comunicación.

Creo, sinceramente, que nuestras redes asociativas actuales son un simulacro de red. Y que el doble movimiento de abajo hacia la red y de la red hacia las asociaciones, pide un cambio radical. Si queremos unas redes de conexión, acción y servicios. Y no un muermo de representación faraónica ó presidencialista para salir en las fotos. En las federaciones de hoy existe demasiada burocracia, partidismo e inoperancia.

2.4 Toda asociación actual está gestionada por un equipo directivo con capacidades de liderazgo.

El problema básico de nuestras asociaciones es que las ameniza un equipo de buenas voluntades. Es totalmente insuficiente. A la voluntad se le debe añadir gerencia: conocimientos y habilidades directivas. Es el motor de arranque y mantenimiento y crecimiento de toda organización.

Pero no es suficiente. He repetido muchas veces que gestionar bien una asociación es más difícil que gestionar bien una pequeña o mediana empresa. Hay más retos. Y hay un plus: necesitamos líderes. Directivos con carisma. Gente que comunique entusiasmo y convencimiento. Obtener esto es lo más difícil.

Porque una asociación ofrece servicios óptimamente gestionados. Vale. Pero ofrece, además y especialmente, una visión de la ciudad y la vida. Y para esto necesitamos líderes: gente que hagan tangibles, en la ciudad de los ciudadanos, valores de solidaridad, comunicación, civismo, creatividad, obertura...

2.5 Toda asociación opta por un voluntariado en proyectos socioculturales.

Es la fuerza de las asociaciones. Su capital. Un voluntariado, claro, que está en proyectos concretos. Con motivación y responsabilidad. Un voluntariado que debe saberse acompañar, ofreciéndole espacios de autonomía significativos.

Esto comporta una concepción especial de las asociaciones y una metodología de gestión y animación que no se improvisa. Como todo lo que voy apuntando, más como señal que como globalidad, se aprende.



3. LA FORMACION DEBE AYUDAR A RESOLVER PROBLEMAS Y A DISEÑAR NUEVOS HORIZONTES

En una asociación con un entorno ciudadano estable, la formación es menos necesaria: la tradición sirve para vehicular los problemas cotidianos de las asociaciones. Pero en unas asociaciones como las de nuestro país donde la situación no sólo es de cambio profundo sino de invención, la formación es indispensable. Invención, digo, porque estoy convencido que en nuestro país no ha habido un auténtico asociacionismo generalizado desde la república. Lo del franquismo fue clandestinidad. Lo del último franquismo y la transición, fue escuela y sustitución de partidos políticos. Lo de la iglesia, proteccionismo. Solas ante la ciudad, como organizaciones de servicios e interrelación, encontramos hoy muy pocas asociaciones. Y, algunas, extraordinarias en un entorno asociativo con talante de modernización. Pero la anemia atroz es el común denominador asociativo en un momento histórico en el que se pide a las asociaciones que reinventen el asociacionismo para la ciudad de los noventa. Casi nada.

La formación, pues, debe facilitar todo lo que aquí vengo exponiendo. Como mínimo. La formación debe enseñar a aprender a los directivos de las asociaciones como transformarlas en organizaciones sociales y culturales eficaces y eficientes en la ciudad contemporánea y para unos ciudadanos que han adormecido, preocupantemente, su alma sociocultural activa.

En la formación está uno de los palos de este despertar esperanzado.

3.1 Un centro de formación debe disponer, mostrar en sus propuestas formativas y ayudar a interiorizar para la práctica, un canon asociativo básico.

Me preocupan mucho los maravillosos diseños curriculares de muchos centros formativos. Son brillantes. Pero menos. Hay títulos rutilantes y profesorado con acreditación académica maravillosa. Pero no hay aprendizajes. Porque no se ha diseñado su núcleo: aquel modelo de conocimientos, habilidades y valores interiorizados, indispensables y diferenciadores que un centro propone para que cada asociación pueda obtener lo que se propone.

Esta propuesta concreta y tangible en el proceso de formación es el elemento que confiere a un centro de formación su credibilidad. A un centro de formación asociativa, por su canon lo conoceréis. Y actuando desde su canon, adaptado a la realidad y las necesidades concretas de una asociación, obtendréis resultados.

Menos títulos pomposos, pues, y más propuestas de formación con rigor para obtener resultados.



3.2 La formación de un centro para el asociacionismo de una ciudad

Creo que debe contemplar dos grandes bloques de públicos.

3.2.1 Los equipos de dirección. Son el elemento motor de una asociación. Son el equipo pensante y actuante indispensable. Sin un equipo que sepa cómo seleccionar y buscar públicos, como crear y producir proyectos, como comunicar..., nada es posible.

Su formación debe poner el acento en programas en destrezas gerenciales y un óptimo programa de retos asociativos para potenciar el cambio asociativo en nuestras ciudades.

3.2.2 Los equipos de proyectos. Son voluntarios, estos, que se ocupan de un fragmento de la asociación : el proyecto concreto para una acción determinativa.

Deben, creo, facilitárseles una formación más relacional y centrada en la ejecución exitosa de un proyecto.

No creo que un centro de formación deba ocuparse de la formación del voluntariado participante en una asociación. Esta es una tarea básica de cada asociación para asegurar que todos comparten una misma cultura organizativa, elemento indispensable para la excelencia de una asociación.

3.3 La formación en la propia asociación, una formación a medida para optimizar resultados.

El cambiante dinamismo de nuestras ciudades obliga a los directivos asociativos a actuar con velocidad para un asociacionismo acorde con el momento y anticipador de futuro. El directivo asociativo, pues, debe resolver problemas inmediatos y debe desarrollar una sensibilidad tal que le permita responder concretamente a los cambios del futuro.

Para lograrlo, los directivos asociativos necesitan claridad de pensamiento, una actitud enérgica fruto de una elevada motivación, una racionalidad eficaz y una voluntad cooperante.

Esto se potencia con programas de formación. Y, de una manera especial con programas de formación, como dicen los ingleses "In Company Training". O, en vulgata hispánica, cursos a medida.

Hoy, una asociación que quiera ser significativa debe tener claro que sin formación es imposible su crecimiento e impacto en el entorno ciudadano.

Cuando esta formación se trabaja a partir de las necesidades y las experiencias



concretas de una asociación o un grupo homogéneo de asociaciones, con profesionalidad, los resultados son seguros.

La asociación sale ganando con estos cursos. Pero también gana el centro formativo: forma en las necesidades específicas. Y, así, comprueba la eficacia de sus metodologías y contenidos, demasiado a menudo académicas o abstractas.

3.4 No existe un recetario mágico para la formación de las asociaciones.

Brevemente. La formación que cada centro propone es el resultado del trabajo de su equipo profesional.

Con todo, deben facilitarse ideas básicas en contenidos y habilidades. Deben contrastarse con la experiencia personal para facilitar la globalización y la abstracción. Deben fijarse algunos criterios claves para incentivar actitudes y potenciar la capacitación para la gestión. Se debe huir de todo recetario fácil: lo importante es enseñar a cocinar. Deben trabajarse casos o ejemplos que impliquen a los participantes a tomar opciones. Y debe insistirse, contra los amantes de cursos y seminarios varios, que lo que se aprende debe terminar con la modificación de algunas áreas de la asociación. Porque formar siempre implica facilitar la transformación cualitativa de lo que uno hace y le preocupa.

Para poner un ejemplo concreto, el curso sobre **La Función Gerencial en las Organizaciones No Lucrativas** que ofrece el IMAE a las asociaciones de Barcelona, no se propone formar especialistas en los diferentes campos de la gestión. Se propone facilitar a los directivos, una visión integral de su organización para que puedan ejercer sobre ella, como líderes, un proceso de cambio: su modernización. A saber, que sean eficaces y eficientes. Que estén en una situación continua de adaptación al cambio ciudadano. Que sean dinámicas, flexibles, innovadoras...

Para lograrlo, el curso a través del estudio de casos, de práctica de habilidades directivas, de informaciones y de un trabajo sobre la propia asociación, forma para la dirección de asociaciones, el marketing de servicios asociativos, el marco legal, la financiación, la organización, la gestión de recursos humanos, los sistemas de información, el control de gestión y evaluación asociativos, la planificación estratégica...

4. LA FORMACION PARA LAS ASOCIACIONES, UN SERVICIO PUBLICO

Ojalá llegue pronto el día en que las federaciones de asociaciones puedan ofrecer centros de formación calificados. Pero lo veo difícil. Porque la formación es un lujo necesario: es cara porque pide profesionalización, materiales adecuados y espacios cómodos. Si deseamos una formación para la acción eficaz. Y no unos



ejercicios espirituales con algunas técnicas monas.

Por ello estoy convencido que son las administraciones públicas las que deben preocuparse para que las asociaciones dispongan de centros de formación solventes. Y, en las grandes ciudades, estoy convencido que esto debe ser un servicio público municipal. ¿Porque, qué mejor y más básico servicio puede ofrecer un municipio a sus ciudadanos que el facilitarles que puedan disponer de los recursos para la organización de sus asociaciones, base de toda ciudad democrática, participativa y cualitativa en la comunicación y la vida activa?

Este es el tema. Claro que detrás hay una concepción del municipio no como una administración de derecho o de servicios para el bienestar. Hay una concepción del municipio mucho más moderna y casi nada frecuente: la concepción y la organización del municipio como un espacio interrelacional donde la administración pública, las asociaciones de los ciudadanos y las empresas pactan la dinámica social emergente de cada ciudad.

Llegaremos a ello. Mientras, brindemos por la transformación de muchas escuelas de animación sociocultural hacia centros de formación para las asociaciones. Y para la reconversión asociativa: que sean las mismas asociaciones que opten por una formación para el cambio. Ahora, sin más pausas y lamentaciones, con ilusionada eficacia.

ANEXO

Como ejemplo de lo dicho, incluyo como anexo el programa para la **Función Gerencial a las Organizaciones No Lucrativas** que, como curso piloto, hemos iniciado en el IMAE, el Instituto Municipal de Animación del Ayuntamiento de Barcelona, en le mítico 92.



**LA FUNCIO GERENCIAL A LES
ORGANITZACIONS NO LUCRATIVES.**

Curs pilot per a directius.

Organitzat per l'IMAE.

Dissenyat pel professor Alfred Vernis d'ESADE.

Data d'inici, 23 de gener de 1992.



Al llarg dels deu anys d'IMAE hem presentat, sempre, diferents propostes de formació per a directius d'organitzacions no-lucratives.

Ara, quan aquest any les Universitats de Barcelona oferiran la Diplomatura d'Educador Social com a marc acadèmic per a la formació d'Animadors Sòcio-culturals, l'IMAE opta per transformar-se en un **espai públic de formació per al serveis de totes les organitzacions no-lucratives de la ciutat.**

I aquest curs pilot és l'oferta primera de formació especialitzada adreçada als directius de les organitzacions no-lucratives que volen impulsar el canvi organitzatiu en les seves entitats.

Un curs dissenyat per Alfred Vernis, professor d'ESADE i vinculat a les organitzacions no-lucratives de Barcelona, que compta amb un professorat amb experiència, també, en la gestió de diferents organitzacions no-lucratives.

L'objectiu del curs, no és formar especialistes en els diferents camps de la gestió -markèting, finances, recursos humans- sinó persones que tinguin una **visió integral** de la seva organització. I, sobretot, que puguin **liderar un procés de canvi** dintre de les seves organitzacions. Procés de canvi que vol introduir una nova manera d'entendre la gestió d'una entitat no-lucrativa: parlarem de "**modernització**". Procés encaminat no tan sols a que les entitats no-lucratives siguin **eficaces i eficients**, sinó, alhora, que estiguin en una situació contínua d'**adaptació al canvi** i al seu entorn. Per tant, estem parlant d'**organitzacions dinàmiques, flexibles, innovadores...**

En els temes que hem escollit hem donat molta importància a les habilitats directives.

En conjunt el curs serà eminentment pràctic. Perquè les persones que estan a les Organitzacions No-Lucratives estan molt enfocades a la pràctica. Per això hem introduït diversos "casos".

Un curs, en definitiva, pensat des dels anys noranta i per als directius de les organitzacions no-lucratives de la ciutat.

I amb voluntat decidida de continuïtat.



OBJECTIUS DEL CURS

- Treballar amb els participants sobre les **especificitats de la gestió** de les organitzacions no-lucratives.
- Facilitar la creació d'un marc de referència que serveixi per orientar la gestió de les entitats, posant especial atenció en el fet que són **entitats de serveis**.
- Potenciar la idea de **canvi** en les organitzacions no-lucratives.
- Introduir el concepte de **planificació estratègica**.
- Desenvolupar algunes de les qualitats que ha de tenir un directiu, posant especial atenció en la capacitat de **liderat, negociació, conducció de grups...**
- Fer que els participants aprenguin a **treballar en equip**.
- Desenvolupar algunes eines de gestió que permetin als responsables de les entitats una **millora de la seva actuació**: direcció de projectes, control de gestió...
- Plantejar la **relació** entre organitzacions no-lucratives i administració pública, posant l'accent en la municipal.

PARTICIPANTS

Persones que **exerceixen** càrrecs de reponsabilitat directiva en organitzacions no-lucratives: associacions de veïns, juvenils, culturals, d'acció social...

Treballarem des d'un grup heterogeni amb participació de responsables de diferents sectors del món no-lucratiu.



MODULS TEMATICS DEL CURS

El curs s'estructura a través de set mòduls que presenten les temàtiques bàsiques per potenciar el canvi organitzatiu en les ONL i facilitar el seu creixement qualitatiu en la direcció, els serveis i l'impacte social.

Cada mòdul temàtic el complementa l'exercici d'alguna de les habilitats que tot directiu d'ONL ha de saber exercir. Es treballarà amb l'estudi de casos i amb les aportacions tècniques i exercicis.

Els mòduls seran els següents:

I. La Direcció de les Organitzacions No Lucratives

L'especificitat de la gestió de les ONL. Que és el que fa que la gestió d'una ONL sigui diferent que gestionar una empresa privada o una institució pública, i a més a més la fa especialment difícil.

Els reptes de les ONL. Quins són els reptes que tenen plantejades les ONL en els propers anys. Com trobar el seu nou lloc dintre de la societat civil.

Els rols directius. Qualsevol persona en un lloc de responsabilitat dintre d'una organització està continuament utilitzant una sèrie de rols. Quins són aquests rols? Com es poden desenvolupar?.

Habilitats: treball en equip. A les ONL no ha existit tradicionalment una cultura de treballar amb equip. El que es fa és allò de "tot ho fem entre tots" i cadascú acaba fent una part de la feina per després ajuntar-ho tot. Desenvoluparem l'habilitat per treballar veritablement en equip.

23, 24 i 30 de gener de 19 a 22h. i dissabte 25 de gener de 9 a 14h.



II. Marketing de Serveis

La implantació de l'enfoc de màrketing dintre de les ONL. Parlar de màrketing dintre d'una ONL vol dir orientar la nostra organització a l'"usuari/client/membre", i donar-li un/s servei/s determinats. Què és, doncs, el màrketing de serveis?.

Públic objectiu. Quin és el grup de persones a la qual es dirigeix la nostra entitat/institució? Els coneixem prou?

Disseny de l'oferta de serveis. Quins són els serveis que dona la meua institució? Els hem dissenyat d'acord a les necessitats del nostre públic? Necessitem tancar/crear vells/nous serveis? **La servucció:** hem pensat el procés per el qual el usuari rep el servei, el personal amb contacte amb el públic, el suport físic necessari per la prestació del servei. **La "comercialització":** com arriba el/s nostre/s servei/s als usuaris finals?.

Habilitats: exposició en públic. Donem prou importància a les continues presentacions orals que fem cara enfora de la nostra institució: davant de les administracions públiques, de possibles sponsors, d'altres institucions no lucratives..., i dintre de la nostra organització: davant de les persones que treballen, dels usuaris/membres, de familiars d'aquests darrers...?. Us proposem desenvolupar un exercici per comprovar-ho.

Cas: Fundació Biblioteca d'Alcúdia.

31 de gener 6, 7, 20 i 21 de febrer i 5 de març de 19 a 22h i dissabte 8 de febrer de 9 a 14h.

III. Marc Legal i Finançament a les Organitzacions No Lucratives

Marc legal de les organitzacions no lucratives. Quins són els diferents règims jurídics que pot pendre una organització no lucrativa: Societat Limitada, Fundacions, Associacions... La llei d'associacions vigent i propostes de cara al futur.

Formes de finançament a les organitzacions no lucratives. El nou marc legal fiscal espanyol: IVA, Impost de Successions i Donacions, Impost de Societats... Quines són les formes de finançament que pot tenir una organització no lucrativa?.



Habilitats: negociació. Molts cops en el tema pressupostari entrem amb negociacions amb les administracions públiques, amb membres de l'organització,... Volem desenvolupar un exercici de negociació i reflexionar a partir d'ell sobre la forma de negociar.

6, 12 i 13 de març de 19 a 22h. i dissabte 7 de març de 9 a 14h.

IV. L'Organització de les Entitats No Lucratives

Principis i sistemes de coordinació d'una organització. Com es coordinen les persones a la feina. Quins són els sistemes de coordinació que trobem a les organitzacions.

La importància d'una estructura organitzativa en una ONL. La necessitat de tenir una estructura organitzativa en una ONL.

Les organitzacions de professionals. L'organització dintre d'un col·lectiu de professionals.

Habilitats: portar reunions. Desenvolupar l'habilitat dels participants per conduir activament qualsevol tipus de reunió.

26 i 27 de març de 19 a 22h. i dissabte 4 d'abril de 9 a 14h.

V. La Gestió dels Recursos Humans en les Organitzacions de Voluntaris

Els recursos humans en les organitzacions de voluntaris. Com motivar a unes persones que donen part del seu temps lliure a una ONL. Alhora, com motivar a la gent que treballa professionalment a aquestes organitzacions. Temes retributius. Definició de llocs de treball.

La relació professionals-voluntaris. Molts cops es fa molt difícil la relació entre els professionals que treballen a una organització, i els que col·laboren voluntàriament amb ella. Com conduir aquestes relacions?



La cultura organitzativa. Què pensen de la nostra organització els membres de la nostra organització?

2, 3 i 24 d'abril de 19 a 22h.

VI. Sistemes d'Informació, Control de Gestió i Avaluació a les Organitzacions No Lucratives

Els sistemes d'informació a les organitzacions no lucratives. Importància de dissenyar un sistema d'informació per la nostra organització.

El control de gestió com a eina per millorar la gestió de les entitats. Com controlem si ens estem desviant dels objectius que ens havíem proposat?

L'avaluació de resultats. Com avaluar els resultats de la nostra gestió al davant de la nostra institució?

Cas: a determinar

7, 8, 21 i 22 de maig de 19 a 22h.

VII. El Canvi dintre de les Organitzacions No Lucratives

Introducció a la gestió del canvi. Com canviar la nostra organització vers uns criteris d'eficàcia i eficiència?

Les resistències al canvi i les estratègies de canvi. Quines resistències podem trobar al canvi?. Diferents formes d'introduir un procés de canvi en una organització.

La direcció de projectes. Una eina que pot ajudar a les ONL a desenvolupar processos de canvi.

La planificació estratègica. La necessitat de llençar la nostra organització de cara al futur. On volem està en el S.XXI?



Cas a determinar

4, 5, 18 i 19 de juny de 19 a 22h. i dissabte 20 de 9 a 14h.

EL TREBALL PERSONAL DURANT EL CURS

Cada participant, durant el curs, treballarà un Projecte de Canvi Organitzatiu per la seva entitat. Per exemple, una nova política de comunicació, unes noves vies de finançament o una reestructuració organitzativa.

Un equip de professors els assessorarà en el procés del seu treball.

EQUIP DE PROFESSORS I DIRECCIO

Disseny i coordinació: Alfred Vernis, professor d'ESADE

Direcció: Toni Puig, Director de l'IMAE

Tutor: Albert de Gregori, Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.

Professorat:

- A. Aguilera*, Direcció de Recursos Humans del Servei Català de la Salut.
- X. Aragay*, Universitat Politècnica de Catalunya: Coordinador Area Serveis Universitaris.
- E. Colet*, Professor d'ESADE.
- X. Creus*, Markèting Systems i Professor d'ESADE.
- E. Espinàs*, Directora Fundació Biblioteca d'Alcúdia.
- M. Farrés*, Directora d'Interès General S.A.
- R. Garcia*, Esteve Química S.A.
- C. Losada*, Professor d'ESADE.
- P. Martí*, Director d'INITS.
- R. Muntaner*, Muntaner Asociados i Professor d'ESADE.
- T. Puig*, Director d'IMAE. Ajuntament de Barcelona.
- R. Quiroga*, Professor d'ESADE.



A. Serra, Cap Secretaria Executiva de la 3a.Tinència d'Alcaldia. Ajunta-
ment de Barcelona.
J. Subirats, Vice-rector Universitat Autònoma de Barcelona.
A. Vernis, Professor d'ESADE.

PREINSCRIPCIÓ

Tots els qui vulguin participar en el curs hauran de fer una preinscripció.

La selecció de participants es farà a partir de la valoració d'una memòria de les seves activitats en espais d'animació i direcció d'ONL. I d'una entrevista perso-
nal.

La preinscripció es tanca el dia **15 de gener**. Les entrevistes es faran el **16 i 17 de gener**.

MATRICULA

20.000 pessetes.

HORARI DEL CURS

Dijous i divendres, de 19 a 22h.
Dissabte de 9 a 14h.

INFORMACIÓ I MATRICULA

IMAE, Institut Municipal d'Animació i Esplai de Barcelona

Matins: Dilluns a divendres, de 10 a 13 hores.
Tardes: Dilluns a dijous, de 16 a 17'30 hores.
Adreça: Carrer de la Ciutat 11, principal
08002 Barcelona Tel. 315 45 51 Fax: 315 43 53



ASSOCIACIONISME
ESPAI, REALITAT,
PERSPECTIVES

JORNADES 14, 15 i 16 MAIG 1992

CASINO DEL CENTRE · L'HOSPITALET
Enric Prat de la Ribera, 337

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET



REFLEXIO DE L'ASSOCIACIONISME I L'ADMINISTRACIO AUTONOMICA A CATALUNYA

Francesc Xavier Marimon, Assessor
Conseller Benestar Social
GENERALITAT DE CATALUNYA

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG/1992



Per donar una idea global del món de l'associacionisme a Catalunya, faré una petita anàlisi de les associacions existents i de l'àmbit en què treballen (cal dir que les associacions a les quals ens referim són totes elles benèfiques o sense finalitat de lucre).

- que atenen l'àmbit de la persona	2243
- culturals i de difusió	6177
- ensenyament, formació i investigació	3561
- assistència social	1307
- salut	249
- ordenació de l'espai ecològic i urbà	1284
- interessos professionals	823
- esportives	6552
- juvenils	1785

	23981

Com vostès veuen, arriben a prop de les 24.000 associacions, en un territori que el componen 6.000.000 d'habitants.

No conec la mitjana que es pugui aplicar a d'altres països, però m'atreviria a assegurar que a Catalunya hi ha, en aquests moments, un alt nivell associatiu que prové d'una tradició històrica encetada amb els ateneus i casals culturals de començament de l'actual segle XX.

El model associatiu, podríem dir que està inculcat dins la mentalitat catalana, és molt corrent que un ciutadà pertanyi a la vegada a diverses associacions que defensen o treballen en el seu entorn diferents objectius. L'associació és un eix de convivència i participació ciutadana usual.

En aquest sentit vull remarcar que durant molts anys, en què la repressió es deixava sentir a casa nostra, van ser precisament les associacions les que van mantenir viu el caliu de la llengua i la cultura catalana, pot ser que aquest fet també hagi contribuït en gran manera a la consolidació de l'associacionisme a Catalunya.

El segon apartat de la meua conferència va adreçat a explicar quina és la relació del món associatiu amb el Govern de Catalunya i el seu interès envers el món associatiu.

El Govern de la Generalitat és molt conscient i coneixedor del valor que representa per a Catalunya tot aquest esforç i treball, que d'una manera voluntària aportan solucions a difícils problemes socials, que enriqueix la nostra cultura, ocupa el temps de lleure i es preocupa per tots els àmbits en què es desenvolupa la persona.

Serveixi com exemple d'aquest reconeixement dels valors associatius, una campanya de caràcter institucional on s'esmenta que la riquesa de Catalunya és la seva gent; evidentment la campanya té una motivació en la capacitat professional i de treball dels catalans, però també és un reconeixement a aquesta gran tasca humana de tots els homes i dones que treballem per millorar la societat catalana.

Partint de l'entesa que el Govern valora els objectius i activitats de les associacions, podem dir avui dia, que una part dels pressupostos del Govern així com d'estructura, serveixen per donar suport a aquesta tasca. L'associacionisme té una doble relació amb la Generalitat, una de tipus administratiu amb el Departament de Benestar Social, a través de la Direcció General d'Acció Cívica, i una altra corresponent al desenvolupament dels seus programes amb el Departament corresponent, Sanitat, Medi Ambient, Esports, Joventut, etc.



La fórmula emprada per aconseguir que aquesta relació sigui harmònica i no pas confusa és la següent:

El Govern de la Generalitat té obertes 60 oficines arreu de Catalunya, principalment a les capitals de comarques i als barris més populosos.

Les oficines denominades d'Orientació de Benestar Social, compleixen dues funcions: la primera informar el ciutadà i gestionar-li les prestacions de serveis a què té dret, la segona és el suport de la tasca de l'associacionisme. El darrer any, 3800 associacions han desenvolupat programes a través de la informació i l'ajut de les OOBs.

La filosofia d'actuació de les OOBs no és esperar la consulta i la visita de l'entitat, sinó que els responsables tenen l'obligació de tenir el fitxer actualitzat d'associacions que treballen en el seu territori i mantenir un contacte directe amb elles a través de visites concertades i assistència als actes que organitzen.

El Govern de la Generalitat ofereix tot un seguit d'ajuts i convocatòries (annex I), que periòdicament surten publicats al DOGC. És fàcil que a les entitats més petites els passi desapercebuda la convocatòria, és per això que les OOBs d'acord amb la classificació de cada entitat (cultural, esportiva, etc.) s'hi posa en contacte per comunicar-li verbalment, donar-li'n còpia i posar-se a la seva disposició per facilitar el tràmit si així ho desitja l'entitat.

A la vegada, l'oficina dona suport en assessorament jurídic administratiu i organitzatiu.

Per portar aquestes oficines se cerquen persones amb un perfil professional, en què destaquí la formació en l'àmbit associatiu, per exemple animadors socio-culturals, vetllant perquè la formació del personal es mantingui al dia i doni resposta adequada en el seu àmbit d'actuació.

Igualment podem dir que les associacions troben en l'OOPS un company d'organització, que els treballa de manera gratuïta, coneix els recursos de l'administració i respecta totalment els seus programes i idearis, ja que la seva funció és només donar suport. Amb aquesta tasca de dinamització dels col·lectius, també actuem en la formació dels seus dirigents.

Aquí encetem una problemàtica important a casa nostra; cada dia és més complexa la gestió de les associacions; la gestió fiscal i tributària, quan s'escau, és difícil per una persona no formada; la pròpia gestió de l'entitat cada vegada requereix un nivell més alt de formació o dels mitjans per adquirir-la; per això el govern ha endegat un programa de formació bàsica, per a tots els Agents Socials que participen a la vida associativa del País. Aquest programa recull un ampli ventall de temes, i cada col·lectiu que ho destgi, pot triar els que cregui més adients per adquirir els coneixements necessaris per al millor desenvolupament de la seva tasca. En la documentació que acompanya aquesta comunicació, trobaran el catàleg de formació que s'ofereix a les entitats. (ANNEX II).

Aquesta formació es dona en el lloc d'origen de la demanda i acomodant-se a l'horari que les entitats suggereixen millor per a elles. La formació rebuda dona dret a un reconeixement per part de l'administració a través d'un títol que ho acredita, i si aquestes persones animades pels coneixements adquirits, volen continuar formant-se per obtenir una llicenciatura (en aquests moments a Catalunya, hi ha 5 escoles de lleure) en gestió d'entitats, animadors socio-culturals, etc., la formació rebuda a través dels nostres cursos queda reconeguda a través de crèdits que els faciliten la matriculació i convaliden les hores ja rebudes de formació.

A través d'aquesta campanya de formació, que ja fa 8 anys que funciona, i el suport de les oficines de Benestar Social, creiem facilitar en gran manera la gestió de les entitats i establim amb elles, una relació de diàleg molt directa i d'estreta confiança.



Igual que el problema de la formació dels gestors de les entitats, apreciem també una forta mancança a Catalunya en el tema associatiu, que és el de les infraestructures, tant immobles com mobles. Potser per l'alt nombre d'entitats que tenim, ja es veu, a simple cop d'ull, la dificultat perquè totes elles tinguin allotjament; la realitat és que moltes d'aquestes associacions viuen (en el sentit metafòric de la paraula) rellogades dins d'altres entitats o empreses que les admeten de bon grat o les suporten, segons els casos. Evidentment, això fa que la seva vida sigui complexa, difícil i plena de precarietats. Igual que dificulta la vida associativa la manca d'espai propi, per gestionar i portar a terme les pròpies activitats, també la dificulta la mancança de diferents béns mobles, que avui dia podem considerar indispensables, com poden ser: télex, fax, teletext, ordinador, fotocopiadora, biblioteca especialitzada, etc, béns que la majoria d'entitats, i sobretot les d'àmbit més petit o local, tenen dificultats per adquirir.

Per això el nostre Departament ha iniciat un programa, que m'atreveria a qualificar d'ambiciós, amb la voluntat de solucionar aquesta doble problemàtica.

La solució són els anomenats Hotels d'Entitats, grans superfícies habilitades per a oficines, amb equipament i serveis comuns. A tall d'exemple, el primer que hem creat té una superfície de 2400 m², 80 despatxos individuals, 6 sales de treball, 5 sales informàtiques i de consulta, una gran sala d'assemblees i sala de traducció simultània: tot un seguit de serveis que trobarem relacionats a l'annex III i que ens ha servit d'experiència pilot i ens ha animat a projectar-ne de nous en el territori de Catalunya. Aquest del qual ara parlem és a Barcelona; tanmateix, en aquests moments, s'estan finalitzant els de Girona i dos més a Barcelona, el de Gràcia i el Poblenou, i tenim el projecte redactat de dos més a Sant Boi i Lleida.



Cal fer un esment especial a la tasca de l'associacionisme en el camp del voluntariat, sobretot el social. En aquest àmbit, que ens preocupa molt i que valorem molt per la seva actuació, s'ha endegat una iniciativa parlamentària, que en aquests moments s'està debatent en el Parlament Català: la creació de l'Institut Català del Voluntariat. A Catalunya té prou

identitat, i el formen un nombre tan important de persones que hem cregut necessari donar-li un tractament específic i dotar-lo d'un marc legislatiu adequat.

L'Institut Català del Voluntariat, a partir de l'aprovació de la llei, que com he dit abans és molt propera, donarà suport a les associacions de voluntariat. L'Institut té com a característica primordial, tenir personalitat jurídica pròpia, i estar gestionat conjuntament pel món associatiu i l'administració, sense que aquesta última es reservi la majoria en el Consell Rector, donant l'oportunitat al món del voluntariat de treballar amb total independència política en el desenvolupament dels seus objectius i programes.

Com veureu en l'anterior exposició; tot aquest suport és en l'àmbit de funcionament administratiu. En el camp dels programes concrets, cada associació s'adreça al Departament que li correspongui. Més endavant; quan parli de la gestió de serveis, ja els posaré alguns exemples.

En tota aquesta actuació de suport, predomina en la voluntat del govern de Catalunya, la idea de no immiscuir-se en la vida i programes de cada associació, respectant al màxim la seva autonomia i independència, perquè creiem que un nivell alt d'intervencionisme anul·la en bona part les iniciatives del món associatiu.



QUIN ÉS EL PAPER DE L'ASSOCIACIONISME EN LA SOCIETAT CIVIL I LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES?

Les associacions a Catalunya són representatives d'un alt nivell de participació ciutadana. El teixit associatiu, com he dit abans, és força ampli i les seves activitats representen una gran col.laboració per al compliment dels objectius de les Administracions Públiques, que no són ni han de ser altres que els que vol assolir la ciutadania en general.

En analitzar quina és l'aportació de les associacions als objectius generals i específics dels poders públics a Catalunya, vull destacar especialment que les associacions tenen les següents funcions:

a) Prendre iniciatives: les associacions prenen iniciatives d'accions que moltes vegades haurien d'haver estat preses pel sector públic, quan aquest no s'hi ha sensibilitzat.

Les associacions proporcionen contínuament corrents innovadors i de resposta popular a les noves necessitats i àrees d'interès social. En aquest sentit, tenim moltes associacions dedicades a la problemàtica de la SIDA, la problemàtica dels immigrants, dels jugadors... Varen caldre les iniciatives d'aquestes associacions perquè el sector públic comencés a preocupar-se seriosament d'aquests problemes.

b) Fomentar l'esperit crític: les associacions contínuament donen tocs d'atenció a les Administracions Públiques i a la ciutadania en general sobre el grau d'insatisfacció que es pot tenir sobre determinats problemes o serveis.



L'important és que aporten una crítica constructiva a la gestió de les Administracions, ja que no solsament es limiten a posar en evidència les mancances sinó que, amb les seves activitats, hi aporten propostes de solucions. Cal destacar que les associacions a Catalunya són força independents políticament i aquest fet afavoreix el diàleg que puguin tenir amb les diverses Administracions.

c) Participació: Les associacions ofereixen un canal obert, lliure i autònom de participació ciutadana. Donen l'oportunitat a les persones de participar democràticament en el si d'una associació per un objectiu comú i fomentar, en general, l'esperit solidari de la població. Per mandat constitucional, les associacions participen en l'elaboració de les disposicions que les afectin.

Catalunya té competència legislativa en moltes matèries, i el seu Govern compta amb la col.laboració de les associacions en l'elaboració de lleis que tinguin relació amb la seva activitat. També són consultades i participen en l'elaboració de decrets i altres disposicions.

d) Complementació i solidaritat: les associacions a Catalunya ofereixen tot un seguit de serveis als ciutadans. Moltes vegades aquestes activitats representen una complementació a l'activitat del sector públic. Molt sovint les associacions presten serveis per delegació expressa de les Administracions.

En matèria de Serveis socials, per exemple, la LLei 26/85 de Serveis Socials del Parlament de Catalunya estableix l'obligació que la Generalitat estableix gradualment concerts de cooperació o col.laboració amb les associacions privades que es dediquin als serveis socials. Es contempla, també, en la mateixa LLei, l'atorgament de subvencions a les entitats sense finalitat de lucre i la possibilitat de cedir-los equipaments públics per complir les seves finalitats.



Referent a la gestió per part de les associacions de competències o programes de l'Administració, s'estableixan convenis per citar un exemplar clar del funcionament d'aquest tipus de convenis, en document annex IV trobaran el programa adreçat a la gent gran gestionat per 4 grans associacions: Càritas, Creu Roja, CONEX i Amics de la Gent Gran i que inclou la participació de nombrosos grups, tant d'associacions com d'entitats locals. A la vegada per als programes de les associacions que representen el Sector que Benestar Social cobreix s'ha invertit més de 20.000 milions i han arribat a 2028 de les associacions.

El Departament de Benestar Social té, en l'actualitat, subscrits convenis de col.laboració amb 166 entitats.

LA SOCIETAT CIVIL

Angel Castiñeira

**Professor de Filosofia a la Universitat
Ramon Llull i investigador al Centre
d'Estudis de Temes Contemporanis**

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992

(AA.)

ASSOCIACIONISME

Voldria començar la meua intervenció fent referència a un fet aparentment allunyat del tema que avui ens reuneix aquí. Els actuals estudis sobre filosofia política detecten en tots els països de l'Occident desenvolupat un mateix fenomen: la revolta dels individus contra els seus sistemes de govern. Just quan hem assolit el més alt grau de democràcia, just quan gaudim d'un major benestar és quan hom sent de manera més acuciant un profund sentiment de desarrelament, de desvinculació pels afers públics. L'abstenció, probablement, fora el símptoma privilegiat d'això que dic. Els homes i dones de les societats post-industrials, vertebrats políticament en sistemes heretats del liberalisme, hem fet nostres valors com la privacitat, la lliure iniciativa, l'individualisme, l'esperit de superació, l'assoliment de l'èxit professional, el conreu de la nostra personalitat, una preocupació utilitarista de la vida, la importància dels resultats pràctics o el valor monetari del temps. I no ens ha anat malament del tot. En molts aspectes hem aconseguit un alliberament (sexual, religiós, polític, econòmic, etc.), la qual cosa era la prova fefaent que demostrava el grau d'autonomia i independència assolit.

Paral·lelament a aquestes conquestes, hem reclamat o hem consentit atorgar a l'Estat una colla de funcions assistencials. Noves i constants competències en educació, gestió dels serveis públics, producció o consum d'armaments, sanitat, justícia, policia i vigilància, oficines fiscals i tot un munt d'altres serveis que ens han descarregat d'antics drets civils que encotillaven la nostra vocació "individualista".

Hem dividit així radicalment l'esfera pública de l'esfera privada, i encara més, hem amotllar en gran part l'estructura de l'esfera pública (l'Estat) a les expectatives dels nostres interessos privats. Fins al punt que ja no ens cal parlar de "bé comú". Tenim prou amb imaginar l'espai polític com aquell que respon a l'interès comú, essent aquest el producte de la suma total dels interessos privats de cada individu. Amb un dèbil consens polític, limitat sovint a qüestions de procediment, hi ha prou per sostenir la coherència del sistema. Això que dic és moneda corrent a casa nostra. Però amb la peculiaritat que de avui ja no és només una consigna liberal, sinó que insignes intel·lectuals i polítics socialistes ho proclamen també als quatre vents.

Però si tot això ha estat així i s'ha considerat bo i beneficiós, com és llavors que els homes i les dones de les societats post-industrials manifestes llur menyspreu i abstencionisme vers l'àmbit polític? Per què avui l'anomalia política és una anomalia de legitimitat? Per una raó molt clara. Perquè se'ns ha volgut fer creure o ens hem volgut convèncer que som tan sols un grup d'individus sense res més en comú que un mínim govern. El que ens ha mancat és la integració. En el nostre somni d'èxits individuals hem oblidat que érem membres d'un grup, d'una comunitat. La por a la dependència o l'anhel d'autonomia ens ha dut potser a una fragmentació extrema del món, que avui posa en perill la nostra pròpia individuació.

Allò que els filòsofs polítics detecten en l'actualitat és precisament aquest dèficit d'integració que amenaça la mateixa dignitat personal. Les societats avançades afavoreixen el desarrelament geogràfic, la mudança sovintejada de la nostra comunitat nadiua, el desarrelament social, el canvi de situació social, laboral, cultural i econòmica entre pares i fills amb la consegüent pèrdua o transformació de costums, normes i modes de vida; el desarrelament matrimonial-familiar, derivat de l'augment de separacions, divorcis, noves núpcies, de la incorporació de la dona al treball, etc.; i el desarrelament polític, derivat d'una creixent mobilitat electoral, de la decadència de les lleialtats partidistes tradicionals o àdhuc de l'aparició del model elector-consumidor que triaria entre diverses ofertes-programes electorals.

Davant d'aquests nous fenòmens, entre l'acció individual i l'acció de l'Estat, hem menystingut el reforçament moral dels grups i de les associacions, que eren les cèl·lules claus que donaven cohesió social. I tanmateix, sense la seva aportació es fa difícil imaginar com serà possible avui assolir una nova legitimitat de la política democràtica. Sense la seva aportació no es produirà un canvi de mentalitat capaç d'harmonitzar l'exaltació privada i la contribució pública. Sense aquesta ecologia social que segreguen les associacions es fa impensable superar l'actual cultura egocèntrica. Però a l'ensem, tampoc l'Estat sense les associacions sembla capaç avui d'augmentar el sentiment de pertinença urbana i la consciència cívica. Si a més resulta que altres organismes i institucions culturals i educatives han passat a convertir-se en instruments al servei de l'èxit professional individual, llavors l'única tradició cohesiva possible -fora del vell nucli familiar- està avui fonamentalment en mans de la societat civil.

Vet aquí la immensa responsabilitat del món associatiu a favor del manteniment de la civitas. Avui molts annalistes reconeixen les mancances polítiques de l'individualisme, fins i tot hom denuncia la seva condició d'obstacle per a l'expansió dels ideals democràtics. I en això, tan insolidari i competitiu és l'individualisme defensat pels conservadors com l'individualisme defensat pels socialistes. Sembla, doncs, que des d'una concepció tancada o aïllada del subjecte és fa impensable la solidaritat. D'aquí que el veritable repte actual consisteixi a resoldre la difícil qüestió de com aconseguir alhora éssers autònoms i solidaris evitant-ne tant l'individualisme autista com el col·lectivisme ofegant.

Però justament és aquest el rerafons filosòfic que ens ensenyen les vivències associatives: que no hi ha autonomia possible sense el reconeixement implícit d'una trama solidària, és a dir, d'una vida compartida intersubjectivament.



I a l'inrevés, que una solidaritat veritablement moderna (val a dir: veritablement alliberadora dels subjectes) ha de partir d'una individualitat emancipada i autònoma. L'aportació autènticament original de la societat civil rau en mostrar-nos que tots som constitutivament interdependents i que per tant la meua llibertat és la mesura de la llibertat i del benestar de tots els meus conciutadans. El correctiu pràctic -que jo ara teoritzo- que l'associacionisme imposa a l'individualisme social-liberal imperant prové de dues constatacions:

1) La de que el jo només arriba a individualitzar-se per mitjà de la socialització. Val a dir, que el jo és, per naturalesa, intrínsecament social. Sense un nosaltres previ, sense un reconeixement mutu no hi ha manera de segregar un jo reflexiu.

2) La de que aquesta autèntica emergència del jo, no només suposa l'etapa ja descrita de socialització-reconeixement, sinó alhora la possibilitat d'immersió voluntària del subjecte en un projecte social compartit. Val a dir, en l'existència d'un marc general que faci possible l'existència d'aquelles condicions en què tot subjecte pugui participar en una etapa d'interacció cívica.

Breument, assoleixo la categoria de subjecte/persona quan sóc reconegut com un jo (condició 1) i quan asumeixo (i em permeten assumir) la responsabilitat solidària de ser part integrant de, i de voler actuar en un espai cívic comú (condició 2).

Vet aquí allò realment genuí de l'espai associatiu. Es en ell on veritablement és possible el pas que va del reconeixement ("m'accepten") vers la solidaritat ("sóc capaç d'assumir el paper dels altres").

El que hi ha d'autènticament revolucionari en l'experiència associacionista, doncs, no és tant la tasca particular, l'objectiu material concret a que s'adreça sinó el mecanisme personalitzador que posa en marxa. La dignificació cívica de la persona, obtinguda en el marc associatiu, no prové tant de si l'activitat realitzada és cultural, religiosa, política o esportiva, com dels factors que genera el mateix marc. Participació, solidaritat, responsabilitat, codependència, integració, enfortiment de la identitat, compromís, etc. són valors propis de tota acció associativa. El veritable compromís polític -en el sentit aristotèlic del terme- comença molt abans de l'actual sistema de partits i de la maquinària electoral. Comença amb iniciatives reduïdes, organitzades per i per a persones concretes que aconsegueixen una transformació individualitzada de llurs realitats. L'engranatge de la participació, vertebrat en les seves mil formes possibles, deixa una petjada perenne en els individus. Es, en definitiva, la llavor de la democràcia. Però, insisteixo, no una democràcia reduïda a la seva vessant política, sinó a un estil de vida que només pot conèixer aquell que ha format part d'un ateneu, d'un casal, d'un centre d'estudis o d'un esplai. Es l'estil de la solidaritat i del treball en comú. Es, al cap i a la fi, el redescubriment de la comunitat.

Just és aquesta la mancança més aguda dels estats moderns; l'absència de vinculació comunitària, una crisi de legitimitat que amenaça amb acabar de desfer el tènues lligams cívics que encara resten. ¿Es també aquest el nostre cas? ¿El cas de Catalunya?. Aparentment el nostre cas semblaria haver d'ésser encara més greu. Perquè la societat civil catalana no compta amb un estat propi, sinó que secularment s'ha sentit majoritàriament aliena a una estructura estatal distinta, quan no oposada, a la seva pròpia identitat nacional. Aquesta orfenesa d'Estat, alhora que la constant barreja cultural derivada d'un elevadíssim índex d'immigració ¿no haurien estat motius suficients per acabar de desvertebrar la nostra identitat cívica? ¿Com és, doncs, que els catalans mantenim encara un fort grau de cohesió, una voluntat col·lectiva gelosa de les seves senyes d'identitat? Perquè aquesta voluntat de ser s'ha materialitzat en clubs esportius, en grups corals, musicals o dansaires, en escoles, en esglésies i monestirs, en centres excursionistes i centres d'esplai, en ateneus, en associacions de veïns, en grups de teatre, en tradicions literàries i artístiques i fins i tot en celebracions populars. La nostra experiència ens demostra que la consciència comunitària de poble és anterior i prèvia a la de la seva estructuració política. O dit d'una altra manera, la voluntat de participació ciutadana vehiculada a través de la xarxa associativa ens ha permès als catalans sobreviure malgrat l'absència, en el passat, d'un marc polític democràtic. Vet aquí una lliçó avui desatada.

Tanmateix, la paradoxa actual que determina el futur de la societat civil sembla la contrària, L'amenaça de la seva agonia sembla curiosament provenir del mateix marc democràtic. En efecte, és avui, quan la Generalitat i els ajuntaments democràtics han assumit una part de les funcions de l'estat, quan potser hem començat a substituir la participació voluntària per la participació organitzada, planificada i subvencionada des de les administracions. I és aquesta "domesticació" de la societat civil la que pot significar la seva acta de defunció. Traspasar la iniciativa ciutadana a les administracions és col·laborar encara més en la substitució de la democràcia participativa per una democràcia simplement representativa. Emperò, una democràcia sense participació pot esdevenir en alguns casos, quelcom més nociu que una voluntat de participació ciutadana sense un marc democràtic. Aquesta és la trista lliçó del present i l'amenaça del nostre futur. El món associatiu és una veritable escola de democràcia que, en cap cas, està renyida amb l'acció professional del polític. Més aviat al contrari, el món associatiu ha estat i hauria de ser la cantera natural dels polítics. Però quan avui es trenca aquest lligam, quan l'acció política es desenvolupa al marge o substitueix l'acció ciutadana, la societat pot acabar per pagar un preu molt elevat. El repte del futur -tant de la societat civil com de l'actual marc polític- passa per saber reconciliar de nou societat i poder. I això al capdavant suposa substituir la pura representació per la plena participació. Suposa, des del punt de vista ideològic la superació del pur individualisme liberal per un comunitarisme integrador que harmonitzi alhora autonomia i solidaritat.



ASSOCIACIONISME

Suposa des del punt de vista polític retorn tota la sobirania al conjunt de la ciutadania. ¿Significa això un desmantellament del model assistencial de les administracions locals, autonòmiques i estatals? Al contrari. Suposa lliurar redistributivament a la societat aquells mitjans i infraestructures adients per que, per procediments equitatius, ella mateixa pugui organitzar-se. La reconciliació, doncs, entre poder i societat; entre autonomia i solidaritat; entre representació i participació, exigeix encara un quart binomi, el de la reconciliació entre justícia i eficàcia. I a hores d'ara, no tenim per que suposar que l'Estat hagi de ser més eficaç que la mateixa societat.

**ASSOCIACIONISME A
L'HOSPITALET 1960 - 1982**

**Clara Parramon i Joan Camós
Centre d'Estudis de
l'Hospitalet**

PONENCIA PRESENTADA A LES
JORNADES "ASSOCIACIONISME: ESPAI,
REALITAT I PERSPECTIVES"
MAIG / 1992



ASSOCIACIONISME

ASSOCIACIONISME A L'HOSPITALET 1960-1982

El que presentem en aquesta ponència, és el conjunt de reflexions, fruit dels debats que al llarg d'aquests anys hem mantingut l'equip d'historiadors que treballem, des del Centre d'Estudis, en els tallers d'història local.

Els tallers són l'aplicació de la història oral per recuperar la història de l'associacionisme del barri, a partir d'un grup de veïns que participaren directament o indirectament en el procés històric i que al llarg de vuit o deu sessions confronten les diverses visions que sobre la pròpia història tenen. És un mètode lent i el debat sobre la pròpia història no s'acaba tampoc en el taller.

En aquest moment ja s'ha publicat el de Gornal i Bellvitge, s'ha realitzat el de Collblanc-La Torrassa i parcialment el de Can Serra, s'ha fet el recull de documentació i previsió de treball de Florida, Pubilla Casas i Sanfeliu, encara estan per iniciar els de Santa Eulàlia, Centre i Sant Josep.

Al llarg d'aquests anys s'han fet també monografies sobre barris, com Sanfeliu i Santa Eulàlia, publicades a Quaderns d'Estudi, però cal dir que estem encara lluny de tenir globalment estructurades totes les dades.

Ens manquen dades d'història oral, el recull documental encara és incomplet i falta la reflexió específica del moviment associatiu dels barris on no s'ha iniciat el taller.

Volem dir també, que al preparar aquesta intervenció per les Jornades, ens hem adonat de la quantitat de factors que intervenen i de la multiplicitat de l'associacionisme a la ciutat. Som conscients de que ens limitem a unes pinzellades.

Es tracta, per tant, d'un seguit de propostes per a començar a reflexionar sobre l'associacionisme a la ciutat en aquests vint anys, que foren anys claus pel tema.

Desitgem que el debat pugui contribuir a aquesta reflexió, a rebatre, a introduir, a ampliar elements per a l'anàlisi.

Totes les aportacions que es facin, a l'entorn d'aquests anys, pensem recollir-les, a fi que el treball dels tallers pugui donar-nos una visió estructurada del que ha estat el procés associatiu d'aquests anys.

1. Referències comunes per un marc general de reflexió.

Foren aquests vint anys de grans canvis a tot l'estat- fi de l'autarquia, pla d'estabilització, desenvolupisme tecnòcrata- els que afectaren profundament a Catalunya i transformaren radicalment L'Hospitalet -entre 1960- 1982 el saldo migratori a la ciutat fou de 148.781 persones, entre 1940 i 1960 fou de 60.176-. Són, d'altra banda, canvis coneguts per tots nosaltres, als que ens referirem molt breument, per emmarcar alguns elements d'anàlisi del moviment associatiu.

L'emplaçament fronterer de L'Hospitalet respecte Barcelona és un factor bàsic per explicar el vertiginós creixement demogràfic en que es trobava immers el nostre terme municipal des de la dècada dels cinquanta (vegeu doc. 1). En la mesura que el nostre municipi encara comptava amb molt de sol agrícola o susceptible de ser urbanitzat, es convertia, un cop més, en espai privilegiadament situat pel malassentament de les grans migracions rurals, atretes per la indústria de Catalunya que desbordaren la capital catalana pel cantó de ponent.

Els petits i grans negocis immobiliaris empaitaven el poder municipal per que crees sol urbà arreu. En els anys cinquanta el barraquisme, sobretot al llarg de la carretera de Collblanc, a Sanfeliu i a La Bomba fou característic de la ciutat. La febre constructora la inicià l'Obra Sindical amb als blocs de Caudillo (plaça Guernica), l'any 1957 amb els blocs Onésimo Redondo i l'any 1960 amb els de Ciudad Condal a Sant Josep. A la dècada dels seixanta serà ja la iniciativa privada la que anirà ocupant tot l'espai físic de L'Hospitalet, molt especialment entre 1960 i 1973, quan les previsions municipals per la ciutat es proposaven arribar a 650.000 habitants i que corresponen als anys d'alcaldia de Matias España Muntadas. Els anys de la Nueva España-Isabel La Católica.

El creixement urbà de la ciutat arribà a la seva xifra màxima l'any 1981 amb 295.074 habitants i fou resultat de Pla Comarcal de 1953 que es concretà en les revisions i aprovacions dels plans parcials per a tots els barris. El primer presentat a informació pública fou el de Collblanc-La Torrassa a juliol de 1970. Alguns d'aquests plans eren presentats quan el teixit urbà estava en fase avançada o quasi totalment realitzat, pretenent, principalment, legalitzar situacions de fet, quan les densitats de població permeses s'havien disparat i els espais per usos públics estaven practicament esgotats. Pubilla Casas, Centre-Sant Josep, Collblanc-La Torrassa, Florida o Provençana en son mostres genuïnes. Altres plans (Can Serra, Bellvitge, Gornal, Gran Via Sud) definien actuacions amb coeficients d'edificabilitat a gust de les constructores i donant lloc a les construccions en alçada que configuren els polígons urbans de L'Hospitalet. La paralització dels blocs a Bellvitge fou possible ja que la immobiliària, en els seus comptes, suposava que el barri tenia 12 Ha. més.

Aquests potents negocis immobiliaris, coincidents en el temps amb la construcció d'alguna que altra mostra dels anomenats, a l'època, edificis singulars, eren presentats com un intent de transferir al teixit urbà, les ànsies de "modernització" que fomentaren moltes aspiracions col·lectives dels anys seixanta. L'Hospitalet s'incorporava a la cultura de masses, des de les identitats canviants de l'antic poble que estava sortint de pagès, i des del desarrelament i l'anonimat dels nousvinguts (vegeu doc. 2). La societat de consum penetrava també a Collblanc-La Torrassa que abans del franquisme havia

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

conegut una potent vitalitat social conecteda als barris barcelonins de Sants i La Bordeta, ara formava part d'un mateix continuum urbà amb l'Hospitalet Centre.

Del "miracle" dels seixanta hi participaren a L'Hospitalet, immobiliàries, constructors, propietaris de sol, i l'ajuntament no aconseguí atreure volums importants d'inversió industrial, única estratègia per pal·liar els grans dèficits del pressupost municipal. Els dèficits de serveis de tota mena es multiplicaven al voltant d'una població activa poc alfabetitzada, dedicada majoritàriament a la indústria i als serveis, en llocs de treball poc qualificats i molt treball domèstic, el més sovint fora del municipi. La consecució de la vivenda fou l'objectiu primordial, per a molts, fins ben entrats els setanta. Aquestes condicions socioeconòmiques foren singularment idònies per a que gran part de la població es veiés molt afectada per la crisi econòmica i la ferotge reconversió industrial posterior. A mitjans dels anys vuitanta a L'Hospitalet s'arriba a un 30% de la població activa aturada.

Un període de grans transformacions demogràfiques, econòmiques, socials, culturals i polítiques. Però, el nou paisatge urbà, els canvis en el territori, fou probablement l'àmbit en el que a L'Hospitalet es percebia més agressivament la radicalitat del procés. També el marc polític contribuí decisivament a que la progressiva consciència dels drets del ciutadans respecte a unes condicions de vida dignes, les inapel·lables reivindicacions respecte d'aquell nou paisatge urbà, s'emmarquessin en un context polític més ampli (l'Assemblea Democràtica de Catalunya 1971 i l'assassinat de Carrero Blanco 1973, serien punts de referència). El moviment associatiu, a L'Hospitalet, assolí a la dècada dels setanta, una força social i un protagonisme ciutadà creixents en la lluita per la democràcia.

La davallada de la dictadura i fins a les primeres eleccions municipals democràtiques, fou un període en el que aquell moviment associatiu s'estava transformant en moviment ciutadà, al temps que, al final del període objecte de reflexió, apareixen ja els símptomes de la crisi que caracteritzà els primers vuitanta.

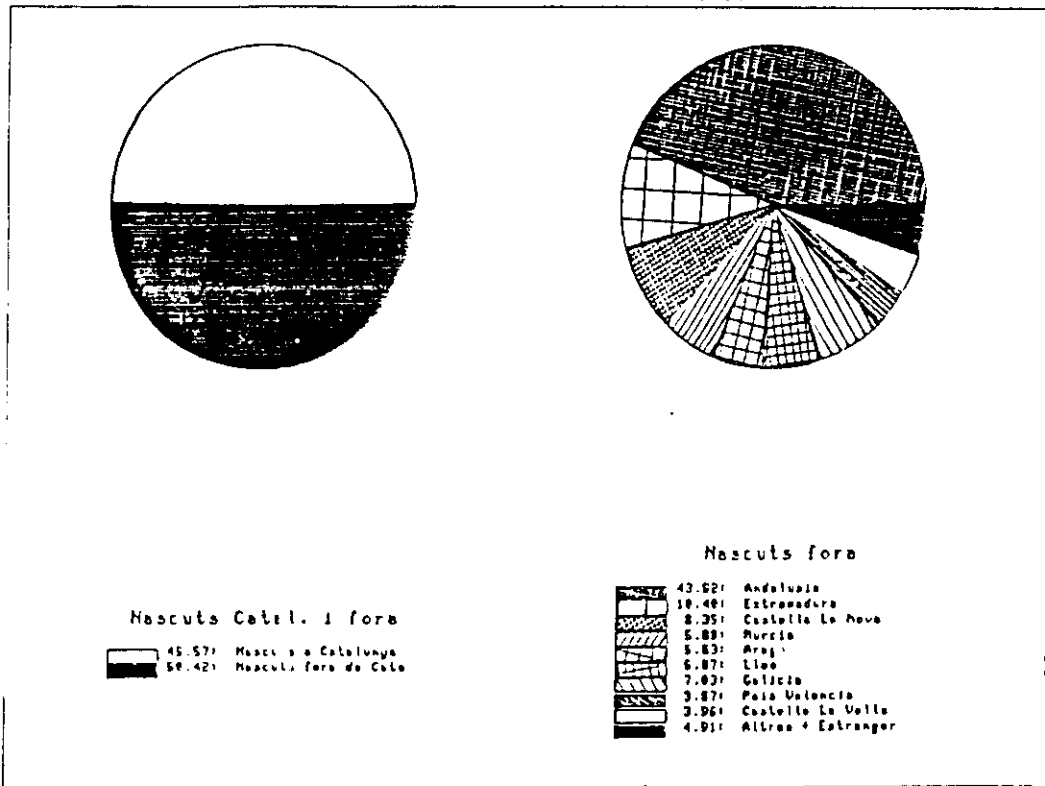
El període 1960-1982 podria, en certa manera, conceptualitzar-se com un dels diferents cicles que ha recorregut a la nostra societat el moviment associatiu, i que es correspon amb el final de la transició, el final de la segona onada immigratòria i l'exteriorització d'una forta crisi econòmica.

EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DELS BARRIS DE L'HOSPITALET

BARRIS	A N Y S				
	1.950	1.960	1.970	1.975	1.981
Centre	12.500	19.725	18.015	23.939	26.462
Sant Josep			13.682	19.424	22.651
Sanfeliu			2.705	3.745	6.792
Collblanc-Torrassa	33.260	46.892			
Collblanc			31.005	30.220	28.162
Torrassa			35.737	32.904	29.405
Santa Eulalia	13.733	20.447	19.383	27.627	36.855
Florida		27.630	53.364	53.690	52.243
Pubilla Cases		8.119	42.394	45.467	36.311
Can Serra			2.756	8.431	12.374
Bellvitge			15.722	30.559	31.584
Poblenou Gornal				1.579	8.472
Gran Via			5.867	4.456	
Gran Via Sud					876
Conj. Res. Gran Via					2.888
TOTAL MUNICIPI	71.580	122.813	240.630	282.141	295.074

Fent: NEGOCIAT D'ESTADÍSTICA Doc.1

NATURALESIA DELS HABITANTS - 1981



(A.A.)

ASSOCIACIONISME

2. Aplicabilitat d'alguns conceptes a la visió global del període.

Dels seixanta als vuitanta es generen un seguit de conceptes en relació a l'associacionisme, que precisarem tot seguit per aclarir-ne l'ús en aquestes reflexions.

Associacionisme: Pràctica associativa entorn a una entitat.

Moviment associatiu: La pràctica associativa genera una capacitat de convocatòria que va més enllà del soci actiu de l'entitat. Pot comportar coordinació entre entitats d'una mateixa tipologia.

En alguns cassos es genera moviment associatiu puntual sense que hi hagi una entitat que el promogui. El grup de persones que l'encapçalen, en general, no té continuïtat.

Moviment ciutadà: Els moviments associatius diversos es coordinen en base a objectius-interessos comuns, i aconsegueixen generalitzar la participació de la majoria de sectors socials, incorporant en el procés a entitats aïllades.

Podriem dir que fins a la transició cap a la democràcia:

- Existeixen entitats ben diverses que treballen aïlladament.
- Sorgeixen els inicis de diferents moviments associatius encapçalats per una entitat.
- Apareixen les primeres coordinacions entre entitats d'un mateix tipus.

El període de transició cap a la democràcia:

- Es creen noves entitats en un procés de consolidació associativa general.
- Es consoliden alguns moviments associatius.
- En diferents moments els moviments associatius es transformen en moviments ciutadans.

3. Sobre els orígens:

A L'Hospitalet, abans dels seixanta, hi havia entitats de caire ben divers, algunes de llarga tradició, expressió totes elles dels diferents teixits socials que havien articulats el desenvolupament social de les tres comunitats o barris que poblaven el territori municipal: El Centre, Santa Eulàlia i Collblanc-La Torrassa.

En Carles Santacana ja ens ha donat prou elements, i aquí no entrarem en l'anàlisi, més que per assenyalar alguns aspectes relacionats amb la dinàmica general del període 60-80 i que afectaren aquelles entitats arrel dels canvis que es produïren en aquestes dècades.

Les entitats amb més tradició històrica, ubicades al Centre i Santa Eulàlia, seran criticades pels sectors joves d'aquests barris, pel seu encarcament, la seva manca de representativitat i el seu estancament (algunes arribaran fins i tot a desaparèixer, com el Cassino de Santa Eulàlia). En altres cassos, com Univers-Pimpinela, de Collblanc-La Torrassa, arribaran a coordinar-se amb entitats sorgides en els seixanta i contribuiran a estendre el moviment ciutadà de finals del setanta.

A la dècada dels seixanta aniran apareixen algunes entitats de tipologia ben diversa: esportives, culturals, recreatives, ètniques.

- Foren entitats de nova creació, que aparegueren als barris de recent creació, però també, en alguns cassos, als barris més antics.

- Foren expressió de noves identitats emergents en funció de les profundes transformacions de l'època i que es manifestaren de forma diversa segons la pràctica associativa s'estructurés entorn al terreny cultural i artístic, el més propiament ètnic, el recreatiu, l'esportiu...

- Als barris més antics, les pràctiques associatives que emergeixen podien d'una banda correspondre a talls generacionals, en el marc d'aquell context de canvis globals (alpha 63), i d'altra banda exterioritzar expressions identitàries en relació a la cultura catalana i inspirant-se en molts cassos en models preexistents, aquest model s'havia ja iniciat als anys cinquanta (U.E.C. 1952, Esbart Sant Isidre 1951, Orfeó Canigó 1955, Agrupament Escolta Sant Isidre 1957,). Els immigrants a aquests barris, no participaren d'aquest ventall associatiu previ o de nova creació, sinó que tendiren més a comportaments com els que ens referirem tot seguit en relació als barris "nous", iniciant altres tipus de pràctiques associatives, com la Penya Taurina Los de Ayer y Los de Hoy (La Florida 1967), Penya Diego Clavel, les futbolístiques com la Luis Del Sol (Pubilla Casas 1964) o les colombofiles.

- Als barris que es poblaren vertiginosament a partir dels seixanta, les primeres pràctiques associatives foren mostra de la progressiva articulació d'un teixit social pràcticament inexistent fins feia pocs anys. La creació de nous sistemes de relació podia provenir del comú assentament rural anterior, de les noves relacions de veïnatge, de la participació en activitats religioses col·lectives de les parròquies, de les iniciatives de membres d'organitzacions franquistes, etc. (penyes esportives, penyes flamenques, grups parroquials, associacions de "cabezas de familia" ...)

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

- Es generaren també formes embrionàries de moviment associatiu, encara que no impliquessin una pràctica associativa continuada, ni es concretessin en cap entitat, per exemple a l'entorn d'activitats festives de carrer, o per fer front col·lectivament a problemes bàsics, estafes de vivendes, manca d'aigua corrent...

- Es pot afirmar que, en general, es tracta d'entitats que van apareixent i desenvolupen la seva activitat en solitari i difícilment gaudeixen de locals apropiats. Ben sovint la seu social es un bar. Quan neixen entorn de la parròquia acostumen a diversificar el seu ventall d'activitats, culturals i recreatives, amb més o menys presència d'elements confessionals i quan la parròquia comptava amb espais propis podien tenir més resolt el problema del local.

- Aquestes entitats, inicien un tímid i sovint infreqüent sistema de relacions amb el poder polític local. Foren els programes culturals, festius i esportius que l'ajuntament posava en pràctica els que puntualment promovien aquest tipus de relació, com les Setmanes Culturals i les Festes Majors. En alguns cassos, activitats concretes de certa envergadura i d'iniciativa no municipal aconseguiren un o altre tipus de suport municipal (competicions de futbol, festivals flamencs en alguns cinemes... Les entitats amb tradició als barris més antics si tenien una relació de suport municipal en els seus programes d'activitats.

- Els grups d'edat es distribuïen segons la tipologia associativa, sent potser les entitats ètniques no catalanes les que aplegaven els sectors més adults, les esportives combinaven diverses edats, segons l'esport i les culturals-recreatives eren més protagonitzades per sectors joves. Entre els adults, primarà significativament la presència masculina.

La població infantil podia ser motiu d'activitats específiques per part d'alguna entitat, al temps que des de l'iniciativa d'alguna empresa privada s'endegaren programacions de concursos diversos.

- Fins a finals de la dècada dels seixanta estem davant d'una associacionisme dèbil, no coordinat i bastant minoritari. Tret de les entitats amb tradició - potser també algunes de nova creació - dels barris antics, no es pot afirmar que l'adscripció territorial definida fos un referent significatiu. Avui dia, amb tota naturalitat, relacionem les entitats de l'època per barris.

La identitat de barri, que probablement és de les qüestions més consolidades a L'Hospitalet, no es construirà densament a tots els barris fins els setanta. Possiblement per algunes penyes esportives o flamenques el barri no era en els seus inicis un signe d'identitat. Les parròquies si tenien el seu àmbit d'acció i les entitats que nasqueren al seu voltant, es probable que

incorporessin aquest referent territorial més ràpidament. El Centre Social de la Florida (1961) és un clar exemple. En altres cassos els Plans Parciais foren elements d'identificació territorial col·lectiva.

- No existien tampoc entitats amb vocació ciutadana, i si algunes del Centre podien pretendre-ho, la seva pràctica associativa no responia a aquest objectiu. La vida associativa a L'Hospitalet era reflexa d'una ciutat que tants cops s'havia definit com invertebrada i sense centralitats. El teixit urbà hi contribuï fortament i a finals de la dècada (68-74) la política municipal-cultural, a la seva manera, intentà fer-hi front ("Noches de la ciudad", "Festivales de verano", "Semanas culturales"...)

4. Anys Setanta.

El que no saberen realitzar les polítiques municipals, si ho aconseguí el moviment associatiu: crear consciència de ciutat entre amplis sectors i posar les bases per a un moviment ciutadà que intervingués a tot el terme municipal. Era un fenomen inèdit a L'Hospitalet, en foren les grans protagonistes les Associacions de Veïns. Els objectius reivindicatius, per unes condicions de vida dignes, passaren a primer pla.

Ens hem preguntat a cops, des del grup dels Tallers d'Història perquè als anys seixanta no sorgí aquesta necessitat tan obvia tenint en compte que els problemes urbanístics i els déficits col·lectius eren molt greus.

No pensem que hi hagi una única explicació, proposem alguns factors entorn als que creiem que es pot articular una interpretació. Per determinar el pes causal dels diversos factors caldria dur a terme un estudi empíric sobre el tema.

- Per reivindicar condicions de vida de l'entorn cal estar assentat mínimament: tenir treball-tenir vivenda, amb una certa estabilitat.

- Durant els anys seixanta, sobretot la població masculina s'ha incorporat a la producció industrial, el moviment obrer s'ha anat organitzant i les lluites sindicals de finals del seixanta són un escola reivindicativa i sociopolítica (Seat, Indo, Vanguard, Baix Llobregat...). La descoberta d'una nova capacitat organitzativa per assolir objectius comuns es traslladable al terreny la reproducció: la lluita al barri.

Còm es pot explicar que durant les vagues, els treballadors de Seat, en un matí, -per exemple a Pubilla Casas- recullissin milers de pessetes? No es desconfiava de qui ho demanava i el nivell de vida no era per donar ni un duro.

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

- Per que aparegui associacionisme, cal que s'hagi estructurat, bàsicament, el teixit social.

Als barris antics ja hi havia teixit social, però seran els sectors socials més colpejats per l'entorn els que encapçalen els moviments reivindicatius. Les relacions socials en aquests barris van canviar amb l'arribada de la nova immigració, i el procés d'identificació col·lectiva serà lent i conflictiu. Collblanc- La Torrassa, el més nou dels barris antics, serà pioner en el moviment reivindicatiu.

- La tipologia constructiva dels barris més nous contribueix decisivament a que s'estructuri ràpidament una xarxa de relacions, que parteix d'una situació externa totalment homogènia: ocupacions massives de vivendes, condicions idèntiques de les vivendes, condicions idèntiques de l'entorn, facilitat i rapidesa de comunicació entre els veïns, per l'estructura de blocs en alçada.

- Les necessitats d'equipaments bàsics, escolars, sanitaris, transports, al mateix temps que es produïa una constant "creació" de sol urbà i la necessitat inaplaçable d'ordenar urbanísticament la ciutat, posà sobre la taula les "revisions dels plans parcials". Aquest fet afectava a tots els barris i fou un aglutinador de necessitats o interessos de veïns ben diversos, que aglutinà les xarxes de relacions socials, fent possible pràctiques associatives àmplies.

- Sectors importants de l'església s'havien anat definint clarament cap a una opció al costat dels veïns, amb les implicacions sociopolítiques que això significava. Moltes parròquies de L'Hospitalet acolliren, recotzaren i, fins i tot, participaren activament en el moviment associatiu i reivindicatiu dels barris, aquest fet lògicament arrenca del seixanta. Algunes d'aquestes parròquies han tingut un paper decisiu en la cultura associativa del barri, així a la Florida és des de la parròquia (1956) que es promou el Centre Social. La casa de la Reconciliació tindrà a Can Serra un paper clau. Sant Ramon, amb el grup de l'H.O.A.C. es vincularà ràpidament al moviment reivindicatiu. A la parròquia de Sant Josep es commemoraren els deu anys de CCOO (1974). L'associacionisme a Sanfeliu neix al'entorn de la parròquia (1967). A Bellvitge les dues parròquies donen lloc a dues perspectives diferents de l'acció veïnal...

Cal destacar també, que tan des de l'àmbit religiós com polític venen a L'Hospitalet persones que volen integrar-se als barris per dinamitzar la lluita contra la dictadura

- Durant els anys seixanta, el principal partit polític de la clandestinitat antifranquista, el PSUC havia elaborat i aplicat la política de copar espais de la legalitat franquista. Els seus militants, junt amb altres forces polítiques clandestines, impulsaren la creació i legalització de les AAVV.

Les Associacions de Veïns, en la majoria dels cassos, sorgeixen sota la guia d'uns grups clandestins amb objectius sociopolítics definits: les comissions de barri i les "cél.lules" o grups dels partits polítics estaven coordinats a nivell ciutadà.

- La progressiva articulació dels moviments associatius-reivindicatius a un seguit de barris, al temps que la crisi de la dictadura- amb els seus reflexos en la política més o menys dialogant del poder local, canvi de Matias España per Vicens Capdevila,- afavorí i contribuí a que es creessin AAVV als barris que al començar els setanta no hi havia associacionisme reivindicatiu.

En cinc anys hi hagueren AAVV a tots els barris. Des de 1971 Collblanc-Torrassa, 1972 Santa Eulàlia, Bellvitge Nort, Marina (Bellvitge), 1973 Can Serra, Campoamor, La Florida-Pubilla-Can Vidalet, fins arribar a 1976 (18 de gener) que la Coordinadora de les AAVV exigeix la convocatòria d'eleccions democràtiques.

Aquesta proposta multicausal, no pretén ser completa, queda clar però que no compartim les explicacions que barregen dos factors dels orígens de les AAVV: les condicions objectives de vida als barris i/o el paper de grups clandestins preexistents, posant més èmfasi en un o altre factor. Pensem que la valuosíssima importància d'aquella pràctica associativa suggereix una aproximació molt més complexa als possibles perquè dels seus orígens i del moviment social i ciutadà que desencadenà.

4.1 Algunes de les característiques més significatives del moviment associatiu de caràcter reivindicatiu, que encapçalaren les AAVV:

Les AAVV acostumaren representar la cristallització organitzativa d'un seguit de pràctiques associatives que a cada barri es desencadenaren per a fer front a un o altre tipus d'agressions urbanístiques i déficits bàsics en equipaments socials.

Els nuclis impulsors d'aquestes pràctiques associatives sorgiren, a casi tots els barris, de les entitats lligades a les parroquies i organitzacions clandestines. Aquelles agressions i déficits en relació a l'hàbitat quotidià permeteren articular ràpidament xarxes de relacions entre uns i altres grups, cas que no es donessin prèvia i paral·lelament.

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

Les comissions de barri podien ser aquest espai clandestí de trobada. Foren creades des de militants de partits polítics, essent el PSUC el de més presència a la ciutat. Eren plataformes clandestines de discussió i de lluita, el les que els militants polítics intentaven reunir a veïns que havien posat de manifest la seva disposició a participar en la millora de les condicions de vida, entenent que la via per aconseguir-ho passava per l'acció conjunta dels veïns. El referent de les CCOO permetia a molts conceptualitzar el model organitzatiu i els mètodes de treball, constituint-ne el sostre polític de consens la consecució de la democràcia.

Algun tipus de convocatòria pública, en el marc de la legalitat franquista, s'acompanyava d'una intensa difusió oral personalitzada, en la que d'una o altra manera es posava de manifest els objectius reivindicatius concrets. Ben sovint, els locals parroquials o confessionals, no només proporcionaven l'espai de reunió, sinó que també actuaven d'antídote per la profundament interioritzada por col·lectiva. En el transcurs de l'acte i des de l'anonimat del públic es formulaven denúncies concretes estimulants la participació, es finalitzava amb propostes d'acció que s'havien d'estendre a més veïns del barri. Les bases per a estendre un moviment reivindicatiu estaven posades.

La dinàmica, a partir d'aquests o semblants inicis, desencadenava i articulava un ampli sistema de relacions que anava penetrant el teixit social del barri. Es multiplicava la capacitat inicial d'informació i convocatòria, i emergien en el procés líders naturals que es podien correspondre, ampliar o dotar als grups impulsors i que es convertien en punts de referència per uns o altres sectors del barri, i que s'incorporaven als nuclis inicials, diluint-s'hi progressivament la percepció de clandestinitat.

De la convivència que comportava aquesta pràctica associativa, naixeren o s'intensificaren relacions d'amistat i sentiments solidaris que projectaven ideals de relació social, tot creant condicions pel futur sorgiment de propostes d'acció més enllà del que era propiament reivindicatiu, que tant contribuïren posteriorment a la consolidació d'aquest moviment associatiu i la seva capacitat d'encapçalar el moviment ciutadà en el context polític de la transició.

El desenvolupament d'aquests moviments associatius construïa densament la creença individual i col·lectiva en la justícia de les demandes socials, que s'anaven interioritzant com un dret al fet de formar part d'una comunitat assentada en un territori.

La necessitat d'un marc organitzatiu que articulés la lluita per aquells drets i que atorgués al moviment un parament legal, foren raons de la materialització de les AAVV.

Els processos constitutius de les AAVV acostumaren a formar part dels processos de desenvolupament dels moviments associatius de caire reivindicatiu que, a partir d'uns contextos generals i concrets adients. L'organització per barris dels agents polítics i confessionals fou una opció territorial estructuradora de les organitzacions reivindicatives i que el teixit urbà indiscutiblement afavoria.

Insistim en que el procés emergent d'identitat de barri, en relació a la construcció social de l'espai, els factors socioculturals son definitius, i normalment s'acostuma a explicar només tenint en compte elements urbanístics i geogràfics. Cal recordar que l'administració municipal franquista estava organitzada al voltant dels districtes i no foren pas aquestes les dimensions urbanes escollides. La vertebració del teixit social havia anat construint els espais de la ciutat, tant en els barris de recent poblament, com en els barris més antics que s'havia reforçat la seva delimitació.

Paral·lelament, l'objectiu d'estendre el moviment amplià de nous continguts un terme tant usual com el de veïna, que ja no definia solament aquells amb els que es compartia bloc o proximitat d'habitatge, sinó que s'aplicaria a totes aquelles persones que tenien unes reivindicacions concretes comunes. La identitat de barri assolí la força que cada moviment associatiu era capaç de potenciar.

Algunes referències concretes poden permetre posar de manifest aquesta voluntat de consolidació identitària i generadora de solidaritats. L'Associació de veïns de Collblanc-Torrassa, pionera i recollidora d'altres AAVV posteriors, adoptà una denominació que unia Collblanc i La Torrassa, superant tot un seguit de prejudicis ben alimentats durant el franquisme, així com altres factors com les diferents dinàmiques de les parròquies. Al barri de la Florida, l'Associació de Veïns es constituí entorn al moviment reivindicatiu dels anomenats aleshores blocs Onésimo Redondo, els quals, pels seus orígens, per la seva tipologia constructiva i estructura urbana conferien identitat pròpia; no obstant l'Associació de Veïns s'autodenominà de la Florida, amb la perspectiva de continuar abordant altres problemes del barri, cal dir també que el centre Social de La Florida havia iniciat ja moviments reivindicatius a l'entorn del problema escolar. Semblantment es podria dir de Can Serra i on el fenomen es més complex es a Bellvitge.

Fensem que seria en aquesta línia argumental entorn a la que es poden omplir de racionalitat predisposicions diverses, com els sentiments d'orgull que van apareixent en relació a la pertinença als diferents barris, que per un forani només tindrien connotacions pejoratives suburbials, com preferències estètiques pel propi barri, enfatitzant les virtuts del paisatge urbà que conformen els blocs en alçada, enfront a barris que barregen diverses tipologies constructives, o a l'inrevés, com les



ASSOCIACIONISME

estimacions favorables pel tipus de relacions socials, pel ventall d'oferta comercial, per unes o altres qualitats de les vivendes... i que s'aniran destacant per a uns o altres barris.

Com a mostra significativa de la contribució del moviment associatiu reivindicatiu de barri, en la construcció social de l'espai, es carregaran de valors simbòlics espais concrets a molts barris: La Carpa a Can Serra, La Plaça Encina o La Bòbila a Pubilla Casas, El Passeig a Bellvitge, la Plaça dels Avis a Santa Eulàlia, el Parc de La Marquesa a Collblanc-Torrassa...

La constitució de les Associacions de Veïns contribuï a donar continuïtat als moviments associatius que les impulsaren, a ampliar el ventall de reivindicacions, accedint o recollint així més sectors dels barris, tot configurant un model d'organització i pràctiques associatives que abastaren àmbits molt diversos.

S'ha qualificat sovint les AAVV d'escoles per a la democràcia. Pensem que no es pot entendre que amplis sectors de cada barri les anessin percebent, al llarg de la dècada dels setanta, com entitats que podien defensar les seves necessitats. Si les restringim al seu funcionament habitual, avui la majoria de les entitats tenen un funcionament similar, funcionalment democràtic, que no oblidem que es va aprendre a practicar aleshores, no sols a les AAVV, sinó també a altres entitats que havien nascut entorn processos associatius-reivindicatius.

Una de les característiques més novedoses de les AAVV fou que les decisions de la seva activitat reivindicativa no es restringien als socis de l'entitat. Era l'assemblea de veïns i veïnes que participaven en la reivindicació la que prenia els acords pertinents en cada moment. Les vocalies i la Junta de L'A.V. portaven les seves propostes a l'assemblea, i allí es dirimien, juntament amb les que formulessin persones no integrades a l'aparell organitzatiu de l'entitat. Aquest model donava representativitat a les AAVV davant els seus barris, en base a aquell nou concepte de veïnatge, que unia indissolublement democràcia i participació, viscudes, ambdues, com intervencions reals en la transformació potencial del barri.

Cal destacar, en aquest model organitzatiu, el paper de l'assessorament tècnic que proporcionaren professionals (arquitectes, aparelladors, advocats...) que no eren en general hospitalencs i que s'organitzaven amb aquest objectiu, instrumentant, quan era necessari, les atribucions dels seus Col·legis Professionals. Aquesta assistència tècnica era, en molts àmbits necessària per a que el moviment associatiu pogués comptar amb informació necessària en front els problemes, i fou sovint bàsica per a que es comencessin a formular propostes alternatives a les del poder municipal. Contribuï a que el

moviment associatiu, des de posicions resistencials anés passant a l'ofensiva, assentant aquella identitat de barri en la mesura que prenia la iniciativa en la planificació concreta del mateix.

Aquesta assistència tècnica s'entenia com un servei als veïns, es tractava de resoldre l'entorn enfront les necessitats, més que de creació estètica. Els tècnics acceptaven el protagonisme veïnal i en una relació, no exempta de tensions, entre els seves propostes i els desitges dels veïns, les AAVV es mostraven disposades a fer front a la racionalitat dels tècnics, quan apareixia separada de les aspiracions dels veïns. El control dels veïns obria portes a les concepcions que primarien el contruir-se el propi barri, enfront a que el construïxin externament.

En aquest procés comunitari d'apropiació del barri, s'amplià el ventall de pràctiques associatives. S'iniciaren a la majoria de barris l'organització d'activitats festives, construint-se models alternatius a les programacions que l'ajuntament endegava. D'aquí sorgiren moltes Festes Majors de barri. Aquesta vessant contribuï a crear canals de relació, més enllà del terreny reivindicatiu, entre les AAVV i altres entitats del barri, les col.laboracions començaren a ser freqüents, assolint nivells de coordinació i corresponsabilitat enfront a unes o altres activitats. Podriem dir que diferents pràctiques associatives confluien en un territori, que reforçava les seves connotacions d'identitat i que les interrelacions entre les entitats ampliava el moviment associatiu, propiciant-ne les confluències i afavorint l'emergència de noves entitats.

El moviment reivindicatiu havia comptat ben aviat amb una coordinació, al voltant de les AAVV. No fou complexa la percepció de la seva necessitat, en la mesura que els grups preexistents ja es coordinaven. La coordinadora de les AAVV no tenia un marc jurídic legalitzat, però anà conquerint-lo en la pràctica, i els locals lligats a l'església li podien, en última instància, permetre desenvolupar-se. Aquesta coordinació contribuï al traspàs d'experiències, a avançar en l'elaboració de propostes generals, posant-se de manifest la coincidència d'objectius entre els barris. La coordinació afavorí l'iniciativa dels moviments associatius de barri davant del poder municipal, que, en temps de l'alcalde Capdevila, es veié obligat a obrir les portes de l'ajuntament a les propostes i la presència del veïns, contribuint així a consolidar la representativitat de les AAVV davant els seus barris respectius. Fou aquesta dinàmica de coordinació i relació amb el poder la que arribà a configurar plataformes reivindicatives d'àmbit ciutadà, i que creava condicions per, el que hem anomenat, moviment ciutadà.

El moviment associatiu reivindicatiu comptava entre els seus membres impulsors amb persones que guiades per una orientació política, ben sovint militants de partits clandestins, o propers a ells. D'altra banda, les solidaritats que des d'uns o altres barris es conformaven entorn a les vagues obreres més



ASSOCIACIONISME

fortes, contribuïren a estendre plantejaments que des del fet social s'endinsaven en el fet polític. Sobretot, el mateix règim dictatorial provocava que la majoria de les pràctiques associatives per assolir aquells drets socials bàsics topessin amb la necessitat d'uns drets polítics no reconeguts, i per tant les formulacions reivindicatives s'anaren lligant a la consecució de la democràcia.

La dècada dels setanta es podria concebre com els anys en que s'havien creat les condicions per que apareguessin pràctiques associatives reivindicatives de millors condicions de vida, que cristal·litzarien en la constitució d'unes entitats genuïnes: les AAVV i uns moviments associatius que assoliren gran importància. Aquells moviments associatius reivindicatius, vitalitzaren i enfortiren el teixit social que els havia generat, consolidaren identitats comunitàries, crearen un model de democràcia participativa que alimentava i estenia les seves perspectives i construïa aspiracions per una convivència digna i solidària.

D'altra banda, intervingué també en la transformació del teixit urbà, tant en el marc de les propostes que el futur ajuntament democràtic podia fer seves, com en la consecució d'aturar actuacions que deterioraven encara més la ciutat i cada barri. El moviment reivindicatiu intervingué pràcticament en tots els àmbits: vivenda, ensenyament, zones verdes, equipaments en relació a la salut, culturals, reserva de sol per a usos públics, impedir la construcció de més habitatges, disseny de xarxes viàries, promoure la descontaminació de la ciutat, denunciar les perillositats públiques de certes indústries o de la xarxa elèctrica.

En el terreny més estrictament polític, els moviments associatius de la ciutat participaren activament en les demandes que articularen més directament les forces polítiques democràtiques al període de la transició. No sabem, però, fins a quin punt s'ha magnificat la consolidació d'una consciència nacional per part dels immigrants durant aquells anys. De fet, les reivindicacions polítiques d'autonomia i estatut, també les arribaren a incorporar els moviments associatius, però no arribaren a ser objecte de reflexió i debat públic suficient i amb la participació dels sectors socials més afectats per vivències contradictòries.

Hem apuntat, anteriorment, dos aspectes que entenem relacionats i que caracteritzen, al nostre entendre, el devenir dels moviments associatius a la ciutat durant la transició, moment polític que ho afavorí: la contribució del moviment reivindicatiu a l'enfortiment, l'aparició d'altres entitats i moviments associatius, així com les manifestacions d'un moviment ciutadà incipient.

4.2 Alguns moviments associatius que aparegueren o s'enfortiren durant els setanta.

- El moviment de dones, que combinarà reivindicacions socials, com per exemple guarderies, per la divisió social predominant del treball, amb protestes més relacionades amb la discriminació del sexe femení en el si de la societat, a les agressions que patia, etc. Incorporant-se així progressivament al moviment feminista que als setanta prengué volada a Catalunya. El moviment de dones nasqué a L'Hospitalet a les AAVV (vocalies de dones, 1974 a totes els AAVV) i assolí una coordinació d'àmbit ciutadà, pels seus objectius específics; en alguns cassos arribà a generar entitats pròpies, com el Casal de la Dona de La Florida.

Hem de senyalar també, que la presència de la població femenina no es limità solament a aquest moviment, sinó que tant el moviment associatiu de caràcter reivindicatiu com en d'altres sectorials, la seva presència fou molt significativa ocupant sovint càrrecs de responsabilitat. L'estudi de M.P. Trayner i R.Canadell sobre la participació de les dones en el moviment associatiu del barri de Can Serra, seria probablement extensiu a molts d'altres barris.

- Les associacions de pares d'alumnes s'havia anat configurant en les pràctiques reivindicatives en relació als problemes i necessitats escolars de la ciutat i arribà a estructurar-se en una forma organitzativa específica: les APA, que continuaren desenvolupant les seves reivindicacions amb coordinació pròpia i abastant tot L'Hospitalet (l'any 1977 hi havia 59 AAPP sobre 146 escoles de la ciutat). Anaren creant també altres formes d'utilització de l'espai escolar amb activitats lúdiques i esportives.

- També els mestres assoliren diferents nivells de coordinació a la ciutat, tot alternant la seva interrelació, com a professionals, amb el moviment d'ensenyament en català i la seva participació en les reivindicacions escolars a la ciutat, que en una vessant de renovació pedagògica havia encapçalat l'escola Patufet Sant Jordi, tot connectant amb el moviment de renovació pedagògica Rosa Sensat, el Casalet en serà el seu resultat. De la mateixa manera que els ensenyants havien recotzat el moviment de pares, que sovint s'havia iniciat a l'A V del barri, també els pares recotzaven les reivindicacions que els ensenyants plantejaven a l'administració, ja que representaven millores per la qualitat de l'ensenyament.

- En relació al món de l'ensenyament, cal destacar les escoles d'adults, encapçalats per l'Escola d'Adults de Can Serra (curs 1971-72). El treball voluntari en fou el fonament, i entorn a ell, des de l'alfabetització fins al certificat o graduat, els recorreguts i àmbits de formació es dissenyaren en funció de les necessitats i possibilitats dels barris on prengué cos aquest moviment, que configurà també la seva coordinació i que fou una

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

plataforma pel moviment de dones, pels moviments reivindicatius generals i per la vessant festiva que anava construint el moviment associatiu reivindicatiu.

- Els greus problemes que els jubilats afrontaven per poder sobreviure amb dignitat anava articulant pràctiques associatives per part dels afectats (sovint s'organitzaven com vocalies de jubilats en el marc de L'AV del barri). La coordinació a nivell de ciutat en fou una conseqüència per a que les seves demandes fossin contemplades com a necessitats socials reconegudes (1978)

- La població jove que als anys seixanta s'aglutinava més en entitats recreatives-culturals i esportives, ampliarà el seu ventall associatiu, tot buscant espais per poder-se manifestar. Els grups de joves que des de una o altra entitat es movien al voltant del moviment associatiu, protagonitzaren l'any 1977 la controvertida Cursa Popular a L'Hospitalet, dissenyant un itinerari que els permetia fer seu tot el terme municipal, partint de les unitats locals més reconegudes: els barris. Encapçalaren així una plataforma reivindicativa en relació a les necessitats esportives de la ciutat, tot contribuint a enfortir la coordinació entre les entitats esportives que anaven entrant en contacte amb el moviment reivindicatiu-festiu.

- També les entitats d'adscripció ètnica, en efervescència general, augmentaren en nombre i col.laboraren sovint recotzant el moviment reivindicatiu i festiu en allò pel que se les requeria. S'anaren articulant programacions ciutadanes, algunes de les quals, han arribat a assolir reconeixement públic a nivell estatal, com el Memorial Antonio Mairena. Hem de citar també els grups sardanístics que es creen a tots els barris donat lloc a la Coordinadora Sardanista.

- També el potent moviment associatiu a l'entorn de l'esplai s'anà desenvolupant a tots els barris. L'any 1977 hi havia deu centres d'esplai (cinc vinculats a AAVV, dos a Parròquies i només un amb entitat jurídica pròpia). La majoria de nosaltres coneixem el C.I.J. Bellvitge, i potser avui ens referim amb tota naturalitat a la seva infraestructura. Però a l'època la construcció dels locals del CIJB apareixia com una obra faraònica, aparentment inabordable, des de les possibilitats del moviment de l'esplai de Bellvitge o de L'Hospitalet. La seva inauguració, mostrava que la resolució dels problema de locals amb dignitat, permetia donar salts qualitatius i quantitativs en les pràctiques associatives de l'esplai per a infants i obria també perspectives per a poder adreçar-se als joves tot oferint. Es consolidarà així un model pel moviment d'esplai a la ciutat, que malgrat algunes entitats de l'època se'n allunyaren, contribuï a impulsar i enfortir decisivament les pràctiques associatives que entorn a l'esplai infantil sorgiren a un o altre barri. La col.laboració i coordinació amb la resta dels moviments associatius també caracteritzà aquells centres d'esplai dels setanta.

- No és un moviment associatiu, sinó diversos moviments associatius els que s'articulen i estructuren el teixit social dels setanta de forma original, assolint graus de vitalitat innimaginables des d'una perspectiva que contempla estàtocalment les característiques del creixement urbà de L'Hospitalet.

- Cada moviment associatiu podria ser motiu d'investigació específica, per les seves peculiaritats i l'especificitat del seu desenvolupament. Aquí hem pretès oferir més elements d'anàlisi respecte el moviment associatiu reivindicatiu que encapçalaren les AAVV, ja que considerem que constituïren l'eix per a molts dels altres moviments- alguns dels quals ens hem referit-, i que actuà com a dinamitzador i aglutinador del conjunt, a finals dels setanta.

- Aquella efervescència associativa, ràpidament estructurà objectius sectorials comuns i aconseguí, a finals de la transició, posar les bases del que hagués pogut ser un futur moviment ciutadà potent, en el que podien sentir-se representats, tot participant, molts diversos sectors de L'Hospitalet. Fou el moviment reivindicatiu el que aconseguí trobar els vincles d'unió a l'entorn de plataformes generals, tot respectant les diversitats específiques, en un context polític que ja anava tenint com a gran objectiu pendent: la constitució de l'ajuntament democràtic. Objectiu polític on confluïen la majoria de moviments associatius.

4.3 La Transició a l'ajuntament democràtic.

Les importants manifestacions de finals de la transició i inicis del nou ajuntament democràtic a la ciutat, o la creació del periòdic "L'Estaca" (1978) serien dos exemples ben diferents que posarien de manifest aquells inicis de vertebració d'un moviment ciutadà, l que començava a cristal·litzar les dinàmiques dels diferents moviments associatius. La mateixa Assemblea Democràtica de L'Hospitalet (13-7-76), es constituí, assentant-se en amplis sectors dels moviments associatius. Al mateix temps suposà una plataforma de presentació pública dels partits polítics davant de molts representants d'aquells moviments.

La sortida a la llum pública dels partits polítics comportà que els seus portaveus s'anessin convertint en els interlocutors, sovint els únics reconeguts, d'un poder municipal que no podia sortir de la crisi en que el context polític general l'havia situat. La Coordinadora de Partits Polítics (1977), que recoltrava la seva legitimitat en els resultats locals de les primeres eleccions Generals (15-6-77). Aquella coordinadora, que podríem anomenar, contrapoder municipal, era consultada, per a la majoria dels afers freus de la ciutat, per part del govern municipal que es sentia cada cop més escanyat.

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

La coordinació dels diferents moviments associatius estaven implicats per molts d'aquells afers municipals. Portaven temps construint idees i projectes per una ciutat habitable i solidària i, sobretot, sabien molt bé el que no volien.

Però aquella democràcia, a partir de la que tantes coses podrien resoldre's, es basava en el reconeixement a tots els nivells dels partits polítics, que havien de representar els diferents interessos i necessitats dels hospitalencs en el futur govern democràtic. Així el que hagués pogut ser interpretat críticament, com una suplantació de la representativitat dels moviments associatius, s'acostumava entendre com signes imparables de l'enterrament definitiu de la dictadura franquista al municipi. Era globalment unànime el reconeixement d'aquella Coordinadora de Partits polítics; però les divergències per part d'alguns sectors minoritaris del moviment associatiu, tendien a relacionar-se amb la no presència d'un o altre partit, descords que la Coordinadora rebatia recurrent a... "la força de les urnes". La crítica pública al canvi sobtat de model de representativitat a la ciutat, no fou una línia argumental que formés part del bagatge de l'època.

No voldríem acabar aquestes reflexions sobre els moviments associatius que otorgaren caràcter específic a la dècada dels setanta, sense advertir que els elements d'anàlisi que hem intentat que possessin de manifest les característiques i importància que tingueren, no comporten una visió magnificadora d'abast i grau d'arrelament dels mateixos. Pensem que una cosa no implica l'altra. En aquest sentit, recordar que L'Hospitalet ja era la ciutat " dels 300.000 habitants", i no era recorreguda de baix a dalt per aquells moviments associatius, ni pel moviment ciutadà que es configurava. El paper que jugaren com estructuradors socials i creadors d'identitats creiem que és innegable, i tret dels amplis sectors socials a que arribaren i de les conseqüències que assoliren (a les que ens hem referit), pensem que per a molts hospitalencs, que mai hi conectaren directament, també per ells fou un punt de referència col·lectiu.

5.- Algunes idees sobre la crisi del moviment associatiu a la ciutat.

El conjunt de reflexions presentades fins ara, ja hem assenyalat, que es tractava de propostes d'anàlisi de les característiques del moviment associatiu, i no pas de conclusions contrastades. En relació a les possibles causes de la crisi d'aquest moviment, aquest caràcter d'aproximació cautelosa és encara més pertinent de remarcar. Pensem que és un tema molt poc debatut públicament, i no estudiat empíricament, pel que nosaltres coneixem.

En primer lloc, voldríem posar de manifest el nostre desacord amb l'explicació que de forma més recurrent s'acostuma a donar sobre la crisi: la decapitació del moviment perquè els seus líders passaren a formar els nous equips municipals democràtics. No pretenem negar l'incidència relativa, en funció de cada cas concret, d'aquest fet. Pensem que hi ha molts altres factors que contribueixen rellevantment a endinsar-se en la comprensió de la devallada del moviment associatiu.

Proposem doncs, obrir la discussió en un marc d'acord previ respecte que només una explicació que interrelacioni causes diverses, externes i internes al propi moviment, podria construir una explicació satisfactòria.

Apuntarem, en aquesta línia, un seguit de possibles idees, de les que el debat en posarà de manifest el seu grau d'utilitat, per contribuir a la reflexió col·lectiva, tot orientant-nos sobre quines valdria la pena continuar aprofundint.

Cal dir que la crisi afectà, en primer lloc i de forma predominant, a les Associacions de Veïns. En la mesura que aquestes havien aglutinat un moviment associatiu-reivindicatiu que influïa, d'una o altra manera, en el desenvolupament d'altres moviments associatius, aquests se'n ressentiren en major o menor grau, segons circumstàncies diverses i específiques en les que no entrarem aquí. Fou el moviment reivindicatiu d'entrada, el que s'endinsà en una ràpida desestructuració.

La crisi del moviment reivindicatiu i de les AAVV és palesa en els primers anys del nou Ajuntament Democràtic, però al final de l'apartat anterior, ja hem apuntat símptomes que, de prosperar, trencaven un model de representativitat que s'havia construït en base a la participació directa d'aquell veïnatge que es definia primant la confluència d'interessos col·lectius enfront de factors de proximitat física.

No pensem que el protagonisme en les reivindicacions i negociacions que assumiren els partits polítics, abans de 1979, fos una substitució premeditada, sinó fruit de les necessitats d'eficàcia i rapidesa, imposades per la urgència del context polític de la transició.

Les necessitats d'eficàcia, tal i com s'acostumaven a percebre, permetrien un línia de reflexió sobre la, implícitament pressuposada, incapacitat de les organitzacions veïnals per tractar problemes de la ciutat amb criteri, i la conseqüent consideració de que era des d'altres instàncies que es sabia el que calia fer i com fer-ho.

Aquestes concepcions sobre l'eficàcia de la gestió de lo públic, tendien a correspondre's amb urgències de corre-cuita, que començaren a allunyar "els temps" dels veïns i "els temps" dels seus representats polítics. Les raons de "l'Estat local" i les "raons dels veïns" podien distanciar-se, en una conjuntura en

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

que les ànsies i les alegries de la unitat amagava qualsevol símptoma sobre les possibles conseqüències d'aquell distanciament.

Aquesta dinàmica de plena delegació de representativitat podia comportar que les entitats o moviments associatius, que no entressin en la seva lògica, arribessin a destorbar, a dificultar el mateix inici de la democràcia municipal. Si hi afegim els potents components d'intolerància i ànsies de control directe d'un o altre moviment, que sovint distorsionaven les relacions entre forces polítiques diverses, susceptibles de compartir més elements d'acord que de desacord, podríem potser començar a buscar intel·ligibilitat als dramàtics successos que entorn a la reivindicació de la bòbila de Pubilla Casas tingueren lloc als inicis dels vuitanta.

Un dels elements d'inflexió en aquest canvi de model de representativitat podria situar-se en l'aprovació del Reglament de Participació Ciutadana, el 1981. La proposta dels representants socialistes fou bonament criticada pels regidors del PSUC, però el desacord no feu pas trontollar la continuïtat del pacte de govern, que a la primera corporació democràtica governava la ciutat.

El moviment associatiu reivindicatiu, les entitats que el representaven, les AAVV, s'anaren veient abocades a un desconcert bàsic respecte del seu paper. Els que sempre havien estat els seus objectius ja no els havien de defensar, en la mesura que els partits polítics, amb els que molts dels seus membres es sentien representats, assumeixen ara aquelles reivindicacions. La participació en la gestió i el control dels afers públics tampoc passen per les AAVV, en la mesura que el nou Reglament democràtic de Participació les relega en nom d'aquella representativitat política, sovint plenament acceptada. Podria dir-se que s'havia buidat de contingut i funcions - tret de l'associacionisme entorn a lo festiu - a les entitats que encapçalaren un moviment al voltant del que se'n havien vertebrat molts d'altres.

Semblaria doncs que amb el nou model de representativitat que es contrueix a l'arribada de la democràcia al municipi, es tendeix a devaluar un dels instruments que en els setanta havia contribuït decissivament a crear unes formes específiques de cohesió social i identitat col·lective. L'organització política de la societat, o l'adhesió més directament política, semblava configurar-se com a proposta alternativa.

La substitució de la participació directa per mecanismes més o menys sofisticats de delegació, podia comportar alguns nivells de desintegració social i de pèrdues d'identitats; si partim de que aquests fenòmens no son estàtics, sinó que estan en constant procés de canvi, amb inflexions d'una o altra mena, i entorn a expectatives individuals i col·lectives que poden mostrar valors i normes ben diferents, en un o altre període.

Més concretament, es indiscutible, que la transformació del teixit urbà s'anava fent palesa amb la democràcia. Però si en els processos concrets de canvis de l'espai quotidià no hi troben ni s'hi senten implicats els veïns directament, aquella identificació real amb l'espai viscut com a propi i com a col·lectiu, aquella percepció de domini i responsabilitat dels veïns respecte del seu barri s'anirà debilitant; i aquest havia estat un component que alimentava l'associacionisme al temps que també s'hi retroalimentava. Les pèrdues o trencaments de possibles símbols espacials també podien haver afeblit identitats concretes, incidint en la pèrdua d'un tipus determinat de formes de relació social.

Pensem que aquests, entre d'altres, són factors que s'interrelacionen amb un o altre model de representativitat, i que repercuteixen en potenciar o debilitar unes o altres pràctiques associatives. La coordinació, els referents polítics comuns es desgasten o perden significat vertiginosament, deixant desarticulat i convertint en minoritari el que fou motor del moviment associatiu dels setanta.

Voldríem obrir una altra línia de discussió, encara que fos colateralment. El moviment reivindicatiu dels setanta havia combinat, entre d'altres, dos tipus de pràctiques associatives. D'una banda, tractar de fer realitat necessitats manifestes, buscant camins pròpis, desenvolupant creativitats diverses i partint de les escasses possibilitats concretes a l'abast. Alguns exemples, podrien ser, la neteja i ajardinament duts a terme pels veïns d'un solar del barri reivindicat per a ús públic, passant per l'auto-organització de la infraestructura mínima que tenia tota AAVV, des del local fins el butlletí d'informació, i fins a l'auto-construcció dels locals socials i parroquials del barri, com fou el cas de la Casa de la Reconciliació de Can Serra. Serien actuacions tendents a l'autogestió, que, d'una o altra forma, es manifestaren a la majoria dels barris.

D'altra banda, adquirí molt més pes, creiem, la pràctica associativa que s'estructurava per a reivindicar que el poder municipal realitzés el que es consideraven drets dels veïns. Els exemples abastaven tots els àmbits d'intervenció municipal, i de segur, són ben coneguts per a tots nosaltres.

Ambdós tipus de pràctiques associatives no les entenem exclouents, sinó al·loables; però voldríem apuntar que, en la mesura que la primera no s'arribà a consolidar com tal, no aconseguí, potser, formar part important del bagatge de recursos a recórrer per a mantenir una dinàmica associativa que reforçés aquell model de representativitat i estructuració social caracteritzador del moviment associatiu, i a partir del que probablement s'hagués pogut renovar satisfactoriament, en un context polític diferent.

(A.A.)

ASSOCIACIONISME

Cal assenyalar que alguns dels moviments associatius que apareixen als setanta no participaren de la intensitat de la crisi que caracteritza les pràctiques associatives lligades a les AAVV, i que als vuitanta es consoliden i fins i tot s'enfortiren. Això, però ho veurem en la ponència de la Carme Arranz i la Maria Jové en mostrar-nos l'estat de l'associacionisme ara.

Obviament, aquests i altres elements son susceptibles de configurar una proposta explicativa de la crisi del moviment associatiu del període, però no poden deslligar-se d'un seguit de factors d'àmbit general. Des de la crisi econòmica que s'inicia als setanta i continuarà afectant greument als estrats socio-economicament més dèbils, i per tant a gran part de la població de la ciutat, posant per davant necessitats bàsiques que no poden resoldre's millorant les condicions de vida del barri; la mateixa crisi del PSUC que repercutí en sectors actius d'aquells moviments associatius; el com afectaren les polítiques dels governs tant autonòmic com de l'estat; fins el que s'ha vingut a nomenar el canvi en les mentalitats, que anà configurant expectatives individuals, pautes de conducta i configuració de valors profundament diferents als que podien generar identifications col·lectives abans dels vuitanta...

L'interrelació entre els diversos factors d'àmbit general per a interpretar-ne les seves incidències en la devallada del moviment associatiu reivindicatiu a L'Hospitalet, hauria de ser objecte d'una investigació específica, que també es assignatura pendent de les ciències socials per a molts altres àmbits empírics.

Concloure només, que pensem que hi ha elements suficients per a proposar que la crisi d'un seguit de pràctiques associatives a L'Hospitalet no s'inicià als vuitanta, sinó que durant la transició apareixen ja condicions i símptomes reveladors dels seus inicis. I per afirmar que no es pot pretendre explicar-la enfatitzant un únic factor, com tampoc els orígens del moviment associatiu del període podien reduir-se a una interpretació uni-causal.

I acabant, agrair especialment les aportacions teòriques d'Anna Alabart (AAVV de Barcelona) i Tomas Villasante (moviments veïnals entorn a la vivenda a Madrid), perquè ens han ajudat valuosament a reflexionar les propostes d'anàlisi que us hem presentat en aquesta ponència.

Clara Penramon i Joan Camés

(Centre d'Estudis de L'Hospitalet)

(A.A.)
ASSOCIACIONISME
ESPÀI, REALITAT,
PERSPECTIVES

JORNADES 14, 15 i 16 MAIG 1992

CASINO DEL CENTRE - L'HOSPITALET
Enric Prat de la Riba, 337

CENTRE D'ESTUDIS
DE L'HOSPITALET

Ajuntament
de L'Hospitalet

Generalitat
de Catalunya

Comissió
de Recerca

**EL PAPER DE LA FORMACIO EN EL
DESENVOLUPAMENT ASSOCIATIU**

Marga Rodríguez
Directora d'ABAST

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG 1992

EL PAPER DE LA FORMACIÓ EN EL DESENVOLUPAMENT ASSOCIATIU

MARGA RODRIGUEZ - directora d'ABAST.

INTRODUCCIÓ

El paper d'una formació oberta i que plantegi espais de reflexió, d'elaboració i tècnica alhora, en una ciutat de la riquesa, complexitat i diversitat associativa com L'Hospitalet és fonamental donat el paper que tenen les associacions, entitats i grups de la ciutat en la construcció d'una societat més rica, més articulada, més amable, més culta i més participativa i donat que a L'Hospitalet ens cal l'existència de gestors preparats per a fer factible el traspàs de programes municipals a les entitats.

El coneixement del perfil i de les necessitats formatives dels agents i responsables de les entitats i associacions culturals i socioculturals de L'Hospitalet, pot esdevenir una eina important per la millora de les relacions entre l'administració local i les associacions de la ciutat, actualitzant i adequant a les dinàmiques resultants, processos de formació permanents i continuats.

Soc conscient, però, que l'establiment d'un pla de formació adequat a les necessitats de les entitats no és la solució als problemes de l'associacionisme a L'Hospitalet; qüestions com la precarietat de les infraestructures, la dificultat de creixement econòmic, la feblesa dels canals de informació i comunicació, la manca d'orientació ...fan que la importància de la formació dels agents associatius esdevingui un tema secundari per la majoria de les entitats.



Vivim en una època de canvis accelerats . Canvis polítics, tecnològics i culturals porten nous models de societat. L'associacionisme viu immers en aquests canvis i els pateix greument a l'hora de consolidar estratègies i objectius. La societat és el subjecte i l'objecte de l'associacionisme.

Tot això fa que avui en dia les associacions es formulin nous interrogants :

quin és el sentit social que té el fet d'estar associat?, com donar resposta als nous valors socials des de les associacions?, quin és el paper de l'administració ?, quines són les perspectives d'intervenció de l'administració?, quin és el paper social i cultural de les associacions?, quins són els reptes de futur?

Aquests interrogants poden trobar respostes a partir d'espais de relació, d'intercanvi, de reflexió, de coneixement d'altres realitats i de l'avanç conjunt vers a ideologies i propostes de progrés.

Cal reflexionar també que els problemes de rendiment o d'eficàcia de les organitzacions no tenen per què ser conseqüència de mancances formatives. En molts casos aquests problemes troben solució amb una millora de les estructures, de les relacions, dels circuits de informació, dels processos organitzatius, de l'adequació a l'entorn, etc. Encara que, un cop detectada la naturalesa del problema , aquest pugui ser canalitzat a partir d'un procés formatiu.

- Amb aquesta ponència vull expressar de manera breu i esquemàtica quina és la problemàtica de les associacions i les dificultats de les associacions de L'Hospitalet, quin és el perfil i necessitats de formació dels seus gestors i responsables i apuntar una proposta de suport i formació.-

PROBLEMÀTICA GENERAL DE LES ASSOCIACIONS.

Hem constatat alguns dels grans interrogants que les associacions es plantegen i que dificulten la seva adequació i consolidació en l'entorn social. Repassem la ponència que en Xavier Marcé ha presentat en aquestes Jornades, i veiem quins són els problemes més rellevants al nostre país i que incideixen negativament en l'enfortiment i creació del teixit associatiu:

- La llei de 1964 . Aquesta llei acompanyada dels decrets que posteriorment l'han anat complementant, diu poca cosa a favor de la problemàtica associativa i sobre el paper de les entitats i associacions en la societat. Tan sols contempla, bàsicament, el registre i fundació de l'entitat. Les associacions no tenen pràcticament cap opció a l'hora d'escollir formes jurídiques d'agrupació, de beneficiar-se d'excepcions fiscals, d'accedir a ajudes i recursos econòmics, etc.
- L'autofinançament de les entitats. Aquest és el problema de les entitats per aconseguir el nivell mínim d'autofinançament per a sobreviure i no dependre exclusivament de les subvencions públiques. Ens troben d'alguna forma amb una conseqüència del problema anterior. Les entitats es veuen abocades a definir la seva organització en funció d'un plantejament de voluntariat o ben al contrari en funció d'un plantejament professional, competitiu i empresarial de serveis. No existeix un terme mig.
- Una tipologia associativa. No existeix una tipologia teòrica homologada que permeti classificar les associacions de la mateixa manera entre les diferents Institucions. Això provoca que no es pugui analitzar amb objectivitat la situació de cada entitat i crear polítiques que permetin orientar el treball de cadascuna respecte d'un determinat referent. També priva a les entitats de conèixer quina és la seva situació exacte dins del món associatiu.



- La manca de plataformes interassociatives. Es clar que existeixen federacions o moviments que agrupen diferents associacions , però aquests actuen solament com a coordinadores sense haver desenvolupat masses funcions de tipus orgànic. La manca d'aquest tipus d'organitzacions dificulta el progrés de moltes entitats, especialment perquè redueix a problemàtiques locals i molt parcials el nivell de discussió i anàlisi i per que impedeix l'accés a fonts de finançament d'alt nivell. A més el moviment associatiu del nostre país no està ben preparat per afrontar el repte del procés d'internacionalització dels moviments socials que propugna el mercat únic Europeu per l'any 93.

Aquests quatre problemes marquen un estat de la qüestió : el nivell de desenvolupament de la vida associativa al nostre país es troba en una situació de grans precarietats.

UNA TIPOLOGIA ASSOCIATIVA PER L'HOSPITALET

L'anàlisi del contingut de la vida associativa és sempre difícil en el nostre país, doncs com ja dèiem abans no existeix cap classificació operativa homologada i consensuada.

M' ha semblat adequat, a l'objecte de la ponència, adaptar la tipologia associativa desenvolupada per Françoise Caroux, ("La démocratie par l'association", Esprit, n°18, Paris, Juin 1978), que distingeix tres tipus d'associacions segons el seu caràcter d'expressió , de gestió o reivindicatiu.

- Les associacions d'expressió o de hobby.

Agrupen persones sobre la base d'un interès comú. Sorgeixen a partir d'un hobby, d'un passat comú o al voltant d'una identitat cultural. Aquestes associacions són l'expressió de la sociabilitat, de les trobades, del plaer de ser i d'estar ... A L'Hospitalet ens trobem amb moltes associacions d'aquests tipus:

- associacions de petanca.
- associacions de futbol.
- esbarts
- corals
- associacions d'amics dels trens
- filatèlics i nummismàtics.
- societats "pajariles"
- confraries
- penyes flamenques.
- col.lectius de pintura
- grups sardanistes
- penyes taurines.

- Les associacions de serveis o de gestió.

Aquesta tipologia associativa respon a una voluntat de servei públic. Són com petites administracions privades que equilibren les seves despeses entre les quotes dels beneficiaris dels serveis que ofereixen i les subvencions públiques que representen el volum majoritari del seu pressupost d'entrades.

Les associacions i entitats que responen a aquesta tipologia són:

- entitats de gestió esportiva (gestionen equipaments esportius).



- entitats de serveis culturals : tallers i "escoles" d'aprenentatges artístics, difusió cultural, centres d'esplai, cine-clubs...
- entitats per la protecció sanitària i social : centres d'acció cívica i comunitària.
- centres d'estudis i recerca.

En general són associacions que cobreixen espais socials no dirigits directament per l'administració local, però, al patir d'una dependència quasi exclusivament d'aquesta es converteixen en serveis para-municipals.

- Les associacions reivindicatives.

Són les associacions militants que s'estructuren al voltant de temes diversos, sectorials o globals, i que manifesten posicions contradictòries o conflictives amb els poders de decisió.

L'acció d'aquestes associacions consisteix en fer pressió sobre els sistemes establerts per tal d'influir sobre les seves reivindicacions o aspiracions.

Queden poques associacions amb estructures sòlides que responguin a aquesta tipologia : associacions de veïns, una associació feminista, un grup de dones i un col·lectiu per la pau i el desarmament.

Crec que seria oportú encetar un debat a L'Hospitalet per a crear i consensuar una tipologia associativa que pogués donar resposta als interessos, estructures i expectatives de cadascuna de les associacions. D'aquesta forma les entitats podrien trobar punts de referència i podrien actuar de comú acord amb la seva situació dins del mapa associatiu.

ALGUNES PINZELADES SOBRE EL PERFIL DELS RESPONSABLES D'ENTITATS CULTURALS DE L'HOSPITALET.

En l'estudi sobre "Perfil professional i necessitats de formació dels responsables i gestors de les entitats culturals i socioculturals de L'Hospitalet", realitzat per l'Alfons Duarte (en aquests moments Tutor de Formació d'ABAST), hem pogut conèixer alguns dels trets i característiques personals i en relació a la seva tasca associativa.

Aquest element és interessant per que ens dona una visió de conjunt sobre les potencialitats de l'associacionisme.

Vull destacar alguns dels resultats obtinguts:

- A nivell de característiques socioculturals:

- * De cada 4 responsables, 3 són homes i 1 és dona.
- * La franja d'edat majoritària està entre 36 i 50 anys, essent la mitjana de 46 anys.
- * 3 de cada responsables són casats.
- * destaca un alt nivell de titulacions acadèmiques , molt per sobre de la població de L'Hospitalet: el 30% tenen estudis universitaris i més del 50% té estudis per sobre de BUP.
- * El nivell de consum cultural és molt alt : llegeixen i assisteixen a espectacles en detriment de veure la televisió.

- En relació a l'associacionisme:

- + Gairebé la meitat porta més de 10 anys de trajectòria associativa.
- * La dedicació a l'entitat és, en promig, de 15 hores setmanals. Generalment en tardes, nits i caps de setmana.
- * Les reunions i el telèfon acaparen la major part del temps dels responsables.



* L'elaboració de programes i pressupostos i la coordinació del treball de l'equip són les tasques que es realitzen amb més asiduitat.

* La direcció de tallers i la formació i el reciclatge propis són les tasques que es realitzen amb menor asiduitat.

* La presa de decisions es fa majoritàriament en equip, per a totes les àrees de decisió excepte per la formació pròpia on és decideix en solitari.

* La dificultat més gran, amb diferència, és la manca de pressupost seguida de les dificultats infraestructurals.

* La solució d'aquestes dificultats escapa a l'abast personal dels responsables.

- En relació a la formació:

* El 50% han fet algun tipus de formació específica en temes culturals i associatius.

Veiem algunes diferències que aquesta dada posa de manifest en relació al conjunt del grup:

- Les tasques de **direcció de programes, formació pròpia i coordinació amb altres entitats**, són realitzades amb més freqüència per les persones que han rebut una formació específica.

Podríem dir que s'apunta una tendència al treball més obert, de coordinació i de sensibilitat per la formació en aquest grup de persones.

- La **presa de decisions** és més autònoma en els responsables i gestors amb formació específica.

- El grup en formació específica valora menys la **dificultat pressupostària** que el grup que no ha rebut formació específica. Molt possiblement les persones amb formació específica tenen una visió més amplia del treball cultural i aprecien altre tipus de dificultats valorant-les tant com la manca de pressupost.

ELS PROBLEMES DE LES ENTITATS CULTURALS DE L'HOSPITALET

Al marge de l'estudi esmentat i fent referència a l'experiència formativa en el camp associatiu d'ABAST en els darrers cinc anys, podem assenyalar els problemes i mancances que pateixen les entitats de L'Hospitalet:

- * Dificultat a l'hora d'aconseguir un major nombre d'associats.
- * Dèbil, quasi nula participació dels associats en el funcionament i objectius de les entitats.
- * Per tan, concentració del treball i la iniciativa en els membres de les juntes de direcció i/o en les persones alliberades per la gestió de l'entitat.
- * Precarietat de recursos econòmics i en els sistemes de recerca de nous recursos.
- * Dificultats per adequar les activitats de l'entitat a les necessitats o demandes implícites dels potencials usuaris.
- * Locals i infraestructures inadecuades per les finalitats de les associacions.
- * Dificultats a l'hora de definir el paper social-cultural i econòmic que han de jugar les entitats en el seu entorn urbà.
- * En general, desconeixement de bases teòriques i dels marcs conceptuals de l'associacionisme. Es pateix una certa ignorància sobre el moviment associatiu en general.
- * Desconeixen referències terminològiques en relació al treball cultural.



Si recapitem, i tenim en compte els grans interrogants de l'associacionisme avui en dia i la problemàtica general de les associacions, i ho contrastem amb els problemes i mancances de les entitats culturals de L'Hospitalet, podem afirmar, sense por a equivocacions, que les qüestions que afecten negativament al desenvolupament del teixit associatiu de L'hospitalet estan íntimament relacionades i són conseqüència directa de la problemàtica general al nostre país.

Podem dir, també, que gran part d'aquests problemes, exceptuant els de caire més funcional i de gestió, responen a una manca de política de relacions entre les administracions i les associacions.

Ara bé, el que aquí ens preocupa és la millora dels mecanismes associatius a partir d'un possible pla de formació, per tant estudiarem la naturalesa de la problemàtica i la classificarem segons les possibles causes susceptibles de ser solucionades a partir d'un procés formatiu.

POSSIBLES CAUSES DE LA PROBLEMÀTICA.

Hem creat una tipologia de les possibles causes dels dèficits i problemes detectats que faciliti el seu tractament des d'el punt de vista de la formació :

a) Causes Cognoscitives .- Ens referim a la insuficiència de coneixements de fets i de conceptes. Poden ser degudes a manca de coneixements previs. Citem aquí les mancances detectades sobre el desconeixement del marc teòric i conceptual de l'associacionisme, el marc legal del mateix, les deficiències terminològiques en relació al treball que realitzen les associacions, el concepte de la planificació, les fases i les parts d'un projecte, la gestió econòmica i el finançament de les associacions, etc.

b) Causes procedimentals .- Fan referència a les tècniques, instruments, mecàniques i logístiques del procés : com fer un projecte?, com elaborar un pressupost ?, com relacionar-se amb l'administració ?, com aconseguir més participació ?, com aconseguir recursos ?, etc.

C) Causes Actitudinals :- Aquestes són molt importants en el cas que ens ocupa, doncs, són les causes que generen l'estat de confusió i desorientació que en general manifesten totes les associacions i que són conseqüència del marc poc clarificador en que es veuen sotmeses les associacions en aquest moments.

Aquestes deficiències actitudinals venen donades per les següents insuficiències:

- Insuficiència de valoració de la tasca que realitzen. El treball cultural des de les entitats està sotmés a poques recompenses i satisfaccions si tenim en compte la precarietat en que es porta a terme. A més la societat en general òbvia aquest tipus d'esforç.

- Insuficiència de suport, sobretot degut a:

- 1.- la manca de recolzament polític , legislatiu i econòmic a tots els nivells de l'administració.

- 2.- els problemes d'organització i estructura gerencial i administrativa.

- 3.- deficiència en les infraestructures i locals.

- Insuficiència de motivació . Segons Keller la motivació és igual al valor per l'expectativa. Veiem que les entitats pateixen greument aquesta insuficiència ja que la societat no atribueix cap importància al fet associatiu i ademés les expectatives de les entitats de realitzar una tasca amb èxit són dèbils.



Si tornem a l'estudi referit abans, constatem que les necessitats formatives més evidents de tot el col·lectiu són les següents:

1. Tècniques i estratègies d'obtenció de recursos.
(patrocini, esponsorització)
2. Tècniques de difusió.
3. Tècniques de comunicació, creació d'imatge i màrqueting.
4. Hàbits i habilitats de persuasió i negociació.
5. Coneixement de les polítiques culturals (diferenciades i comparades).

UNA PROPOSTA

És clar que la formació pot donar resposta a les necessitats formatives de les entitats i associacions de L'Hospitalet, és clar, també, que la formació pot ser una solució necessària i suficient per reduir les insuficiències provocades per les causes cognoscitives i procedimentals; però la formació a L'Hospitalet s'ha de contemplar com una estratègia més, una estratègia important però insuficient per sí sola si, el que ens preocupa, és la millora i l'impuls del moviment associatiu de la nostra ciutat.

Cal una acció clara i decidida de l'administració en la creació de polítiques associatives.

Cal, també, una pressa de consciència associativa sobre la importància d'aquesta en l'articulació de la nostra societat.

L'administració, a la nostra ciutat, ha d'afrontar un diàleg obert i honest amb les entitats. Ha de poder posar a l'abast de les entitats i associacions tots els recursos, instruments i mecanismes possibles per l'enfortiment i qualificació de les mateixes.

Els pressupostos de l'administració, i més en cultura, també són precaris, però hem de ser capaços, conjuntament, de rentabilitzar les nostres activitats.

En aquests moments, des de l'OAMC de l'Ajuntament de L'Hospitalet, es vol donar una resposta amb força a la problemàtica associativa cultural de L'Hospitalet. I es vol fer a través d'un programa de suport a les entitats, associacions, grups i organitzacions de la ciutat que, planteja estratègies de formació, de informació, de investigació al servei de les entitats però que posa l'accent en la **relació**, en el **debat**, en la **reflexió conjunta**, en l'**assessorament** i en el **suport econòmic i infrastructural**.



**L'ASSOCIACIONISME A
L'HOSPITALET.
NOTES HISTÒRIQUES, 1939-1960**

Carles Santacana i Torres
Centre d'Estudis de l'Hospitalet

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG 1992

NOTA PRÈVIA:

És evident que l'anàlisi de qualsevol fet social requereix un esforç de comprensió el més globalitzador possible; i l'associacionisme no n'és, lògicament, cap excepció. Per això, en plantejar la línia de treball que el Centre d'Estudis desenvolupa sobre aquest tema s'ha considerat que la reflexió històrica no podia ser aliena al procés de discussió sobre la realitat i el futur de l'associacionisme. Les línies que segueixen cal llegir-les tenint en compte aquesta circumstància: es tracta d'aportar alguns coneixements de la història de les entitats locals per a complementar la discussió de les Jornades. Per això no ens extendrem en un relat farcit de dades, sinó que únicament farem unes reflexions que puguin ser útils per a la discussió. L'exposició detallada de tota aquesta temàtica es pot trobar al capítol VI ("L'articulació social i cultural", p. 299-394) de la meua tesi doctoral, *Postguerra a Catalunya: trencaments i continuïtats en una àrea urbana: l'Hospitalet de Llobregat (1939-1951)*.

ASSOCIACIONISME SENSE LLIBERTAT?

La primera dificultat que hem d'enfrontar quan tractem de l'associacionisme hospitalenc del primer franquisme és evidentment conceptual. ¿Podem parlar de vida civil en el context d'una etapa on la població resta sota el domini d'un estat autoritari? No és aquest el lloc per a resoldre aquesta qüestió, però tampoc podem obviar l'existència d'aquest primer condicionant en l'anàlisi, que no és altra cosa que una formulació concreta i acotada d'una pregunta més general: la relació entre societat civil i societat política.

La teoria d'un règim feixista afirma que el conjunt de l'activitat social ha de passar a dependre del partit únic i de les organitzacions sectorials i especialitzades que crea tant per a atendre necessitats com per fer més efectiu l'enquadrament de la població. (...). En el conjunt de Catalunya la Falange no va fer el paper d'aglutinador de les activitats socials, alhora que topava amb una societat que majoritàriament tenia uns signes d'identitat culturals-nacionals diferents als que informaven l'univers teòric del falangisme. L'articulació social partia d'aquesta situació.

D'una banda, una institució municipal i un partit únic que no s'abocaren al carrer a la consecució de l'hegemonia social. De l'altra, uns grups que gaudien d'una autonomia limitadíssima, que havien de rebre el permís polític per a la seva pròpia existència i per poder desenvolupar les seves activitats.

Tanmateix, a causa del ferotge filtre d'autorització inicial, l'existència d'aquestes entitats era beneficiosa per a l'estat franquista i el seu poder local, ja que pretenia -i podia assolir davant alguns sectors de la població- crear la sensació d'un cert pluralisme, alhora que donava un paper social a les forces conservadores en àmbits dels quals es podia produir un més eficaç control i penetració social d'un ideari genèricament conservador, encara que no estrictament falangista. També permetia poder mostrar als sectors indiferents i desafectes al règim l'articulació de les anomenades "forces vives" en organismes diferents de FET.

Tot això fa referència, és clar, només als sectors associatius que van poder actuar en aquells anys gaudint de la vida legal. Altres grups van quedar al marge, els uns sense possibilitat d'expressió associativa, ja que els dirigents i molts associats patien la repressió i sabien de cert que no podien plantejar cap iniciativa dins el marc legal; els altres, encara, van mantenir plataformes de sociabilitat soterrades i informals, que miraven de cobrir molt primàriament la manca de llibertat d'associació.

L'ESTRUCTURA ASSOCIATIVA

En el marc que acabem de referenciar la xarxa associativa la configuraven un nombre d'entitats limitat, ja que la repressió de 1939 va amputar una part de l'experiència associativa local, especialment la vinculada al moviment llibertari (organització sindical i cultural) i a la sensibilitat esquerrana (el més significatiu, l'Ateneu de Cultura Popular). Junt amb la repressió, la misèria que visqué la ciutat -i tot el país- durant molts anys va dificultar enormement el redreçament associatiu, motius que van fer que fins a finals dels anys quaranta el nombre d'entitats fos reduïdíssim. L'estructura d'entitats local es fonamentava en algunes entitats principals a cada barri, complementades per un conjunt d'entitats especialitzades. Aquestes entitats principals complien dues funcions: d'una banda eren plataformes de vida social del barri, on s'oferien sobretot distracció i activitat cultural. De l'altra es tractava de nuclis de representació dels sectors influents de cada indret, amb una importància decisiva en una societat mancada de cap estructura de representació com era l'hospitalenca del moment.

Aquest paper, que hauria d'haver assumit FET, el feien aquestes entitats. No era, però, la primera ocasió que se n'encarregaven. Durant la II República aquest fet ja s'havia produït gràcies a la relació que mantenien aleshores algunes entitats que s'adherien a partits polítics, en el nostre cas sobretot la Lliga Catalana.

Les entitats que responien a aquest paradigma eren el Casino Nacional i el Centre Catòlic a la Vila Vella, el Casino de Santa Eulàlia al barri homònim, i Alianza, i en menor mesura el club Pimpinel·la, a Collblanc-Torrassa. Junt a aquestes entitats n'hi havia d'altres que actuaven en àmbits més especialitzats. Entre les culturals cal remarcar els Amics de la Música i les corals claverianes i els esbarts; entre les excursionistes, les dues seccions de la UEC, la del Centre i la de Collblanc; entre les esportives el bàsquet del Catòlic i l'hoquei del Casino; i d'altres com la Societat de Caçadors o la Cooperativa El Respeto Mútuo, que va sobreviure sota l'aparença de Servicio Cooperativo de la CN-S. Un cas a part el constitueix l'Església Catòlica. A causa de la seva peculiar relació amb el règim franquista se'ns fa difícil conceptuar-la dins el món associatiu. L'acció de l'Església tenia dues vessants. Per una banda el que representava Acció Catòlica, organització dedicada fonamentalment a l'adoctrinament, molt activa i amb intenció de participar políticament en la comunitat. De l'altra, el Centre Catòlic o altres centres parroquials, que tenien una vida molt similar a la de la resta d'entitats recreatives.

Aquesta xarxa associativa es desenvolupava sense competència directa dels serveis oficials. L'oferta cultural i recreativa municipal i/o falangista era gairebé nul·la. Únicament al principi dels anys quaranta, alguns responsables del *Frente de Juventudes* van tenir vel·leïtats d'intervenció real, que van desaparèixer ràpidament. *Educación y Descanso* gairebé no va existir a l'Hospitalet.

EL FUNCIONAMENT

Les entitats són, fonamentalment, els seus socis. I en èpoques d'escassetat econòmica encara més, ja que no es pot suplir amb diners el treball voluntari dels associats. A finals dels anys quaranta les xifres de filiació a les entitats de l'Hospitalet eren les següents:

Casino Nacional	366
Centre Catòlic	270
Alianza	250
Club Pimpinela	70
Casino Santa Eulàlia	65

Les juntes directives tenien un paper essencial, que era afavorit pels dirigents governamentals. El nomenament d'aquestes juntes estava pendent sempre de l'aprovació última del govern civil, que en diverses ocasions havia anul·lat algun nomenament a causa d'informes polítics desfavorables, fet que es produïa fins i tot en equips de futbol i altres entitats gens sospitoses de possible proselitisme opositor.

La presència governamental no es reduïa a aquesta qüestió, sinó que s'estenia a la mateixa legalització de les entitats i al seguiment i permisos de les activitats. L'administració municipal concedia petites subvencions a les entitats, sempre en funció de les activitats que feien, i de manera absolutament discrecional, sense que hi hagués cap programa d'actuació concret al darrera. Pel que fa a les relacions entre les entitats, el punt d'interconnexió acostumava a ser la festa major de la barriada. Un cas excepcional era el de les corals de la ciutat, que assoliren als anys cinquanta una coordinació estable.

LES ACTIVITATS

No era un bon moment ni per a l'associacionisme sòcio-polític i sindical ni per al cooperativisme. Per això les entitats van dedicar-se gairebé en exclusiva al lleure i a la cultura. Pel que fa al lleure no hi havia problemes si es tractava d'esports competitius, que van prendre força importància, sobretot quan equips de la ciutat van assolir resultats brillants en bàsquet i hoquei. L'excursionisme, però, ja era més perillós als ulls dels capítostos del règim. La seva transcendència catalanista dificultava el fet de posar en solfa totes les seves potencialitats. A més, anar d'excursió comportava dificultats afegides en un context material tan precari. Tanmateix, la manca de mitjans de transport privat donava un caràcter més social a moltes de les activitats excursionistes, que organitzaven trens i autocars col·lectius.

Però la part fonamental del pastís de l'activitat associativa s'esmerçà en l'àrea tradicional-folklòrica i en el teatre. A tots dos casos es tractava d'activitats que van prendre com a leif-motiv el recurs a la tradició. Era a partir d'aquest valor, tan preuat a les instàncies governamentals, que es va vehicular bona part de l'activitat cultural. Les sardanes es van reprendre el mateix any 1939, a iniciativa del Centre Catòlic. Més endavant, a partir de 1945, van ser molt importants en l'activitat d'Alianza, que va arribar a enregistrar un disc amb sardanes dedicades al barri de la Torrassa, alhora que ocupava espais radiofònics en una emissora barcelonina. L'activitat coral va prendre un cert relleu d'ençà de 1947, i va assolir el seu moment culminant a mitjans dels anys cinquanta. Tanmateix, la seva presència pública era molt estacional, coincidint amb moments estel·lars, com les caramelles.

El teatre va tenir una presència notable. En diversos moments van tenir quadre escènic el Centre Catòlic, la Coral la Joventut, el Casino Nacional, el Casino de Santa Eulàlia, el Club Pimpinela, Alianza. I a més amb un ritme de representacions molt remarcable, que possibilitava una oferta molt variada. Tanmateix, aquesta oferta havia d'emmarcar-se en un necessari constrenyiment a autors clàssics, sense que aparegués cap voluntat d'experimentació o crítica.

Un dels pocs intents, per no dir l'únic, de tirar endavant una entitat cultural oberta a la dinàmica internacional, amb una ambició d'oferir unes activitats d'alt nivell, i precursora en la catalanització va ser el dels Amics de la Música, on confluïren sectors de joves de classe mitjana de la Vila Vella.

Finalment, aquesta sociabilitat popular tenia una de les expressions més exitoses a les festes majors, veritable compendi del que era la vida associativa d'aquells anys. En l'anàlisi de les festes majors hi trobem tots els ingredients: la transmissió de valors, el paper de les entitats, la participació veïnal, la forçada adulació a les autoritats de torn, la segregació classista, etc.

**REFLEXIO DE L'ASSOCIACIONISME I
L'ADMINISTRACIO AUTONOMA A
CATALUNYA**

Antoni Calvo i López
Subdirector general Direcció General Acció
Cívica
Generalitat de Catalunya

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992

REFLEXIÓ DE L'ASSOCIACIONISME I L'ADMINISTRACIÓ

AUTÒNOMA A CATALUNYA

GUIÓ DE LA PONÈNCIA

1. Algunes dades quantitatives existents sobre el volum i la tipologia d'associacions a Catalunya.
2. Són necessàries les associacions, les entitats sense ànim de lucre, en la nostra societat actual? Fan falta?
3. No totes les associacions segueixen uns mateixos objectius i una mateixa tipologia.
4. Trets diferencials del moviment associatiu.
5. Factors claus pel desenvolupament del moviment associatiu.
6. Participació del moviment associatiu en el disseny i aplicació de la política social d'un país.
7. La complementarietat públic-privat i professional -voluntaris, com a principis bàsics en la consecució d'un fi comú: l'autonomia, desenvolupament i integració social de tots els ciutadans.
8. Alguns trets sobre la relació del món associatiu amb el Govern de Catalunya i l'interés del mateix envers el món associatiu.

1. ALGUNES DADES QUANTITATIVES EXISTENTS SOBRE EL VOLUM I
LA TIPOLOGIA D'ASSOCIACIONS A CATALUNYA.

- que cuiden l'àmbit de la persona	2243
- culturals i de difusió	6177
- ensenyament, formació i investigació	3561
- assistència social	1307
- salut	249
- ordenació de l'espai ecològic i urbà	1284
- interessos professionals	823
- esportives	6552
- juvenils	1785
	<hr/>
	23.981

El nombre d'associacions s'apropa a les 24.000 , en un territori de 6.000.000 d'habitants.

A Catalunya hi ha, en aquests moments, un alt nivell associatiu que prové d'una tradició històrica encetada en els ateneus i casals culturals a començaments de l'actual segle XX.

El model associatiu, podríem dir que està inculcat dins la mentalitat catalana. És molt corrent que un ciutadà pertanyi a la vegada a diverses associacions que defensen o treballen en el seu entorn, amb diferents objectius. L'associació és un eix de convivència, participació i relació ciutadana usual.

2. SÓN NECESSÀRIES LES ASSOCIACIONS, LES ENTITATS SENSE ÀNIM DE LUCRE, EN LA NOSTRA SOCIETAT ACTUAL? FAN FALTA?

La meua resposta és un sí rotund i convençut. Les entitats sense ànim de lucre -si saben mantenir el seu esperit i els seus principis bàsics- són molt necessàries.

Perquè en la dialèctica entre els valors del tenir i els valors de l'ésser que conformen d'una manera dual la nostra societat d'avui, les entitats sense ànim de lucre signifiquen un element positiu d'equilibri. Representen una resposta conseqüent en favor dels valors de l'ésser, especialment d'aquells que més falta ens fan: la igualtat, la solidaritat, la justícia, l'exercici de la llibertat, el respecte per les persones i el més important, la vida.

També són molt necessàries per la càrrega utòpica o d'ideal que aquestes simbolitzen -es pot plantejar la vida en uns termes no lucratius- i per la seva capacitat de transformar la societat; perquè són capaces de transmetre coherència i per tant de tenir credibilitat davant els ciutadans.

Aquest immens potencial implica, però, una gran responsabilitat per aquestes entitats; la responsabilitat de mantenir-se fidels a llur raó de ser i als seus principis bàsics.

3. NO TOTES LES ASSOCIACIONS SEGUEIXEN UNS MATEIXOS OBJECTIUS I UNA MATEIXA TIPOLOGIA.

Classificar sota una mateixa etiqueta "entitats sense ànim de lucre" una rica i variada realitat de formes associatives, no deixa de ser, com a mínim, una simplificació gratuïta.

3.1. Tipus d'entitats d'acord amb llur motivació i forma jurídica.

a) D'acord amb llur motivació:

- Les entitats amb ànim de lucre.
- Les entitats sense ànim de lucre.

b) Segons la seva tipologia jurídica (i sense cap ànim de lucre):

- Sector públic
- Sector privat - sense forma jurídica
- amb entitat jurídica

Vull destacar que aquesta classificació, com qualsevol altra, no respon exactament a la realitat. De fet l'experiència ens mostra realitats que no encaixarien. Quantes vegades no ens trobem amb cooperatives o societats anònimes laborals que prioritzen el servei als ciutadans -lògica no lucrativa- per damunt el lucre -lògica empresarial-. En canvi podem tenir coneixement d'associacions de professionals, que, tot i respondre formalment a un principi no lucratiu, representen una activitat força "lucrativa" per als professionals -o si més no per una part d'elles- que en formen part.

3.2. Tipus d'entitats d'acord amb la composició dels seus membres -voluntariat, ajuda mútua, professionals, persones receptores-.

4. TRETES DIFERENCIALS DEL MOVIMENT ASSOCIATIU.

4.1. Sense ànim de lucre... un interès "no particular" pels altres.

Avui dia vivim en una societat dominada pel individualisme.

4.2. Independència.

Atès que no depenen d'altres entitats o institucions. Representen un sector amb una veu i una realitat pròpies, independents.

4.3. Un canal òptim de participació.

Un canal òptim de participació activa, representa una possibilitat d'exercir la llibertat, no exclusivament en termes de consumidor o d'elector, sinó també d'actuar conjuntament amb d'altres persones per uns fins que es comparteixen.

4.4. Capacitat d'integrar recursos diversos.

Una associació és un petit món de relacions en la que moltes vegades conflueixen les activitats, però, també, les il·lusions i els anhels de molts tipus de persones: professionals, voluntaris, persones objecte de l'acció, col·laboradors, socis, etc.

És un àmbit de relació intergeneracional i plenament plural pel que fa a les creènces i les ideologies de les persones que hi formen part.

4.5. Capacitat d'innovar.

Les associacions proporcionen contínuament corrents innovadors i de resposta a les noves necessitats o reptes que planteja la societat.

5. FACTORS CLAU PEL DESENVOLUPAMENT DEL MOVIMENT ASSOCIATIU.

5.1. Mantenir la independència.

5.2. Realitzar reflexions/debats continuats sobre els objectius genèrics de l'associacionisme.

5.3. Informar i sensibilitzar els ciutadans respecte el paper de les entitats sense ànim de lucre i incrementar la participació d'aquests en el moviment associatiu.

5.4. Incrementar la coordinació -federacions- entre les associacions, en tots els nivells -sectorials, territorials, funcionals, globals, etc-.

5.5. Millorar contínuament l'eficàcia en la gestió i en les actuacions que es realitzen.

5.6. Realitzar (o incrementar) les activitats de comunicació -informació, publicitat, premsa, relacions públiques, etc.- i educatives.

5.7. Augmentar contínuament la base social: socis, voluntaris, col.laboradors.

6. PARTICIPACIÓ DEL MOVIMENT ASSOCIATIU EN EL DISSENY I
L'APLICACIÓ DE LA POLÍTICA SOCIAL D'UN PAÍS.

Les associacions han de jugar, i poden fer-ho, un paper important en el disseny de la política social d'un país. El seu punt de vista i la seva posició han de ser tinguts en compte per part dels poders públics, i, si no és així, aquestes han de reclamar ser escoltades.

7. LA COMPLEMENTARIETAT PÚBLIC-PRIVAT I PROFESSIONALS-
VOLUNTARIS COM A PRINCIPI BÀSIC EN LA CONSECUCIÓ D'UN FI
COMÚ: L'AUTONOMIA, DESENVOLUPAMENT I INTEGRACIÓ SOCIAL
DE TOTS ELS CIUTADANS.

Tanmateix, jo no hi crec en plantejaments del tipus: associacions "versus" institucions públiques. No es tracta, en aquest cas, d'una disjuntiva, perquè ambdues són entitats sense ànim de lucre i la seva raó de ser respon a una mateixa lògica: el servei als ciutadans. La relació entre el moviment associatiu i els poders públics ha de fomentar-se en el principi bàsic de la complementarietat.

Això ha de representar que ambdues parts han de primar el diàleg i la cooperació, així com el respecte mutu, per sobre d'actituds excloents.

8. ALGUNS TRETS SOBRE LA RELACIÓ DEL MÓN ASSOCIATIU AMB EL GOVERN DE CATALUNYA I L'INTERÉS D'AQUEST ENVERS EL MÓN ASSOCIATIU.

Partint de l'entesa, segons la qual el Govern valora els objectius i activitats de les associacions, podem dir que, avui, una part dels pressupostos del Govern així com d'estructura, serveixen per donar suport a aquesta tasca.

L'associacionisme té una doble relació amb la Generalitat:

- una de tipus administrativa amb el Departament de Benestar Social a través de la Direcció General d'Acció Cívica i,
- una altra corresponent al desenvolupament dels seus programes amb el Departament corresponent, Sanitat, Medi Ambient, Esports, Joventut, etc.

La fórmula emprada per aconseguir que aquesta relació sigui harmònica i gens confusa és la següent:

El Govern de la Generalitat té obertes 60 oficines arreu de Catalunya. Les Oficines denominades d'Orientació de Benestar Social, compleixen dues funcions: la primera, informar el ciutadà i gestionar-li les prestacions de serveis a què té dret; la segona, és donar suport a la tasca de l'associacionisme. El darrer any, 3.800 associacions han desenvolupat programes a través de la informació i l'ajut de les OOBS.

La filosofia d'actuació de les OOBS no és esperar la consulta i la visita de l'entitat, sinó que els responsables tenen l'obligació de tenir actualitzat el fitxer d'associacions que treballen en el seu territori i de mantenir un contacte directe amb elles a través de visites concertades i assistència als actes que elles organitzen.

El Govern de la Generalitat, ofereix tot un seguit d'ajuts i convocatòries (annex I) que, periòdicament, surten publicats al DOGC. A la vegada, l'oficina dóna suport mitjançant assessorament jurídic administratiu i organitzatiu.

Per tot això, podem dir que les associacions troben en l'OBS un company d'organització que coneix els recursos de l'administració i respecta totalment els seus programes i idearis, ja que la seva funció es limita a donar suport.

- La gestió de les associacions: un programa de formació bàsica. Aquesta campanya de formació ja fa 8 anys que funciona.

- Infraestructures: la dificultat perquè totes elles tinguin allotjament. La realitat és que moltes d'aquestes associacions viuen (en el sentit metafòric de la paraula) rellogades dins d'altres entitats o empreses que les admeten de bon grat o les suporten segons els casos. És el cas dels Hotel d'Entitats, grans superfícies habilitades per a oficines, amb equipaments i serveis comuns. El primer que hem creat té una superfície de 2.400 m², 80 despatxos individuals, 6 sales de treball, 5 sales informàtiques i de consulta, una gran sala d'assemblees i sala de traducció simultània.

- Institut Català del Voluntariat.

L'Institut Català del Voluntariat, a partir de la propera aprovació de la llei, donarà suport a les associacions de voluntariat. L'Institut té, com a característica primordial, personalitat jurídica pròpia, i està gestionat conjuntament pel món associatiu i l'administració sense reservar-se, aquesta última, la majoria en el Consell Rector.

**UNA PRIMERA APROXIMACION AL
ANALISIS DE LOS MOVIMIENTOS
SOCIALES EN EL ESTADO ESPAÑOL**

Tomás Alberich
Sociòleg i President del CIMS

PONENCIA PRESENTADA A LES JORNADES:
"L'ASSOCIACIONISME: ESPAI, REALITAT I
PERSPECTIVES"
L'HOSPITALET, MAIG / 1992

LOS MOVIMIENTOS SOCIALES EN ESPAÑA

UNA PRIMERA APROXIMACION AL ANALISIS DEL ASOCIACIONISMO Y LOS MOVIMIENTOS SOCIALES EN EL ESTADO ESPAÑOL

1. EL CONCEPTO DE MOVIMIENTO SOCIAL

Aunque peque de academicista si parece necesario realizar una breve introducción teórica al tema.

Sánchez-Casas (en el capítulo IV de su obra La Construcción del Espacio Social, Madrid, 1987) nos define: "Cuando la actividad frente al aparato institucional es llevada a cabo colectivamente, se habla de movimiento social. El movimiento social es, pues, una acción colectiva frente al aparato institucional. Eventualmente, estos movimientos pueden dar lugar a organizaciones de base, o pueden pasar a formar parte, una vez institucionalizados, del aparato institucional, en conflicto con el cual aparecieron. Hay, en consecuencia, una cierta ambivalencia en el término movimiento social, de la que hay que ser conscientes para evitar confusiones: en efecto, identifica tanto las acciones concretas derivadas o ligadas a un conflicto específico, cuanto la actividad genérica de las organizaciones de base en que pueden sedimentarse dichas acciones" (o.c., pag. 69).

Es interesante tener en cuenta la ambivalencia señalada por Casas pero desde nuestro punto de vista, Movimiento Social siempre es acción colectiva de un grupo social. Es decir si existe movimiento social es porque hay un grupo de personas que realizan esa acción colectiva frente al aparato institucional, estén estas personas agrupadas de una forma estable o no (serán denominadas asociaciones u organizaciones en el primer caso).

Nuestra definición es por tanto: MOVIMIENTO SOCIAL ES UN GRUPO DE PERSONAS QUE REALIZA UNA ACCION COLECTIVA FRENTE AL APARATO INSTITUCIONAL.

Entendiendo "frente al aparato institucional" de una forma amplia, en el sentido de subrayar su independencia, y también de querer ser alternativa o desarrollar otros valores,... es decir, no solamente lo que se plantea como conflicto explícito, sino también lo implícito, lo que puede llegar a serlo.

Si ese grupo de personas esta organizado de una forma estable, hablaremos de ASOCIACION, y por lo tanto podremos hablar de asociacionismo. A su

vez, podemos distinguir , dentro del asociacionismo, los colectivos formales y los informales (asociaciones legalizadas - registradas-, o no).

Entendemos por tanto, que las ASOCIACIONES son agrupaciones de personas **constituidas para realizar una actividad colectiva, de una forma estable, sin ánimo de lucro e independientes**, al menos formalmente, del Estado y los partidos políticos.

De lo anterior se deduce que :

Puede existir ASOCIACION Y ASOCIACIONISMO SIN QUE EXISTA MOVIMIENTO SOCIAL. Este es el caso de las agrupaciones de personas que constituidas efectivamente en asociaciones y realizando actividades estables (ya sean colectivos legalizados o no) NO realizan una accion colectiva frente al aparato institucional.

Puede existir MOVIMIENTO SOCIAL SIN QUE EXISTAN ASOCIACIONES. Este es el caso de, retomando la definición de S-Casas, "las acciones concretas derivadas o ligadas a un conflicto específico".

Muchas asociaciones las podemos considerar como fruto de la CRISTALIZACION de un movimiento social.

2. NO EXISTEN ESTUDIOS MINIMAMENTE RIGUROSOS, A NIVEL DEL ESTADO ESPAÑOL, SOBRE LA SITUACION DEL ASOCIACIONISMO Y DE LOS MOVIMIENTOS SOCIALES, SU EVOLUCION, SUS CIFRAS DE AFILIADOS, SUS CAMPOS DE INFLUENCIA, etc.

Si existen análisis cualitativos sobre movimientos concretos.

De las definiciones anteriores se deduce que para realizar un estudio de las características del Asociacionismo del Estado Español (número de personas afiliadas, tipos de asociaciones, ...) tendremos en cuenta que:

2.1. NO CONSIDERAMOS A:

- Cualquier organización de afiliación obligatoria: colegios profesionales, ...

(Esto que parece evidente, en el análisis práctico es más complicado, cuando, por ejemplo, hay colegios en que casi se "obliga" a los padres a afiliarse a la Asociación de Padres de Alumnos).

- No consideramos a las organizaciones políticas, instituciones científicas, o directamente religiosas. Sí a las que tengan entre sus principios una ideología política o religiosa pero sean formalmente independientes.

- Igualmente, buena parte de las fundaciones dependen legalmente de patronatos nombrados por partidos políticos, empresas, bancos, universidades ... y por lo tanto se deben excluir. No las que se hayan creado por personas a título particular o desde asociaciones.

(Para otro tipo de estudios si se debe considerar a estas organizaciones. Por ejemplo si queremos analizar el individualismo o no de los españoles, o el tejido social existente, tendremos que tener en cuenta la afiliación a partidos políticos, la participación en las iglesias, ...)

2.2. Por contra solemos olvidar cuando estudiamos al Asociacionismo a las que no están ligadas a movimientos sociales, siendo corriente en las investigaciones no incluir a asociaciones que SI DEBEMOS CONSIDERAR, como:

- Asociaciones y Club Deportivos

- De voluntariado institucionalizadas como Cruz Roja, (¿Cáritas?) ,...

- Esotéricas

- Casas Regionales,

- Peñas, festivas, etc

CONCLUSION: => EL CAMPO DE LO BORROSO ES AMPLIO: LOS LIMITES Y FRONTERAS DEL ASOCIACIONISMO SON MOVEDIZOS Y COMPLEJOS, al igual que la "sociedad civil".

¿Es la O.N.C.E. una Asociación según nuestra definición? (personalmente pienso que: no), ¿y Cáritas?,...

Un último problema es la disparidad en las formas de afiliación a las Asociaciones a la hora de comparar o cuantificar. Por ejemplo, hay organizaciones que consideran asociados a todos los suscriptores de su publicación, que no tienen mayor relación con la entidad que el suscribirse y por lo tanto no eligen a las juntas directivas, no toman parte en las decisiones, (por ejemplo, ¿organizaciones de consumidores como OCU - editora de "Compra Maestra"?)

3. ALGUNOS DATOS SOBRE EL ASOCIACIONISMO DEL ESTADO ESPAÑOL: ¿15 MILLONES DE AFILIADOS A ASOCIACIONES?

No se considera la afiliación múltiple, es decir no hay 15 millones de

personas asociadas pero si puede haber un total de 15 millones de "carnets" de asociaciones.

Advertimos que hablar de número de asociaciones apenas tiene sentido, ya que se mezclan, según los casos, asociaciones de ámbito estatal (con decenas de miles de afiliados) con asociaciones de ámbito regional y municipal.

En cualquier caso hay que considerar que factores internos y externos han influido para el sucesivo aumento en el número de asociaciones nuevas

- La política de subvenciones de las administraciones a favorecido el minifundismo asociativo, a más asociaciones más posibilidad de conseguir subvención.

- La desconfianza hacia las grandes organizaciones (burocratizadas) también ha favorecido la formación de asociaciones pequeñas, más controlables por los afiliados, para objetivos concretos, (reducidos en el tiempo y en el espacio).

-.--.-.-.-

FUENTES DE LOS DATOS: LOS DE LA ASOCIACION O FEDERACION, CUANDO NO SE ESPECIFICA OTRA FUENTE DE DATOS.

OTRAS FUENTES Y DATOS:

COOPERACION, SOLIDARIDAD INTERNACIONAL: 63 asociaciones afiliadas a la coordinadora de ONG's para el desarrollo.

VOLUNTARIADO Y ASISTENCIALES: Sólo la Cruz Roja cuenta con 600.000 afiliados (Revista "Cruz Roja", noviembre 1991, pag. 12.).

ASOCIACIONES DE VECINOS EN LA CAVE: 2000, con 1.500.000 afiliados.

ASOCIACIONES DE CONSUMIDORES Y USUARIOS: 1.100.000 afiliados, datos citados por Ignacio de Diego, del Instituto Nacional de Consumo (En EL PAIS, 23.10.90)

JUVENILES: 83 asociaciones en el Consejo de la Juventud de España. 900.000 afiliados a asociaciones juveniles en 1987, según estudio del Consejo de la Juventud de España. Pero este dato no lo hemos considerado porque la mayoría se refiere a las secciones juveniles de sindicatos y otras asociaciones o partidos políticos, por lo que el dato se repetiría al considerara éstas.

Según el estudio "El Asociacionismo Juvenil en el Medio urbano" de Rafael Prieto Lacaci, (Instituto de la Juventud, 1991), el 18,5% de los jóvenes de las grandes ciudades españolas están afiliados a alguna asociación, pero en la tipología que realiza no considera específicamente la

denominación "asociación juvenil", por lo que hemos utilizado sus datos como referencia para calcular el mínimo de afiliados a asociaciones deportivas, excursionistas, religiosas y festivas.

PENSIONISTA, 3ª EDAD: 800.000 afiliados a asociaciones de la Unión Democrática de Pensionistas. (EL INDEPENDIENTE 3.09.91.)

APAS : 7100 asociaciones, 600.000 afiliados, datos de la CEAPA , falta al menos la CONCAPA.

ESTUDIANTILES:

- Estudiantes Progresistas: 15.000 afiliados
- Sindicato de Estudiantes: 55.000 " (4.000 "activos", 600 asoc.)
- Unión de Estudiantes: 80.000 " (23 federaciones)

Datos de las propias asociaciones, citados en el estudio publicado en EL PAIS, SUPLEMENTO DE EDUCACION, 26.02.91.

MILES DE AFILIADOS A NIVEL ESTATAL (RESUMEN):

SOCIOCULTURA Y ARTES	700
ECOLOGISTAS	80
PACIFISTAS Y SOLID.INTERNACIONAL	70
D.H. Y VOLUNTARIADO SOCIAL	1.100
ASOCIACIONES DE VECINOS	1.500
CONSUMIDORES Y USUARIOS	1.100
MUJER Y FEMINISTA	(100)
PENSIONISTAS Y 3ª EDAD	800
APAS	6.000
ESTUDIANTILES	150
FAMILIARES Y ED.ADULTOS	(100)
DEPORTIVAS Y RECREATIVAS	(854)
SINDICATOS	2.200
RELIGIOSAS Y OTRAS	274

Suma total..... 15.028

Asociaciones del municipio de Madrid: sólo se consideraron las de ámbito local y acción territorial del municipio madrileño como máximo (tampoco se consideró a las APAS). Estudio de Doctorado Sociología U.C.M. y CEMIC, 1989.

asoc.: número de asociaciones

afiliado: miles de afiliados

Cifras en (): elaboración propia mínima calculada

Tomás Alberich, Mayo 1992

Tipo de Asociaciones	ESTADO ESPAÑOL		COM.MADRID /MADRID MUNIC.	
	asoc./afiliado	asoc./afiliado	asoc./afiliado	asoc.
200. ASOCIACIONES				
210. CULTURALES		(50)		42
211. SOCIOCULTURA				62
212. ARTISTICAS				
213. CASAS REGIONALES				104
214. COLECCIONISTAS				
215. TRADICIONES DIV.				
Suma sociocultura	(700)	150		
220. ECOLOGISTAS				
221. CONSERVACIONISTAS				56
Suma ecolg+conser.	170	80		
222. ESOTERICAS				
230. PACIFISTAS		(20)		
240. COOPERACION,SOLIDA RIDAD INTERNACIONAL	63	(50)		
250. DERECHOS HUMANOS E INMIGRANTES				18
251. ANTIMARGINACION				7
252. CONTRA DROGODEP.				
253. VOLUNTARIADO Y ASIST.	16			
254. SALUD Y SANIDAD				
Suma DH y Volunt.	(1100)			
260. ASOCIA.DE VECINOS	2000	1500	250	100
261. CONSUMIDORES Y U.		1100		
262. INQUILINOS				
Suma Vecinos+Consumo	2600			192
270. JUVENILES	83			139
280. MUJER Y FEMINISTA		(100)	250	75
290. PENSIONISTA,3ªEDAD		800		185
(Suma epígrafe 200		5450)		
300. DE EDUCACION Y FAMILIARES				
310. APAS	7100	6000		
320. ESTUDIANTILES		150		
330. PROFESORADO				
340. EDUCACION ADULTOS	50	(100)	(5)	
350. FAMILIARES,SEXUALIDAD.	12		(6)	
(Suma epígrafe 300		6250)		
400. DEPORTIVAS Y RECREATIVAS				
410. DEPORTIVAS		576		97
420. EXCURSIONISTAS		72		16
430. FESTIVAS		96		
440. TAURINAS		(10)		
450. CAZA,PESCA		(100)		
(Suma epígrafe 400		854)		
500. IDEOLOGICAS Y ECONOMICAS				
510. SINDICATOS		2200		
570. PROEMPLO		(10)		
580. RELIGIOSAS		264		
(Suma epígrafe 500		2474)		112
<hr/>				
TOTAL,	(15028)			1003
100. INSTITUCIONALIZADAS				
140. FUNDACIONES CULTURAL	263		172	
190. CIENTIFICAS				
600. PARTIDOS POLITICOS		600		